STRIPSCHRIFT

SYLVAIN CHOMET
DICK BOS

NUMMER 354 • €4,50

BAS VAN DER SCHOT

→ REDACTIO

Een stripinstituut dreigt te verdwijnen: Stripantiquariaat Lambiek sluit zijn deuren aan de Kerkstraat 78 in Amsterdam vanwege een gedwongen renovatie van het pand. De winkel wordt nog wel een poosje op kleine schaal voortgezet aan de overkant van de straat, maar de kans is minimaal dat Lambiek op de oude of een vergelijkbare nieuwe plek weer open gaat. Eigenaar Kees Kousemaker ziet daar kennelijk toch van af vanwege de hoge financiëleen organisatorische barrières. Daarmee verdwijnt er na het Haagse Panda wederom een roemrucht stripantiquariaat dat de Nederlandse stripwereld kleur geeft. Eéntje van wereldfaam bovendien. Want de winkel is niet alleen schatbewaarder van beeldverhalen, het vormt door het aanbod van albums, informatie en exposities tevens een schakel met wat er elders in de wereld gebeurt op het gebied van strips. Kortom, eeuwig zonde. Maar wie weet staat er nog iemand op met een briljant plan. In ieder geval zou het de gemeente Amsterdam sieren wanneer het een passende (koninklijke?) onderscheiding uitreikt bij het afscheid van één van haar kleurrijkste winkeliers. Trouwens, over prijzen gesproken: ook een ander instituut staat op de helling: de *good old* Stripschapprijs. Nu het bestuur van Het Stripschap de verkiezing niet heeft laten voorafgaan door nominaties en jurygebruik (zie ook Opinie en Ben Bits) is de kritiek niet van de lucht. Hoog tijd om eens aan een publieksprijs te denken, zoals dat in boekenland, de sportwereld of het filmcircuit allang gebruikelijk is? Een naam? De Kees Kousemaker-striptrofee?

Ons idee!

INHOUD

2 ACTUA

12 BAS VAN DER SCHOT
Jeroen Mirck

15 OPINIE→ STRIPSCHAPPRIJS
Jeroen Mirck

16 UITGEVERIJ ARBORIS
Wilco Tuinenburg

20 TCHANG
Erik van der Hoeven

21 BITS & PIECES
Ben Bits

22 SYLVAIN CHOMET
Rik Sanders

24 DE WERELD VAN DICK BOS
Ger Tillekens

26 DE BOVENTOON

32 HEINZ SERVICE SPREAD

Bommelstudie

Vaak zal het niet voorkomen dat je afstudeerscriptie wordt omgezet in een heus boekwerk. Jac Dijkstra heeft dit wel voor elkaar gekregen. In *Het losgetrilde inzicht*, zijn doctoraalscriptie cultuurwetenschappen onderzoekt hij nauwgezet welke wisselwerking er bestaat tussen beeld en tekst in de strip. Als Bommelliefhebber was de keuze voor een strip niet moeilijk; daarbij leende de door Toonder gehanteerde stripvorm waarbij de tekst losstaat van het beeld zich hier goed voor. Na een vrij uitvoerige behandeling van het hoe en waarom van zijn studie, daarbij gebruikmakend van een onafzienbare rij voetnoten over geraadpleegde literatuur, neemt hij en zevental verhalen onder de loep om zijn theorieën te toetsen. Zoals het een nette scriptie betaamt besluit hij met een samenvatting en een (weinig verrassende) conclusie. *Het losgetrilde inzicht* (ISBN 90-73836-80-8), boeiend leesvoer voor de Toonderfanaat, verscheen bij Boumaar en kost € 12,50. TdK

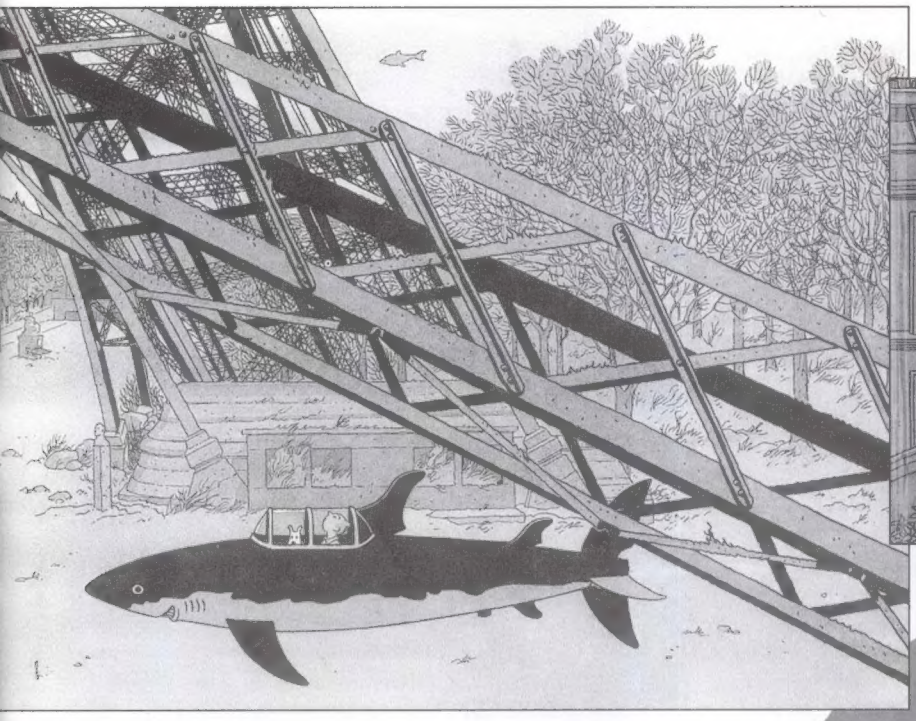

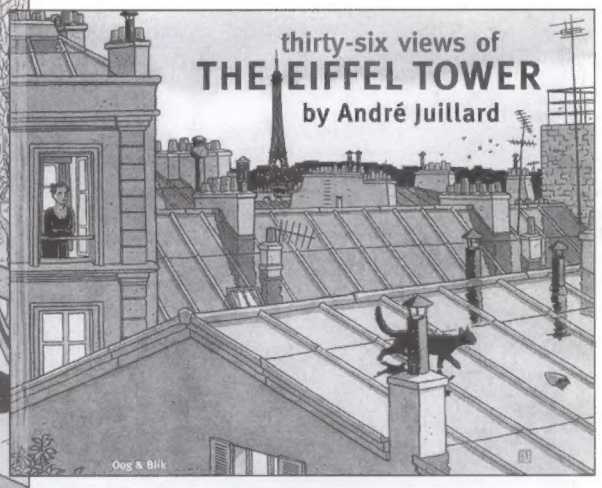

Juillard en de Eiffeltoren

Katsushika Hokusai publiceerde in 1833 zijn 36 uitzichten op de berg Fuji. De tekenaar Henri Rivière sprak dat wel aan en hij publiceerde in 1902 als opvolger *Les 36 Vues de la Tour Eiffel*. Striptekenaar André Juillard pakt 170 jaar na Hokusai de draad op met *Thirty-six views of The Eiffel Tower*. Oog & Blik geeft het boek uit (ISBN 90-5492-074-2) dat prachtige uitzichten biedt in verschillende tekenstijlen, vanuit wisselende perspectieven en op verschillende momenten. De platen tonen bij voorbeeld een kleine Eiffeltoren in de verte, een Eiffeltoren onder water terwijl Kuifje langsscheert in een haaieduikboot en de Eiffeltoren op een t-shirt van een jonge dame in een kroeg in Kopenhagen. Een verrassend en afwisselend boekwerk dus. En dat voor €19,95.
HW

Derks en de muur

Die zwarte krasserige letters, die witte bakstenen met die grijze voeg: het lijkt op Gerald Scarfe's hoes van Pink Floyds The wall, *maar is het niet. Rob Derks is de verantwoordelijke tekenaar voor het nieuwe hoesje van de cd van* Band Zonder Banaan *en parodieerde daarmee de Engelse popklassieker, onder andere door enkele bakstenen te vervangen voor kroket-automatiekjes en de colonne ha-mers plaats te laten maken voor een colonne bierflesjes. Derks tekende al t-shirts en stripjes voor de pretrockband, maar de samenwerking beleeft met deze nieuwste illustraties een nieuw hoogtepunt. HW*

De jarige rechter

De Rechter, de succesvolle dagbladstrip van Jesse van Muylwijck, bestaat 10 jaar. Tegenwoordig staan de stroken in 25 kranten en in *Leidsch Dagblad, Haarlems Dagblad, De Gooi- en Eemlander* en *Dagblad van het Noorden* kun je *De Rechter* zelfs in kleur bewonderen. De verschijning van het achtste album met de titel *De gevestigde wanorde* geeft een extra feestelijk tintje aan het tweede lustrum, dit met name in de vorm van een genummerde en gesigneerde luxe editie met linnen omslag en acht pagina's in kleur.

Wat is het belangrijkste wat Van Muylwijck de afgelopen tien jaar heeft geleerd? 'Tekentechnisch werd ik steeds vaardiger', antwoordt de tekenaar op deze vraag. 'Zo rasterde ik vroeger bij voorbeeld al mijn tekeningen met de hand. Daarna leerde ik dat kopiëren op zelfklevende vellen eigenlijk handiger was. Dat kopiëren moest altijd 's ochtends, want het apparaat mocht niet te heet zijn. Nu werk ik met fotoshop, ook voor het inkleuren.' Ook vertelt de stripmaker dat zijn karakters zich de afgelopen tien jaar hebben ontwikkeld: 'De personen dicteren nu wat er gaat gebeuren; ze zijn meer tot leven gekomen.'

Dat *De Rechter* al tien jaar een bepaalde kwaliteit biedt dankt Van Muylwijck mede aan zijn vrouw: 'Marleen leest al mijn strips en legt de vinger op de wonde als een strip niet goed is. Zij houdt me scherp.' Wat ook helpt volgens de jubilaris, is dat hij maar één strip maakt. 'Als je meer strips maakt, sta je onder druk. Ik kan bij voorbeeld heel rustig research doen als de rechter en zijn vrouw naar Venetië gaan. Ik hoef ze niet noodgedwongen aan de rand van een woestijn te laten kamperen. Bovendien doe ik ook ander werk ernaast, bij voorbeeld als cartoonist. Daardoor krijg ik veel indrukken. Ik kom bij grote bedrijven en ministeries en leer wat de samenleving bezighoudt. Inspiratie is een kwestie van informatie en input.'

Op *www.jessecartoons.com* is nog veel meer info te vinden over *De Rechter*. HW

LUC DESCHEEMAEKER

Cartoons 2003

De winnaar van de Gouden Hoed 2003, de prijs van het Internationaal Cartoonfestival Knokke-Heist, is de Griek Michael Kountouris. In de jury zaten onder andere de Nederlandse politieke tekenaars Peter van Straaten en Stefan Verwey en de Belgische cartoonisten Kim Duchateau en Zaza.
Het was voor de 42e keer dat het Belgische festival gehouden werd. Een selectie van de vele inzendingen is zoals te doen gebruikelijk gebundeld door Davidsfonds/Leuven in een hardekaftuitgave. De editie 2003 telt 132 pagina's, is uitgevoerd in kleur en kost € 14,75 (ISBN 90-5826-222-7). In het boek staan cartoons uit de hele wereld, waarbij ditmaal de grote hoeveelheid aan inzendingen uit voormalige Oostbloklanden opvalt. Ook zijn er cartoons opgenomen van de Nederlanders Henk Thuss, Frans Mensink en Cyril Smals. RS

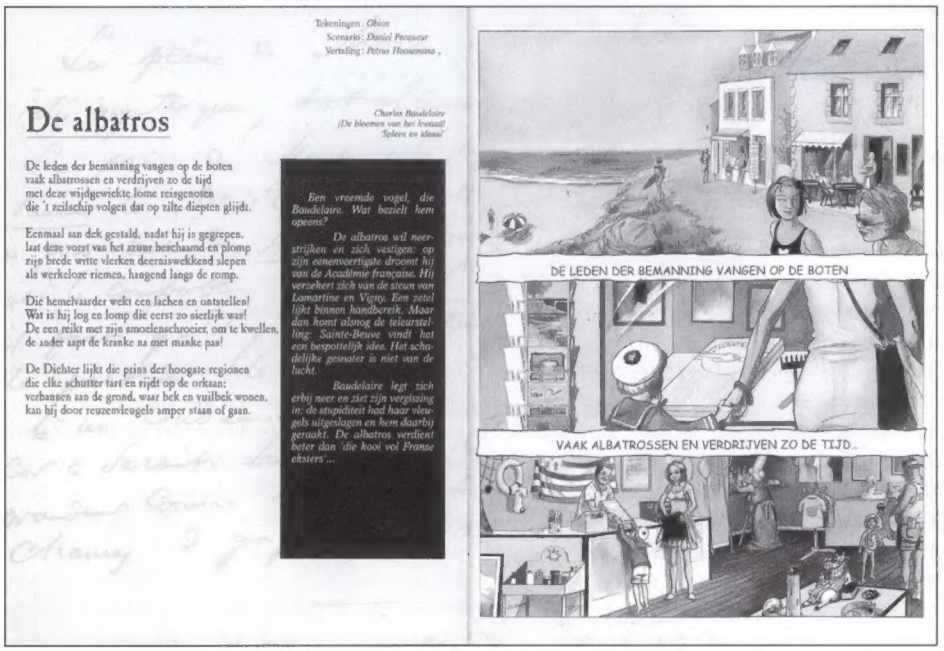
Tekeningen: Obion
Scenario: Daniel Pecqueur
Vertaling: Petrus Hoosemans
De albatros
Charles Baudelaire
(De bloemen van het kwaad)
'Spleen en ideaal'
De leden der bemanning vangen op de boten
vaak albatrossen en verdrijven zo de tijd
met deze wijdgewiekte, lome reisgenoten
die 't zeilschip volgen dat op zilte diepten glijdt.
Eenmaal aan dek gestald, nadat hij is gegrepen,
laat deze vorst van het azuur beschaamd en plomp
zijn brede witte vlerken deerniswekkend slepen
als werkeloze riemen, hangend langs de romp.
Die hemelvaarder wekt een lachen en ontstellen!
Wat is hij log en lomp die eerst zo sierlijk was!
De een reikt met zijn smoelenschrocier, om te kwellen,
de ander aapt de kranke na met manke pas!
De Dichter lijkt die prins der hoogste regionen
die elke schutter tart en rijdt op de orkaan:
verbannen aan de grond, waar bek en vuilbek wonen,
kan hij door reuzenvleugels amper staan of gaan.
Een vreemde vogel, die Baudelaire. Wat bezielt hem opeens?
De albatros wil neerstrijken en zich vestigen: op zijn eeneneentigste droomt hij van de Académie française. Hij verzekert zich van de steun van Lamartine en Vigny. Een zetel lijkt binnen handbereik. Maar dan komt alsnog de teleurstelling: Sainte-Beuve vindt het een bespotelijk idee. Het schadelijke gewater is niet van de lucht.
Baudelaire legt zich erbij neer en ziet zijn verzetsing in: de stupiditeit had haar vleugels uitgeslagen en hem daarbij geraakt. De albatros verdient beter dan 'die kooi vol Franse eksters'...
DE LEDEN DER BEMANNING VANGEN OP DE BOTEN
VAAK ALBATROSSEN EN VERDRIJVEN ZO DE TIJD...

Mooi en obsceen

De Franse dichter en criticus Charles Baudelaire (1821-1867) veroorzaakte met zijn bundel *Les Fleurs de mal* uit 1857 veel ophef. Veel tijdgenoten vonden de inhoud obsceen, maar literaire giganten als Gustave Flaubert, Victor Hugo en Edgar Allen Poe behoorden tot zijn bewonderaars. En wees eerlijk, is het niet prachtig? *Spuw, mijne heren, toch geen vloeken en gejouw / In het geverfd gezicht van de onkuise vrouw / Die op een winternacht, door hongersnood verplicht / Haar rokken in de openlucht heeft opgelicht.* Baudelaire blijft boeien, ook nu nog, ook in Nederland. Zo blijkt uit de vertaling van het in 2001 verschenen boekje *Petit à petit, Darnétal*, met 24 stripbewerkingen van even zo veel gedichten. 96 Pagina's genieten van een bonte schakering aan tekenstijlen en vervoerend dichtwerk. Atlas is de uitgeverij die het aandurfde. De titel luidt *Verbeelde gedichten*, de prijs bedraagt € 14,50, de auteurs zijn er velen (maar geen van naam) en het ISBN is 90-450-1134-4. HW

Fokke en Sukke mogen ongestraft beledigen

De rechter heeft eind augustus bepaald dat Fokke en Sukke niet in overtreding zijn met een cartoon waarin herenmodezaak Oger een hak wordt gezet. Enkele maanden eerder sprak ook de Raad voor de Journalistiek zich uit over het cartoonduo: ondanks enkele botte spotprenten over negers bezondigen Fokke en Sukke zich niet aan discriminatie.
Oger Lusink, eigenaar van de Amsterdamse herenmodezaak Oger in de P.C. Hooftstraat, voelde zich beledigd door een cartoon in een mailing van concurrent Suit Supply. De gewraakte grap gaat als volgt: Fokke en Sukke staan voor twee herenmodezaken met de tekst: 'Een mooi pak? Daarvoor ga je langs Oger en dan links en dan rechts.' De route leidde naar Suit Supply.
Oger verloor maandag 25 augustus het kort geding dat Lusink had aangespannen tegen Suit Supply. De rechter vond de toezegging van Suit Supply de cartoon niet meer te gebruiken voldoende om het gevraagde verbod en een dwangsom niet op te leggen.
Van serieuzere aard is de klacht tegen Fokke en Sukke die de Raad voor de Journalistiek op 18 juni behandelde. Stichting Bureau Discriminatiezaken beklaagde zich namens de Hagenaar Frans van Velden over een aantal in NRC Handelsblad *verschenen cartoons van Fokke en Sukke, waarin onder meer de termen 'scharrelnegers' en 'kloothommel' voorkomen. Op één van de spotprenten schieten Fokke en Sukke, gezeten op de rug van een olifant, een neger dood die hun bagage draagt. Zegt de één tegen de ander: 'Dat was de laatste! Nu ga je zelf je gin-tonic maar dragen!'*
In haar uitspraak stelt de Raad cartoons gelijk aan columns: 'De column is een genre waar meer mag dan in andere journalistieke genres. Dit zelfde geldt voor een cartoonist, die zijn 'column' tekent.' Het cartoonistentrio Reid, Geleijnse en Van Tol heeft zich volgens de Raad niet bezondigd aan het overschrijden van maatschappelijk aanvaardbare grenzen, want 'de van een dubbele bodem voorziene cartoons zijn onmiskenbaar ironisch bedoeld.'
Met het ongegrond verklaren van de klacht is voor klager Frans van Velden de kous nog niet af. Het vakblad De Journalist *publiceerde eind augustus een boze brief waarin Van Velden grappen over slavernij vergelijkt met humor over de holocaust. 'U mag zelf varianten verzinnen, bij voorbeeld met Fokke en Sukke op vakantie in Israël, waar ze wat Joden mishandelen onder het slaken van antisemitische kreten.'*
Reacties op deze brief konden niet uitblijven. Medio september schrijft Bart de Koning, eveneens in de brievenrubriek van De Journalist*: 'Met een huiveringwekkende dreun verbrijzelde Van Velden mijn onschuldige jeugd. (...) Vervang de Smurfen door Joden, Gargamel door Hitler en zijn kookpot door gaskamers – de rillingen lopen over mijn rug.' Waarna De Koning ironisch afsluit: 'Doe er iets aan, Frans! Pak ze!' JM*

Astroboy komt tot leven

De Japanse overheid gaat de komende drie decennia ongeveer 395 miljoen euro per jaar investeren in het Atom Project, waarin wetenschappers een robot willen ontwikkelen met de mentale, fysieke en emotionele capaciteiten van een vijfjarig kind. Het project is geïnspireerd op de Japanse robot-animatieserie *Tetsuwan Atom*, van de tekenaar Osamu Tezuka. Buiten de Japanse grenzen is de serie bekend geworden als *Astroboy*. De animatie is gebaseerd op de gelijknamige strip waarmee Tezuka in 1952 begon. Uitgeverij Standaard is vorig jaar begonnen met de uitgave ervan. Om de manga's zo getrouw mogelijk uit te geven is ervoor gekozen om ze op dezelfde manier te laten verschijnen als in Japan. Dat betekent dat de strip van 'achter' naar 'voren' en van rechts naar links gelezen moet worden.

Osamu Tezuka werd in 1928 geboren in Takarazuka en begon al vroeg met tekenen. Hij studeerde medicijnen, maar na het behalen van zijn diploma koos hij ervoor om zijn leven te wijden aan strips en animaties. In 1952 begon hij met de mangaserie *Mighty Atom* (later omgedoopt tot *Astroboy*) in het maandblad *Shonen*. Op 9 februari 1989 overleed Osamu Tezuka aan kanker. Zelfs in het ziekenhuis werkte hij nog aan zijn strips. In het hoofd van elke Japanner leeft hij tot op de dag van vandaag voort als de 'Manga no kamisama' (de god van de manga).KL

→ 24 BPS

■ Terwijl er momenteel druk wordt gewerkt aan de live action-film van *The Thunderbirds*, is er ook een nieuwe televisie-serie in de maak. Deze reeks zal 26 afleveringen van een half uur beslaan en de marionetten worden ingeruild voor computeranimatie. Dat betekent dat de lullige draadjes waarschijnlijk verdwenen zullen zijn... Een woordvoerder van Carlton International gaf ook aan dat door de hausse aan spionnenfilms (*Spy Kids*, *James Bond*) er tevens interesse bestaat om *Joe 90* weer nieuw leven in te blazen... Gerry Anderson, de bedenker van dit alles, is zelf druk bezig met de productie van *Captain Scarlet - The Return of the Mysterons*.

■ Tekstschrijver en componist Jason Robert Brown en David Lindsay-Abaire (winnaar Tony Award) werken aan een musical over Betty Boop. Of de show Broadway zal halen is nog niet bekend.

■ Met bijna 350 miljoen dollar aan opbrengsten in de Verenigde Staten, heeft de nieuwe Pixar-film *Finding Nemo* het oude record van *The Lion King* gebroken. De film moet nu nog uitgebracht worden in Europa en Azië en zal naar verwachting vanaf december dit jaar ook hier aan een zegetocht beginnen langs de theaters.

■ Disney stopt met de traditionele tekenfilms. *Brother Bear* verschijnt eind dit jaar in de VS, in het voorjaar gevolgd door *Home on the Range*. Walt Disney Feature Animation, het eens zo florerende bedrijf waar soms honderden mensen aan een tekenfilmproject werkten, heeft geen nieuwe tekenfilms meer op stapel staan na de megaflops van de laatste jaren. Honderden mensen zijn op straat gezet of volgen nu een computercursus. Niet alleen Disney, maar ook andere Hollywoodstudio's roepen massaal dat tweedimensionale tekenfilms tot het verleden behoren. Gelukkig weet een klein animatieminnend publiek dat met films als *Spirited Away* of *Les Triplettes de Belleville* dat zeker niet het geval is.

■ Omdat elke studiobaas in Hollywood denkt dat alleen met 3D nog groot geld is te verdienen, is ook Popeye aan de beurt. De spinaziematroos wordt 75 jaar oud in 2004 en King Features Syndicate probeert munt te slaan uit een mogelijke revival door een half uur durende tv-special te produceren.

■ Tom & Jerry zijn uit de kluis gehaald om reclame te maken voor Ford. Jerry demonstreert in het spotje van 30 seconden hoe veilig je bent als je via de uitlaat en de asbak in een Ford-auto kruipt om vijandige katten buiten de deur te houden...

■ De *Corto Maltese*-animatiefilm (zie *Stripschrift 351*) is in Nederland rechtstreeks op dvd verschenen, gebundeld met een cd. Lezers die alleen een videorecorder bezitten hebben dus pech.

■ Van de Hongaarse animatiefilmer George Pal, die later via Nederland de oversteek maakte naar Hollywood en bekend werd door zijn baanbrekende special effects in *War of the Worlds* en *The Time Machine* is in Amerika een dvd verschenen met zeldzame poppenfilms. Hollands glorie als *Hoola Boola*, *Tubby the Tuba* en *The Philips Broadcast 1938* zijn enkele hoogtepunten. Op de dvd is tevens in een kort fragment te zien hoe Pal eind jaren dertig zijn studio runde vanuit Eindhoven. Wonderlijk materiaal, zeker als je bedenkt dat het niet eens in Nederland verkrijgbaar is. De compilatiefilm *The Puppetoon Movie* verscheen bij Image Entertainment en is voor een zacht prijsje onder andere via *amazon.com* verkrijgbaar.

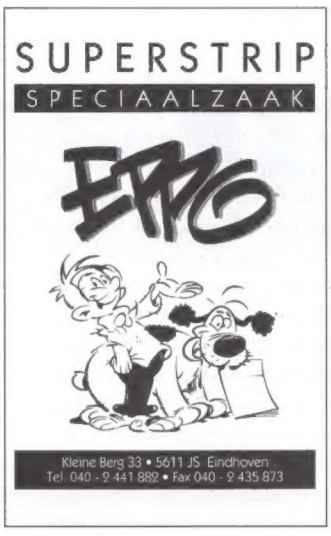

Bukowski

Het werk van de enkele jaren geleden overleden Charles Bukowski, chroniqueur van de zelfkant van de Amerikaanse maatschappij, leent zich voor fraaie bibliofiele uitgaven. Nog mooier wordt het wanneer er striptekenaars bij betrokken zijn, zoals Robert Crumb met door hem geïllustreerde uitgaven als Bring me your love *en* The Captain Is Out to Lunch and the Sailors Have Taken over the Ship. *Onlangs heeft ook Peter Pontiac zich bij dit rijtje gevoegd. Hij heeft een typerende covertekening met daarop een portret van Bukowski, een vriendin en veel rode wijn, gemaakt voor de verhalenbundel* Herrie & Hartstocht. *De Amsterdamse uitgever Bandini is verantwoordelijk voor deze liefhebbersuitgave, verschenen in een genummerde oplage van 376 exemplaren (ISBN 90-806825-3-5). RS*

Nieuw oud werk

Uitgeverij BeeDee brengt de laatste tijd opmerkelijk werk op de markt. Zo verscheen onlangs een nieuw deeltje van *Wolf*, de serie van Steven Dupré. De serie, waarvan al eerder twee delen bij Farao/Oranje verschenen, zal in totaal uit 20 delen bestaan. Alle verhalen werden eerder in de Vlaamse krant *Het Volk* gepubliceerd. Jan Verdegaal, de man achter BeeDee en bewonderaar van het werk van Dupré, meldt desgevraagd dat dé volgorde van boekuitgave (de boekjes verschijnen ogenschijnlijk in willekeurige volgorde: na de deeltjes 3 en 6 is zojuist deel 9 verschenen) bepaald wordt door het feit dat de reeds verschenen delen op zichzelf staande verhalen zijn. Binnenkort verschijnen de vervolgdelen 4 en 5. 'Deel 9 verscheen eerder omdat het een leuk verhaal is en bovenop in de la lag', aldus Verdegaal. Het idee achter de uitgaven van BeeDee is om veel nog niet eerder in album verschenen Nederlands werk uit te brengen. De strips moeten daarnaast geschikt zijn voor zwart/wit. Andere tekenaars in het fonds van BeeDee zijn Erik Wielaert, Luc Cromheecke (*Tom Carbon*), Linda van Erve en Jan van Santen. Meer info: *www.beedee.nl* TdK

Lowlands in stripvorm

De stichting NuKomix, die als doelstelling heeft het publiek de weg te wijzen naar vernieuwende Nederlandse strips, heeft het initiatief genomen om tijdens het muziekfestival Lowlands dat eind augustus plaats vond een stripversie van het festival uit te brengen. Het album - *Lowlands Comic 2003* - bestaat uit twee delen. Het eerste deel was al 'ingeblikt' voorafgaand aan het festival en het tweede deel werd ter plaatse in het KomixLab gemaakt. Meewerkende tekenaars zoals Alex Turk, Lectrr, Typex en Peter Pontiac hebben hun kijk op Lowlands op papier gezet. De meest typerende beschrijving van 'het gevoel van Lowlands' kwam van Tommy A. Het album, uitgegeven door uitgeverij Parterre, is in zwart/wit uitgevoerd en heeft een vierkleurenomslag van Lectrr. Het geheel is voor € 6 in de stripwinkel verkrijgbaar. Meer info: *www.nukomix.nl* TdK

ALTIJD HETZELFDE LIEDJE: EERST MOET JE IN DE RIJ STAAN VOOR DE PIN-AUTOMAAT, VERVOLGENS VOOR DE MUNTJES, VERVOLGENS VOOR BIER (FESTIVAL-BIER) WAAR JE PAS BIJ BOVENMATIGE CONSUMPTIE DRONKEN VAN WORDT. ZODAT JE AL SNEL MUNTJES TE KORT KOMT. WANT DRONKEN MOET JE WORDEN AANGEZIEN DIE 3 LEUKE BANDS DIE OP EEN DAG SPELEN ALLEMAAL PAS OP HET EINDE VAN DE DAG KOMEN, EN UITERAARD TEGELIJK, EN JE MET EEN SOBERE KOP DE DAG NIET DOORKOMT. TOCH IS OP HET FESTIVAL-TERREIN VERTOEVEN JE ENIGE OPTIE, OMDAT JE OP DE CAMPING OMGEVEN BENT DOOR BOEREN DIE ZWEREN BIJ SLAYER EN OUDE METALLICA. ALS JE PECH HEBT TUSSEN BOEREN DIE ZWEREN BIJ SLAYER EN NIEUWE METALLICA. EN ALS DAN UITEINDELIJK ÉÉN VAN DIE DRIE BANDS BEGINT EN JE WILT DANSEN IS HET BEHOORLIJK UITKIJKEN VOOR CROWDSURFERS MET KISTEN, SLAM-"DANSERS" EN ZWETERIGE BIERBUIKEN DIE ZICH GRAAG AAN JE DROOG VEGEN. EN NET OP HET MOMENT DAT JE JE TOCH BEGINT TE VERMAKEN BEGINT HET TE REGENEN EN STA JE TOT JE KNIEËN IN DE MODDER.

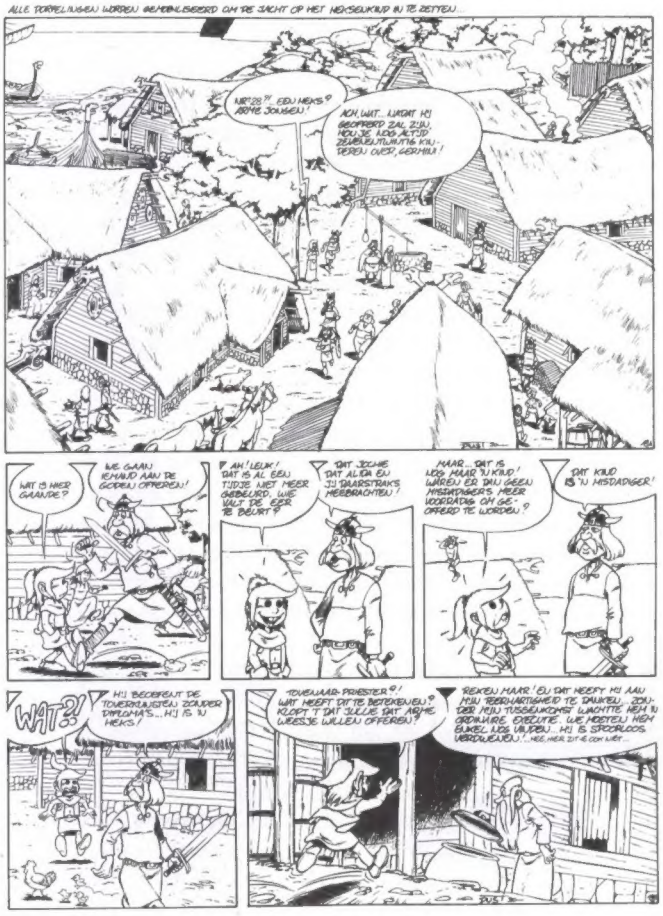

Pavillion Rouge stopt, nieuwe Franse bladen staan op

Het doek is gevallen voor het Franse striptijdschrift Pavillon Rouge. *Uitgever Delcourt laat in een brief aan de abonnees weten dat het economisch niet verantwoord is door te gaan. Het fraai vormgegeven maandblad, dat stripinformatie combineert met voorpublicaties van Delcourt-strips, zal niet in soberder vorm worden voortgezet. Dat wil de redactie niet. Delcourt zal voortaan zijn lezers informeren via het tweemaandelijks huisorgaan* Delcourt Planète *dat gratis wordt verspreid. Ook is er op* www.editions-delcourt.fr *informatie te vinden. Van* Pavillon Rouge *zijn 26 nummers verschenen, waarvan het laatste afgelopen augustus.*

Maar er is er nog hoop. Er zijn in Frankrijk nog genoeg bladen over, met in ieder geval twee vermeldenswaardige initiatieven. Zo geeft de Parijse uitgeverij Semic sinds een paar maanden het nieuwe stripinformatieblad Calliope *uit (€ 5,95). De redactie werkt veel met themanummers. Het onlangs verschenen zesde nummer behandelt het thema 'het beeld van de vrouw in het stripverhaal', opgetekend uit monden van vrouwelijke en mannelijke striptekenaars. Ook is er aandacht voor erotisch stripwerk.* Calliope 7 *staat in het teken van sf-strips. Meer info: 45 rue Broca, 75005 Parijs, Frankrijk, (+33) 1-43363200, of* m.bissonnet@tournon-semic.com. *Een website is er nog niet.*

Verder is er een nieuw nummer verschenen van Ferraille Illustré, *enigszins vergelijkbaar met Zone 5300. Het blad bestaat al sinds 1996, maar verscheen onregelmatig. De huidige redactie heeft beloofd voor meer continuïteit te zorgen. Bekende striptekenaars die er bij betrokken zijn, zijn onder andere Winshluss en Emile Bravo. In het pas verschenen nummer 23 valt de bijdrage over muziek op van Olivier Josso: qua stijl een mix tussen Barbara Stok en Peter Pontiac.*

Zeer opmerkelijk is de strip Les Aventures de Swartz et Totenheimer, d'après les personnages d'Adolf Hitler *van Bravo. Het is een uiterst gelijkende en pittige parodie op de strip* Blake en Mortimer. *Blake speelt de hulpvaardige Hauptsturmführer Franziskus Swartz en Mortimer de waanzinnige geleerde Philemon Totenheimer. Dat zullen ze vast kunnen waarderen bij Dargaud/Lombard! Toch? Meer info: Editions Requins Marteaux, 13 Rue de la Republique, 81000 Albi (Tarn), Frankrijk, telefoon (+33) 5-63387131, of via* requins.marteaux@wanadoo.fr.

Op www.supermarcheferraille.com *valt meer te lezen. RS*

Pavillon Rouge
SPÉCIAL ÉTÉ TOUT EN RÉCITS COMPLETS !
Marvan & Buchet Avant Sillage
Golden Cup
L'ALBUM INTEGRAL
46 pages de BD inédites + un cahier graphique

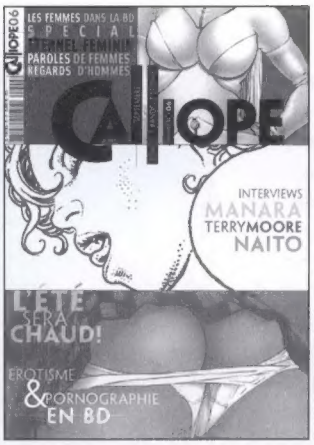

LES AVENTURES DE SWARTZ ET TOTENHEIMER
d'après les personnages d'Adolf Hitler
En cette veille de Noël, sous un magnifique ciel étoilé, tout semble calme dans cette installation tenue au secret par les autorités. Trop calme peut-être...
Dans le mess des officiers, le sympathique et débonnaire doktor Totenheimer fait irruption. Son beau regard bleu trahit l'inquiétude.
Quelle belle nuit sans brouillard, Herr doktor! N'est-ce pas ?
Je n'en conviens pas, mon cher Franziskus. C'est un triste jour.
Il est pourtant rare d'avoir un temps aussi clément en Haute Silésie. Goûtez plutôt cet excellent cognac arrivé aujourd'hui de France et défendez-vous.
Hum... Ce sera difficile avec ce dernier train qui me pose des problèmes de conscience...
Stupéfait par les paroles inintelligibles de son ami, Swartz lâche sa répartie.
Un problème de conscience? Heu... Qu'entendez-vous par là ?

Tien jaar weekblad Suske en Wiske

15 september 1993 verscheen het eerste nummer van *Suske en Wiske weekblad*. Tien jaar later is het blad nog altijd springlevend. Terwijl in 1993 de verhalen van *Sus en Wis*, *Kiekeboe*, *Bessy* en *De Smurfen* de hoofdmoot van het blad vormden hebben er inmiddels wat mutaties plaatsgevonden. De laatste twee genoemde series hebben het veld moeten ruimen en *Urbanus*, *W817* en *De Boeboeks* hebben hun intrede gedaan. Wat niet veranderd is, is de plaats die in het blad is ingeruimd voor weetjes, mopjes, wetenschappelijke uitleg, de postbus en de grote onvermijdelijke prijsvraag of quiz. TdK

Strapazin 71

In het jongste nummer van dit Zwitserse stripblad wederom veel aandacht voor de alternatieve strip, met werk van Killofer, Peter Bäder, Feuchterbergen & De Vries en Ingo Geizendanner. Ook is een uitgebreid interview opgenomen met Ben Katchor (tekenaar van onder andere *The Jew of New York* en *Julius Knipl, Real Estate Photographer: The Beauty Supply District*. RT

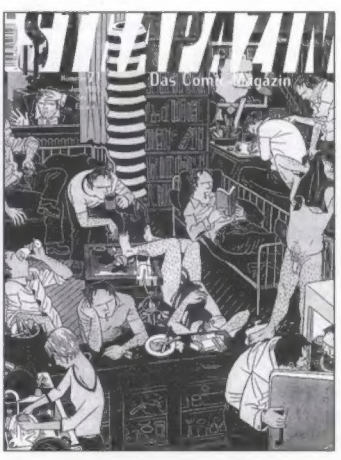

Water

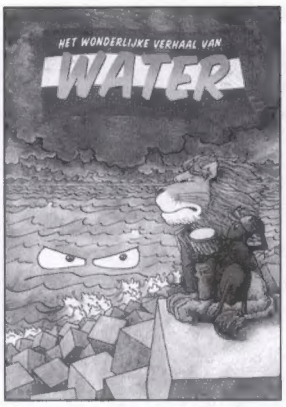

De provincie Zuid Holland deed tijdens de Wereldhavendagen op 5, 6 en 7 september in Rotterdam een aardige duit in het zakje; het thema was 'water', dus verdeelde zij het gratis stripboekje *Het wonderlijke verhaal van water*. Marco Bakker verzorgde het script en de illustraties van het educatieve werk, waarin de zee een lachend gezichtje heeft als hij goed wordt verzorgd, maar heel kwaad kijkt als de te zwakke dijken hem proberen buiten te houden. Beleidsambtenaar Pieter-Jan Hofman licht toe: 'Kennis over watermanagement is geen gemeen goed. Om meer inzicht te bieden, besloten we de problemen die zijn ontstaan door menselijk ingrijpen in stripvorm in kaart te brengen. Daarnaast is weergegeven welke overheden bij watermanagement een rol spelen.'Het stripverhaal wordt weggegeven bij bijzondere manifestaties. Daarnaast heeft de provincie basisscholen in Zuid Holland benaderd: via een speciale lesbrief en het stripverhaal wordt aandacht gegeven aan het Nederlandse waterbeleid. Geïnteresseerd? Neem dan via *water@pzh.nl* contact op met de afdeling communicatie van de provincie. Ze hebben vast nog wel een exemplaar liggen. HW

Alle Kuifjes op een rijtje

Onlangs is de lijst met indexen van uitgeverij Kippenvel weer uitgebreid. Johan Leever (broer van) heeft zijn complete verzameling van het weekblad *Kuifje* (jaargangen 1946 t/m 1965) bladzijde voor bladzijde doorgebladerd en in kaart gebracht. Het resultaat is een zestig pagina's dik boekwerk dat uit twee secties bestaat. Het eerste gedeelte laat een overzicht zien op basis van serienamen (in welke nummers tref je aankondigingen, voorplaten en natuurlijk verhalen aan van jouw favoriete stripheld) terwijl de rest van de index een overzicht op auteursnaam laat zien. Het boekwerk is in zwart/wit uitgevoerd en wordt binnenin opgesierd met voorplaten van vrijwel alle toppers. André Wijntjes, indexoloog en verantwoordelijk voor de opmaak en de uitgave van deze index meldt in zijn blad *Ratjetoe* dat er nog twee delen zullen verschijnen. *Kuifje-index 1* is te bestellen door overmaking van € 12,50 op giro 8312959 t.n.v. André Wijntjes te Rhoon. Meer info: Reigerstraat 6, 3161 TN Rhoon. TdK

→ SURF

DOOR **RIK SANDERS**

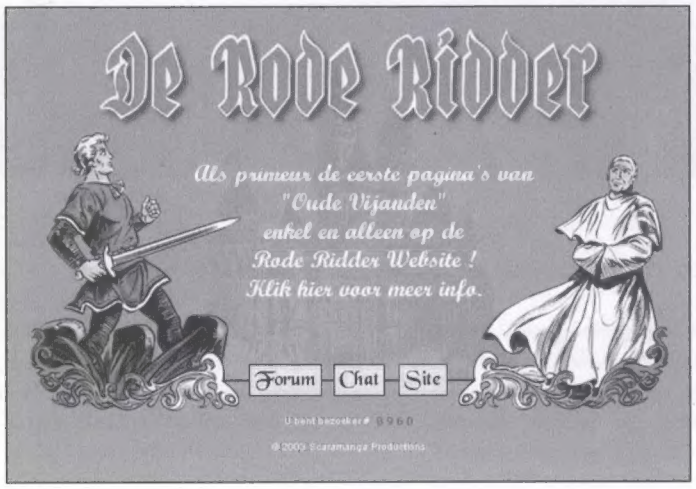

www.roderidder.be

Deze site, gemaakt door Scaramanga Productions, is verplichte kost voor de ware fan, al is een bezoekje voor een niet-Rode Ridder-paladijn ook best de moeite waard. De goed verzorgde site biedt diverse rubrieken met uiteenlopende informatie over deze reeks. Ook is er een voorproefje te zien van Oude vijanden, *het 200e* Rode Ridder*-verhaal waar Karel Biddeloo momenteel aan werkt.*

www.senoeni.net

Website met een frisse uitstraling van Margreet de Heer. Deze small-presstekenaar brak door met de serie Kinderleed Komix, *waarin ze verslag doet van haar leven sinds ze een relatie kreeg met een man die 'ieder weekend drie kinderen meebrengt'. Op de site staan diverse voorbeelden van haar werk, plus allerhande autobiografische gegevens. Ook geeft De Heer jong talent de kans om er strips te publiceren.*

www.royaalmodaal.com

Stripparodie op de Koninklijke Familie. Ook in het Duits! Grappig, maar mist de scherpte van De avonturen van Lex *uit 1997. Jammer dat de maker zich verschuilt - bang voor een rechtszaak? - achter de schuilnaam Baron Ben Verstoten die zogenaamd voor de inside-informatie zorgt. Wij zetten in op Ruud Straatman.*

rik.sanders@stripschrift.nl

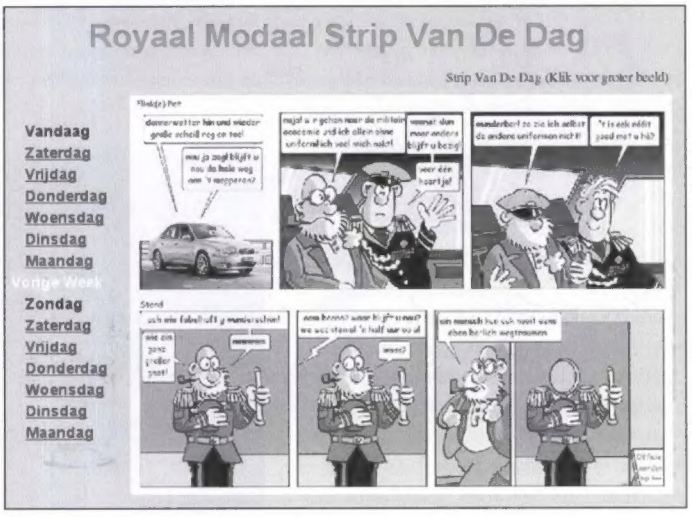

OP HET WERELDWIJDE WEB IS NATUURLIJK OOK VEEL INFORMATIE VOOR HANDEN OVER STRIPS EN HAAR MAKERS, MAAR HOE KAN JE DIE INFORMATIE VINDEN? OOK ZOEKMACHINES ZIJN NIET ONFEILBAAR. STRIPSCHRIFT VIST DE KRENTEN UIT DE PAP.

Correcties

Het vorige nummer van *Stripschrift* was extra dik, dus deze keer lekker veel correcties.
Laten we maar eens beginnen met het hierbij afgedrukte logo van de openbare bibliotheken. Dat had moeten worden afgedrukt naast de foto linksonderaan bladzijde 6. De tekening die wèl is opgenomen mag u aan uw vergeetboekje toevoegen. Knip uit en plak in!
De fabrikant van de verkoopmolen die staat afgebeeld op pagina 40 was Langkat en niet Lankat.
Eveneens op pagina 40 verwijzen we in het bijschrift linksboven onder andere naar de titel *De leeuw van het noorden*. Dit had een verwijzing moeten zijn naar *Zo vond ik Livingstone*.
Verder was u ongetwijfeld opgevallen dat in de Classics-bibliografie op pagina 42 ten onrechte wordt vermeld dat deel 145 niet in Amerika zou zijn verschenen. Het Amerikaanse deeltje 84 - *The Gold Bug* - is uiteraard de originele editie die had moeten worden genoemd en die had dus niet mogen worden opgenomen in het lijstje onvertaalde werken op pagina 43.
In het artikel over Jules Verne werd op pagina 53 ook nog verwezen naar diverse *Illustrated Classics*. Waar daar gesproken wordt over 'Extra editie' dient u echter te lezen 'Top Illustrated Classics'.
Ook vermelden we nog even dat het verhaal in *Illustrated Classics 28* grotendeels gejat is van oud werk van Harold Foster (*Prins Valiant*). Maar dat is niet *onze* fout. DE REDACTIE

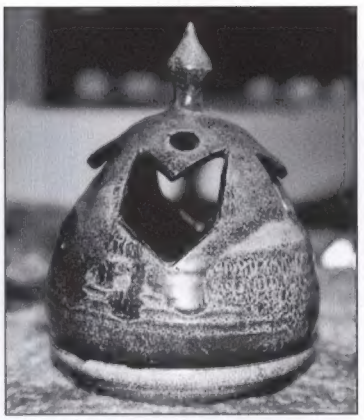

FOTO RIK SANDERS

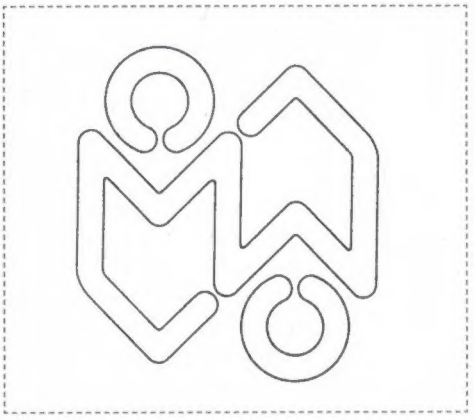

→ GAS EN LICHT

DOOR **RIK SANDERS**

Nederlandse Spoorwegen

De NS richten dit najaar in hun intercity-treinen stiltezones in waar praten en mobiel bellen verboden is. NS hoopt hiermee een einde te maken aan één van de grootste irritatiebronnen: geluidsoverlast van mede-passagiers. Om reizigers attent te maken op nieuwe ruimtes maakt het spoorbedrijf gebruik van raamstickers met symbolen en spotprenten op het glas. Tekenaars die zo'n opdracht hebben gekregen zijn Kamagurka, Jeroen de Leijer, Peter de Wit, Stefan Verwey, Gummbah en Reijd, Geleijnse & Van Tol.

rik.sanders@stripschrift.nl

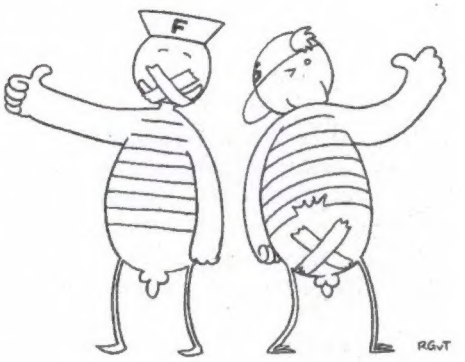

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN - ALLEEN **DONALD DUCK**, **TINA** EN DE MALMBERG-BLADEN ALS **TAPTOE** RESTEREN NOG - VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. IN WELKE BLADEN IS IN VREDESNAAM WERK VAN EN OVER DIE AUTEURS TE VINDEN? EN HOE KRIJG JE DAT ALLEMAAL OP JE NETVLIES? STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

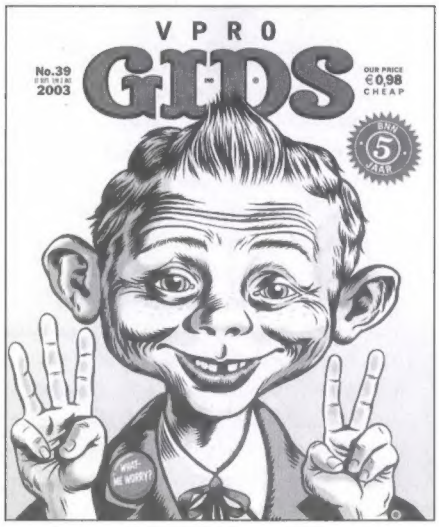

Kriek goes Mad

Het omslag van *VPRO-gids 39* van dit jaar is een parodie door Erik Kriek op het cover-format van het blad *Mad*. Thema van één van de artikelen in het blad is het vijfjarig bestaan van jongerenomroep BNN en de krachtsport die nodig is om het benodigde aantal leden te werven om ook vanaf 2005 een uitzendlicentie te behouden.
'We zitten in de shit dus word lid!'
AvO

→ Contactenoorlog

Een exclusief contract. Dat was halverwege de jaren negentig de manier bij uitstek waarop de uitgeverijen populaire stripmakers voor langere tijd aan zich konden binden. Een paar jaar later verdween de trend en Marvel Comics sprong daar handig op in met het wegkapen van talenten bij de concurrentie.
Tijden veranderen. Inmiddels biedt zowel Marvel Comics als DC Comics weer contracten aan waarbij een schrijver of een tekenaar zich voor bepaalde tijd exclusief aan de uitgeverij verbindt. Dat gaat zo ver, dat de twee een felle strijd om de creatieve zwaargewichten zijn aangegaan. DC, financieel gesteund door moederbedrijf Time Warner, tast daarbij diep in de buidel. Het monopolie op makers van naam, dat Marvel heeft gehad sinds het aantreden van Joe Quesada als hoofdredacteur, moet omver worden geworpen, zo lijkt de gedachte. Tijdens de stripbeurzen in San Diego en Chicago is het deze zomer tot een climax gekomen. Het gevolg: Grant Morrison, Greg Rucka, Jeph Loeb en Tim

→ FLITSEN

➲ Na zeven jaar houdt Danny Steggerda er voorlopig(?) mee op. Zijn stripblad *De Lier* is 25 keer verschenen en was voornamelijk gevuld met strips van eigen hand en bijdragen van collegastripmakers Nico Schaap en Ewald Siffels. ➲ *Het belang van Ernst*, een toneelstuk van Oscar Wilde (1854-1900) wordt binnenkort door uitgeverij Atlas als strip op de markt gebracht. Tom Bouden verzorgt de tekeningen en niemand minder dan dichter des vaderlands Gerrit Komrij neemt de vertaling voor zijn rekening. ➲ George Prosper Remi, beter bekend als Hergé, gaat worden opgenomen in The Hall of Fame van het Amerikaanse San Diego stripfestival. Ook Bernie Krigstein viel deze eer te beurt. ➲ Pascal Lefèvre (1963) is als eerste wetenschapper in het Nederlandse taalgebied gepromoveerd op een striponderwerp. Hij verdedigde 1 oktober aan de Katholieke Universiteit Leuven zijn proefschrift *Willy Vandersteens Suske en Wiske in de krant (1945-1971) - Een theoretisch kader voor een vormelijke analyse van strips*. ➲ We wisten al dat onze medewerker Jeroen Mirck hard kon rennen. Maar zo hard dat hij officiële wedstrijduitslagen haalt, dat is nieuw voor ons. Onze Jeroen werd op de afgelopen *Sky Radio Run* twaalfde in een race over vijf kilometer met een tijd van ruim 21 minuten, zo bleek uit een bijgestoken krantje in *Adformatie*. De redactie van *Stripschrift* overweegt shirtsponsoring. ➲ Zeker twaalf kinderdagverblijven in Australië hebben een verbod afgekondigd op het dragen van superheldenpakken door kinderen. Minder assertieve crèchegenootjes zouden in toenemende mate slachtoffer zijn van deze kleine 'misdaadbestrijders'. ➲ Jeffrey Fulvimari, illustrator van Madonna's kinderboek *De Engelse rozen*, kent zijn klassiekers. Hij noemt Charles Schulz, Andy Warhol en Walt Disney zijn inspiratoren. ➲ De fractie van *Leefbaar Den Haag* blijkt een deel van het budget gespendeerd te hebben aan stripboeken (naast dure zonnebrillen, stereo-installaties en digitale camera's, maar dat terzijde). Vakliteratuur, noemt de fractie deze uitgave. Dáár valt natuurlijk geen speld tussen te krijgen. ➲ Mark Retera is met zijn strip *Dirkjan* uit drie regionale kranten gegooid: *Leidsch Dagblad*, *Haarlems Dagblad* en de *Gooi- en Eemlander*. Dit naar aanleiding van de als te aanstootgevend gebrandmerkte aflevering waarin meneer Van Druten één van zijn leerlingen van achteren neemt (zie ook *Stripschrift 348*). ➲ Jongerenomroep BNN zendt vanaf 3 november de kleianimatieserie *Egoland* uit, een persiflage op het koningshuis. De makers van *Fokke en Sukke* maken bij de omroep sinds eind september een programma met grappen en grollen als een soort maandafsluiting. ➲ Nijntje is benoemd tot ambassadeur van het familietoerisme in New York. Het konijn van Dick Bruna mag zich tooien met de titel 'New York City Family Tourism Ambassador'. Er is een speciaal fotoboek verschenen waarin Nijntje allerlei bekende plekken in The Big Apple aandoet. ➲ Dupuis heeft de auteurs Dupuy en Berberian ingelijfd. Behalve een verse boekuitgave van *Meneer Johan* betekent dit ook dat de voorheen alleen in het Frans verkrijgbare strip *Henriette* nu in Robbedoes wordt voorgepubliceerd. Jippie! ➲ Roken bevordert het striplezen. Op de binnenkant van pakjes Rizzlavloeitjes zijn cartoons van Kamagurka afgedrukt. Er is ook een prijsvraag aan verbonden.

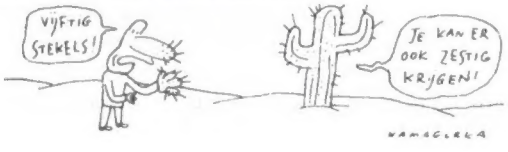

DOOR OLAV BEEMER

BOVEN - Nieuwe tekenaar *Mystique*.
ONDER - Azzarello schrijft na *Batman* ook *Superman*.
MIDDEN - *Lost At Sea* door O'Malley.
LINKS - Na *Hulk: Gray* zitten Loeb en Sale exclusief bij DC.

Sale werken voor minimaal twee jaar bij DC. Morrison, nu nog schrijver van *New X-Men*, verlaat hierdoor concurrent Marvel. Hetzelfde geldt voor Rucka, die bij Marvel net was begonnen aan de herstart van *Wolverine*. Ook Loeb en Sale keren na hun uitstapje naar Marvel (*Daredevil: Yellow*, *Spider-Man: Blue* en *Hulk: Gray*) terug op het oude nest.

Deze operatie maakt deel uit van het nieuwe beleid van DC. Sinds *Batman* dankzij de inzet van Jeph Loeb en Jim Lee weer is uitgegroeid tot een verkoopkanon, is op het hoofdkantoor het besef doorgedrongen, dat het grote geld de grote namen volgt. Na Batman is in het eerste kwartaal van volgend jaar dat andere klassieke icoon aan de beurt: Superman. De drie maandelijkse series over de Man van Staal hebben het afgelopen decennium geen potten kunnen breken, maar nu de gouden formule bekend is, gaat het roer om. Zo gaan Brian Azzarello (*100 Bullets*) en Jim Lee samenwerken op *Superman*, is schrijver Greg Rucka (*Queen & Country*) voor de serie *Adventures of Superman* gekoppeld aan Matthew Clark (*Inhumans*) en komt *Action Comics* onder de hoede van Chuck Austen (*Uncanny X-Men*) en Ivan Reis (vroeger de tekenaar van *Ghost* bij Dark Horse).

De tegenaanval is ingezet. Alleen voor J. Michael Straczynski heeft DC achter het net gevist. De schrijver van *Amazing Spider-Man* is wel benaderd, maar hij wil Marvel voorlopig niet verlaten. Hetzelfde geldt voor Brian Michael Bendis (*Ultimate Spider-Man*), die bij Marvel geen reden tot klagen heeft. Niet iedereen zwicht dus voor het grote geld.

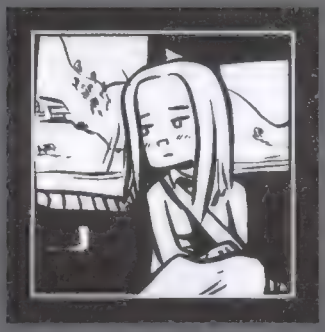

→ Trucjes

Als het verhaal of de tekeningen niet genoeg de aandacht trekken, wordt de trukendoos geopend. Vorig jaar haalde Marvel Comics nog groots de publiciteit met 'U-Decide', een marketingtruc waardoor *Captain Marvel* van schrijver Peter David een broodnodige duw in de rug heeft gekregen. Want aandacht, daar gaat het om.

Deze herfst vindt Image-studio Top Cow het hoog tijd voor extra aandacht voor *Witchblade*. Ooit maakte tekenaar Michael Turner furore op wat toentertijd de populairste comic van de uitgeverij was, maar na vele schrijverswissels en onervaren tekenaars is van de oude glorie weinig over. De oplossing wordt gezocht in een zesdelige verhaallijn met aan het eind de dood van twee hoofdpersonages. Beïnvloed door het succes van *reality television* als American Idols bepaalt de lezer echter welke personages dit worden. Na ieder hoofdstuk van de door David Wohl geschreven en Francis Manapul getekende comic kan worden gestemd en de personages met de meeste stemmen zijn 'veilig'.

Meer interactie met de lezer biedt de nieuwe Image-titel *WildGuard*, door Todd Nauck (vroeger de tekenaar van *Young Justice* bij DC). In deze zesdelige miniserie, die in oktober van start gaat, draait het niet om wie sterft, maar welke helden lid mogen worden van het 'made-for-TV' superheldenteam WildGuard. Lezers bepalen middels het uitbrengen van hun stem op de speciale WildGuard website de uiteindelijke bezetting van het team.

Een trucje van een geheel andere orde is het terugkeren naar de oorspronkelijke nummering. Deze sinds eerder dit jaar bij meerdere titels toegepaste, kunstmatige ingreep zorgt ervoor, dat Marvel alsnog een vier- of vijfhonderdste nummer kan vieren. Na *Fantastic Four* volgt nu *Amazing Spider-Man* met een extra dik vijfhonderdste nummer. De criticus vraagt zich natuurlijk af: waarom kon dáár niet over worden gestemd?

olav.beemer@stripschrift.nl

ZEEWAARDIG Schrijver en tekenaar Brian O'Malley heeft de lezers van de *Oni Press Color Special 2002* al even gekieteld met een kort verhaal, maar in de maand oktober verschijnt eindelijk zijn honderdzestig pagina's tellende graphic novel *Lost At Sea* bij Oni Press. Het verhaal gaat over het meisje Raleigh, die denkt dat een kat haar ziel heeft gestolen. De comic heeft een coverprijs van $11.95 en is geheel in zwart/wit.

DETECTIVES Ed Brubaker (*Gotham Central*) is vertrokken als schrijver van DC comic *Detective Comics*. Daar heeft Brubaker aan toegevoegd, dat aan deze beslissing geen ruzie ten grondslag ligt. Hij kwam alleen nooit echt aan zijn eigen verhalen toe. 'Om de drie nummers was het weer tijd voor een *Batman*-crossover,' zo verklaart Brubaker. 'Daar heb ik veel plezier aan beleefd, maar na *Murder* en *Fugitive* was ik gewoon op.'

WISSELWACHTER Bij Marvel wordt de komende maanden geschoven met tekenaars. *New Mutants* krijgt met ingang van nummer zeven een nieuwe tekenaar in de persoon van de relatief onbekende Carlo Barberi, voor *Venom* wordt Francisco Herrera vervangen door Paco Medina en bij *Mystique* neemt Michael Ryan de plaats in van Jorge Lucas, die verhuist naar *Iron Man*. De eerste drie series zijn minder dan een jaar bezig. Slechte timing?

‘Ik hou niet meer zo van politieke spelletjes’

Begin dit jaar trad Bas van der Schot (33) toe tot de Hall of Fame der Nederlandse politieke cartoonisten: hij won de prestigieuze Inktspotprijs. Als jongste winnaar ooit voelt hij echter geen druk. ‘Ik ben niet meer bang dat ik blokkeer.’

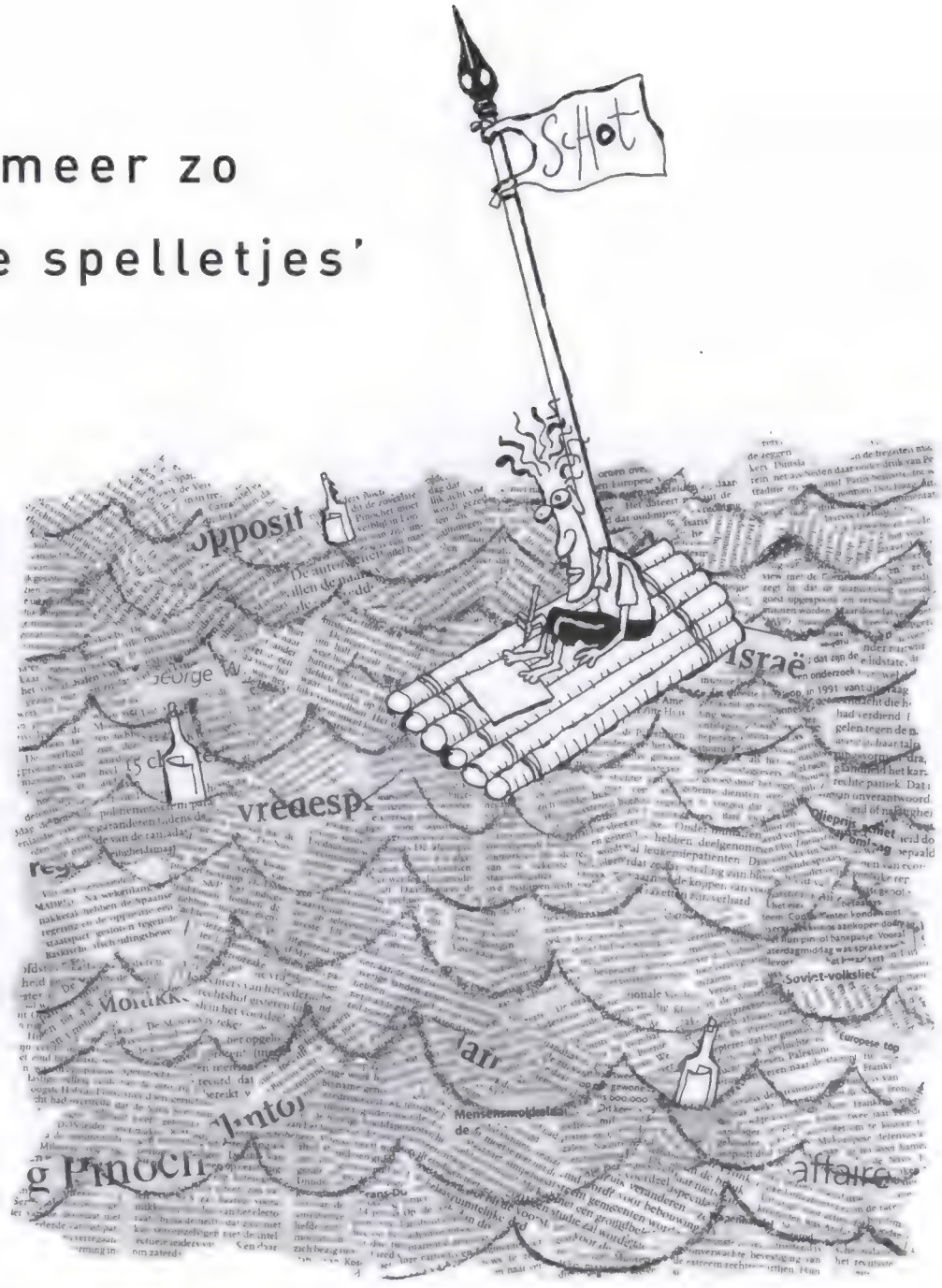

UNITED STATES CENTRAL COMMAND
...EN HELEMAAL RECHTS, FROM THE NETHERLANDS: BEP BUNNIKHUIZEN, VERANTWOORDELIJK VOOR DE CATERING.
Schot

’Zojuist belde het Radio 1 Journaal, met de vraag of ik live mijn mening wilde geven over de Nederlandse politiek. Ik moest via de telefoon in debat met twee communicatiespecialisten, Ton Planken en Charles Huyskens. Terwijl ik maar gewoon een politieke tekenaar ben.’ Bas van der Schot kan nog altijd heel verbaasd reageren als media hem benaderen om zijn mening te geven. Als ze een tekening van hem nodig hebben, is dat een heel ander verhaal: dat is zijn vak. De enorm gegroeide media-aandacht vloeit voort uit de Inktspotprijs die Van der Schot in januari won. Deze prijs voor de beste politieke cartoon van afgelopen jaar verdiende hij met een spotprent waarop hij de LPF-fractie afbeeldde als een gezelschap clowns. Daarmee vestigde hij definitief zijn naam.

Geen onbekende

Niet dat Van der Schot daarvóór een grote onbekende was. Hij tekent al enige tijd voor *Algemeen Dagblad*, *Intermediair*, *Filosofie Magazine* en diverse universiteitsbladen. Zijn eerste professionele werk publiceerde hij trouwens buiten Nederland: tijdens een vakantie op Curaçao verveelde hij zich dusdanig ‘te

LINKS - Cartoon voor *Algemeen Dagblad* over Wim Koks ommezwaai van vakbondsman en politiek leider naar dienaar van het grootkapitaal.

ONDER - Schets voor politieke prent, die ook op de cover van deze *Stripschrift* prijkt, over minister-president Balkenende en zijn 'grote voorbeeld' Ruud Lubbers. Van der Schot is pas 33 jaar, maar zet het politieke schouwspel al neer als een arrivé in cartoonistenland...

Bas van der Schot voelt geen druk in eredivisie van politieke cartoonisten

DOOR JEROEN MIRCK

pletter' dat hij een maandlang elke dag een cartoon tekende voor de eilandkrant *Amigoe*. Terug in Nederland kon hij aan de slag als huistekenaar bij *Ad Valvas*, het weekblad van de Vrije Universiteit.

'Al op de middelbare school wist ik dat ik politiek tekenaar wilde worden', vertelt Van der Schot enthousiast. 'Mijn interesse ging uit naar politiek, geschiedenis, humor en tekenen. Toen ik ging studeren twijfelde ik over de kunstacademie, maar het werd uiteindelijk politicologie, aan de UvA. Mijn allereerste cartoons verschenen in *Trouw*, maar dan wel in een lezersrubriek. Een kleine groep lezers dook daar telkens weer op, maar van hen is verder niemand doorgebroken.'

Politieke spelletjes

Van der Schot merkt dat hij veel minder moralistisch te werk gaat dan vroeger. 'Toen wilde ik de politieke boodschap erin rammen. Tegenwoordig vind ik het leuker om ook het dagelijks leven in mijn tekeningen te stoppen. Ik voel me ook geen klassieke politiek tekenaar. Sterker nog: mijn enthousiasme voor partijpolitieke zaken is de laatste tijd heel erg afgenomen. Het is een circus dat voortdurend doordraait. Die spelletjes in beeld brengen, dat is een kunstje. Ik heb eigenlijk helemaal geen zin om eraan mee te doen.'

Klinkt dat niet een beetje blasé uit de mond van zo'n jonge cartoonist? 'Nee hoor, het politieke bedrijf is gewoon een opeenstapeling van clichés, maar volgens insiders is het nooit veel beter geweest. Reden te meer voor mij om andere invalshoeken te kiezen en me meer te richten op maatschappelijke ontwikkelingen.'

Van der Schot voelt zich inmiddels 'gesetteld' tussen gevestigde namen als Peter van Straaten, Jos Collignon en Len Munnik. De Inktspotprijs heeft hem niet onder druk gezet. 'Druk? Nee, dat is juist minder geworden. Ik zie het als een blijk van waardering, niet als een loden last. Het heeft me extra zelfvertrouwen gegeven. Vroeger wilde ik mijn tekeningen al een dag voor de deadline klaar hebben. Nu ben ik er niet meer bang voor dat ik in de laatste uren blokkeer.'

Grafische uitdaging

De uitdaging ligt voor Van der Schot momenteel op grafische

LINKSBOVEN - Zelfportret van de laureaat. Gemaakt met een gemengde techniek: tekenen en knippen.

LINKSONDER - Ridiculisering van de rel rond de aanwezigheid van een Nederlandse militair op een Amerikaanse persconferentie tijdens de Irak-oorlog. Nederland gaf namelijk wel politieke, maar geen militaire steun.

BOVEN -

• Spotprent waarmee Bas van der Schot de Inktspotprijs won.

• Hommage aan de overleden tekenaar Saul Steinberg. Van der Schot bewondert hem om zijn raadselachtige tekeningen, waarin filosofische ideeën op een unieke manier in beelden zijn gevat. Stond op de website van het Cartoonist & Writers Syndicate.

• Spotprent uit *Algemeen Dagblad* over ex-minister Herman Heinsbroek in St. Tropez. Het is een bewerking van een tekening van Jean-Jacques Sempé uit zijn boek *Vacances*.

RECHTS - Illustratie uit *Algemeen Dagblad* bij een kerstverhaal van een lezer.

gebied. 'Ik wil op het tekenvlak verder. Daar kun je je mee onderscheiden, want een tekening kan langer blijven boeien dan de tekst die erbij staat.' Zodoende experimenteert de cartoonist de laatste tijd vaak met nagenoeg tekstloze tekeningen. Ter afwisseling kiest hij ook wel eens voor een sequentie van plaatjes. 'Dat zijn een soort strips, ja. Die stripvorm biedt me de mogelijkheid om taalgebruik van politici te ontleden. Mijn record is zes plaatjes in één cartoon: ik tekende Balkenende die belt met zijn moeder.'

Gevraagd naar zijn favoriete tekenaars noemt Van der Schot aanvankelijk louter illustratoren: Saul Steinberg (de overleden huistekenaar van *The New Yorker*), de Fransman Sempé en kinderboekentekenaar William Steig. Maar dan rollen ook de namen van enkele stripmakers over zijn lippen: 'Berend Vonk vind ik goed. Net als ik tekent hij voor *Ad Valvas* en *Filosofie Magazine*. Hij heeft een heel eigen stijl. En natuurlijk kan ik niet om Peter de Wit heen, van wie ik *Sigmund* altijd erg grappig vind. Verder las ik vroeger altijd graag *Flippie Flink*. Dat zijn dus hoofdzakelijk gagstrips, want van vervolgverhalen moet ik niks hebben. Eigenlijk ben ik niet zo'n grote striplefhebber, vooral vanwege al die grote lappen tekst. Zelf zal ik nooit strips gaan maken, want dat ligt me niet.'

Wie interesse heeft in politieke cartoons kan een kijkje nemen op **humor.start.be** *waar een grote hoeveelheid sites te vinden is aangaande dit onderwerp.*

jeroen.mirck@stripschrift.nl

Grossier in sterke vondsten

Nederland doet mee!

Van der Schot
Van Gennep 2003
ISBN 90-5515-409-1
Prijs €7,90
96 pagina's,
zwart/wit, s.k.

Het oranjegevoel in beeld: met een traan in zijn oog kijkt premier Balkenende naar een oorlogsmonument van een stoer afgebeelde Dutchbat-commandant Thom Karremans, de bevelhebber die in Srebrenica tegen generaal Mladic zei: 'Don't shoot the pianoplayer.' Deze cartoon van **Bas van der Schot** bevat diverse lagen: kritiek op de Nederlandse vredesmacht, kritiek op de algehele politieke rol die Nederland internationaal denkt te kunnen spelen, maar bovenal kritiek op het inschattingsvermogen van Balkenende. Beide kabinetten van deze jonge christelijke premier komen in deze cartoonbundel aan bod: eerst de LPF-soap, daarna het keiharde bezuinigingskabinet dat de bevolking oproept om 'mee te doen'. Vandaar ook de titel, die tegelijkertijd refereert aan het tweeslachtige Irak-standpunt van de Nederlandse overheid: wel politieke maar geen militaire steun. Nederland doet dus een beetje mee, maar die Hollandse militair naast de Amerikaanse bevelhebber Franks tijdens een persconferentie over de Irak-oorlog was natuurlijk een foutje. Van der Schot ridiculiseert deze politieke rel door de militair te vervangen door een in legertenue geklede koffiejuffrouw.

Sterke vondsten, daar grossiert Van der Schot in. Hij is hard voor Balkenende, maar ook voor Wim Kok (oud-vakbondsman in dienst van het grootkapitaal), George Bush (militaristisch vaderskindje) en Pim Fortuyn (vooral diens clowneske achterban). Scherp zet hij de politieke contouren neer, alsof hij een arrivé is in cartoonistenland. En dat voor een jongeman die slechts 33 lentes telt. Vergelijkingen worden al gemaakt met wijlen Opland, en die eerste Inktspotprijs is vast niet zijn laatste.

Hoe dan ook: de grafische afwisseling in Van der Schots werk komt in deze uitgave goed naar voren. Het is een goede keuze geweest om de spotprenten thematisch en niet chronologisch te rangschikken, waardoor deze bundel soms verrassende koppelingen maakt tussen oude en nieuwe gebeurtenissen. Niet de pagina's maar de cartoons zijn genummerd, waarbij achterin het boekje per prent een historische schets wordt gegeven. Zodoende houdt dit boekje ook in de verdere toekomst zijn waarde. Ook in boekvorm doet Bas van der Schot nu dus helemaal mee! JM

[OPINIE → AMATEURBESTUUR VERKWANSELT STRIPSCHAPPRIJS]

DOOR JEROEN MIRCK

Er is dit jaar gesjoemeld bij de toekenning van de Stripschapprijs aan Reid, Geleijnse en Van Tol, de makers van *Fokke & Sukke*. Het Stripschapbestuur heeft geen onafhankelijke jury geraadpleegd, maar zelf een keuze gemaakt - een overtreding van de eigen huisregels. Dit amateurisme helpt dertig jaar prijshistorie in één klap om zeep.

Terug van vakantie las ik in de krant van 21 augustus dat de makers van *Fokke & Sukke* dit jaar de Stripschapprijs hebben gewonnen. Dat vond ik vreemd, want zelf zit ik al sinds 1999 in de jury die jaarlijks deze prijs toekent. Redelijk onbeschoft eigenlijk, dat initiatiefnemer Het Stripschap mij en andere vaste jurykrachten niet per brief of telefoon heeft laten weten dat er geen prijs meer wordt gesteld op onze diensten. Dat een jury regelmatig ververst moet worden, vind ik heel normaal. Schofferen is echter niet nodig.

Nog erger is dat het bestuur zèlf een winnaar heeft gekozen. En daar wringt de schoen, want Het Stripschap is een vereniging met een huishoudelijk reglement dat zulks ten stelligste verbiedt. Er staat immers zwart op wit dat het bestuur zich bij het toekennen van zijn jaarlijkse prijzenregen laat adviseren door een onafhankelijke commissie, oftewel een jury van deskundigen.

Nu ben ik geen regelneuker, maar wel een hartgrondig pleitbezorger van democratische principes. Bij een vereniging dient het bestuur zich te schikken naar de wens van de eigen leden. Indien een bestuur het wenselijk acht om de huisregels aan te passen, dan dient zij dit aan diezelfde leden voor te leggen. Klinkt logisch, maar waarom dat hier niet is gebeurd, laat zich raden.

Bestuurlijke chaos

Het Stripschap zit al jaren in de shit. Het vorige bestuur heeft bij het gezamenlijke aftreden in 2001 een financiële chaos achtergelaten. Zo heeft de vereniging nog altijd €25.000 tegoed van het Belgische bedrijf Wizards of the Coast, dat drie jaar geleden een aparte gameshal mocht inrichten tijdens De Stripdagen, genaamd GenCon. De Belgen weigeren nog altijd hun contract na te komen, waardoor het Schap op haar beurt een schuld van €25.000 heeft bij de Brabanthallen. Reden voor deze Bossche beurshal om De Stripdagen dit jaar te weigeren.

Het huidige bestuur, onder leiding van Meerten Welleman, lijkt zich stuk te bijten op deze erfenis. Tijdens een in alle haast belegde ledenvergadering op 29 juni in Dordrecht maakte Welleman duidelijk dat het communiceren met de wanbetalende Belgen veel van zijn tijd als voorzitter opslokt. Zodoende loopt de planning van De Stripdagen ver achter op het meest krappe schema: pas eind juli is er een locatie gevonden (het Archeon), waarna er dus nog 'even' een Stripschapprijs en diverse aanverwante album- en ereprijzen moeten worden toegekend. Let wel: we praten hier over de belangrijkste stripprijs van Nederland, die op het allerlaatste moment moet worden afgeraffeld.

Het bestuur heeft verzuimd om de bestaande juryleden tijdig te vragen of ze beschikbaar zijn, dus bedenkt voorzitter Welleman een list: het bestuur doet het gewoon zèlf. Wanneer journalist Peter Breedveld van *Haagsche Courant* hem ermee confronteert dat het bestuur haar eigen huisregels overtreedt, zegt Welleman laconiek: 'Staat daar de doodstraf op? In tegenstelling tot het vorige bestuur bestaat het huidige bestuur uit mensen met verstand van strips. Die onafhankelijke commissie hebben we dus niet meer nodig.'

Commentaar van de makers op het krijgen van de Stripschapprijs in *NRC Handelsblad* van 21 augustus 2003.

Paniekvoetbal

Wellemans achterban moet het blijkbaar ook maar meteen goedvinden dat het bestuur vanuit het niets de insteek van de Stripschapprijs compleet heeft veranderd. Zelf zegt Welleman hierover dat het voortaan een momentprijs zal zijn in plaats van een oeuvreprijs, aangezien die oude vorm volgens hem nooit consequent is ingevuld. Wat de overige prijzen betreft, legt het bestuur zijn oor te luister bij anderen binnen en buiten de stripmarkt. Zo nomineert de Anne Frank Stichting bij voorbeeld *De ontdekking*, Eric Heuvels educatieve oorlogsstrip.

Ik wist niet wat ik hoorde: zonder raadpleging van zijn vijftienhonderd leden heeft Welleman eigenhandig - naar verluidt een soloactie waarin niet het gehele bestuur vooraf is gekend - de Stripschapprijs en al haar subprijzen op de schop genomen. Dat is onbegrijpelijk. Een goede bestuurder moet in staat zijn werkzaamheden te delegeren. Dus laat je het vakinhoudelijk jureren over aan anderen, die niet belast zijn met eventuele bestuurlijke belangenverstrengeling.

Het bestuur heeft de Stripschapprijs een slechte dienst bewezen. De geloofwaardigheid van de prijs is door deze vorm van paniekvoetbal zwaar aangetast. Ik twijfel niet aan de inzet van de zittende bestuurders, maar wel aan hun deskundigheid. Dit stuitende amateurisme helpt dertig jaar prijshistorie om zeep. Laten we hopen dat het bestuur weer bij zinnen komt en de Stripschapprijs reanimeert. Anders kunnen ze beter de fakkel overdragen aan bestuurders met ervaring.

jeroen.mirck@stripschrift.nl

Jeroen Mirck was jurylid van de Stripschapprijs in de periode 1999-2002.

DE REDACTIE NODIGT OP DEZE PAGINA MENSEN UIT OM HUN LICHT TE LATEN SCHIJNEN OP DISCUTABELE ZAKEN IN DE STRIPWERELD. LEZERS MET EEN MENING ROEPEN WIJ EXPLICIET OP OM TE REAGEREN.

Sterk

FOTO HERMAN JONAS

FOTO RUUD WASSINK

ARBORIS

BOVEN - Het bedrijfspand van Arboris in Zelhem.

ERNAAST - Herman Jonas

ONDER - Ruud Wassink

Arboris bedient de Nederlandse en buitenlandse stripmarkt al meer dan twintig jaar. Daarmee kan deze uitgever een uitzonderlijk constante waarde in de wereld van de Nederlandse strip worden genoemd. Daarbij opgeteld het feit dat het bedrijf begin dit jaar in andere - zij het vertrouwde - handen is terechtgekomen, geeft voldoende aanleiding voor een goed gesprek. Mede-eigenaar Herman Jonas praat ons bij.

Wie zijn na de jongste veranderingen de mensen achter Arboris en hoe is de taakverdeling?
Herman Jonas: Ruud Wassink en ik hebben de uitgeverij overgenomen van Hans van den Boom. Hans was tot de conclusie gekomen dat het tijd was iets anders te gaan doen en wij wilden de zaak graag zelf voortzetten. Ruud houdt zich daarbij op papier vooral bezig met de uitgeverskant, terwijl ik meer de commerciële, administratieve en technische zaken doe. Maar in de praktijk bestaat dat onderscheid nauwelijks en houden we ons amper bezig met zaken als taakverdeling. Het werkt hier zo dat degene die de telefoon oppakt die zaak ook afhandelt.
We hadden overigens niet de behoefte deze overname aan de grote klok te hangen. Arboris is nog altijd Arboris en we doen ons werk zoals we dat ook deden toen Hans nog de eigenaar was. Goed beschouwd is ook wat dat betreft de verandering niet zo groot als je misschien zou denken. Hans heeft nog altijd een sleutel, komt nog regelmatig langs en hij denkt nog steeds met ons mee.

FOTO HERMAN JONAS

Wat was dan de reden om tot een overname te besluiten?
Hans wilde van de druk en de verantwoordelijkheid af. Op een gegeven ogenblik gingen de rollen van uitgever en liefhebber niet langer samen. Daar komt bij dat hij een nieuwe tijdrovende bezigheid heeft gevonden. Maar de band met Arboris is nog altijd hecht. Hij vertaalt strips voor ons en hij heeft ook zijn Arboris-visitekaartjes nog. Het is dan ook bijna een informele overname. Voor zover dat mogelijk is, want de overname is natuurlijk netjes vastgelegd. Al viel bij sommige afspraken de verbazing bij de accountants wel van de gezichten af te lezen.

Hoe zit het dan bij voorbeeld met het concurrentiebeding dat je bij dit soort overeenkomsten vaak tegenkomt? Is er vastgelegd dat Hans van den Boom een bepaalde periode geen strips meer mag uitgeven?
Nee hoor. Maar waarom zou hij? Als hij een idee heeft, komt hij gewoon naar kantoor en zegt dat hij een strip heeft gevonden waarvan hij denkt dat het een goed idee is wanneer Arboris die gaat uitgeven. Of liever gezegd, dat *wij* het moeten uitgeven. Arboris staat ook voor hem nog altijd gelijk aan 'wij'.

Distributie

Toch is niet alles bij het oude gebleven. Jullie zijn van distributeur veranderd. Het Raadsel is ingeruild voor Betapress. Naar ik heb begrepen, was dat voor Het Raadsel een onaangename verrassing.
(Er valt even een stilte en Herman Jonas trekt een 'daar-gaan-we-weer'-gezicht. Dan richt hij zich tot Ruud Wassink die een bureau verderop achter een computer zit.) Wat zal ik zeggen? Geen commentaar? *(Zijn collega antwoordt: 'Doe maar, hou het daar maar bij.')*

Het is toch niet vreemd dat Het Raadsel daar niet blij mee is? Het schijnt dat ze zelfs kort ervoor speciaal voor jullie uitgaven nieuwe opslagruimte hadden geregeld.

i n h e t k l e i n e w e r k

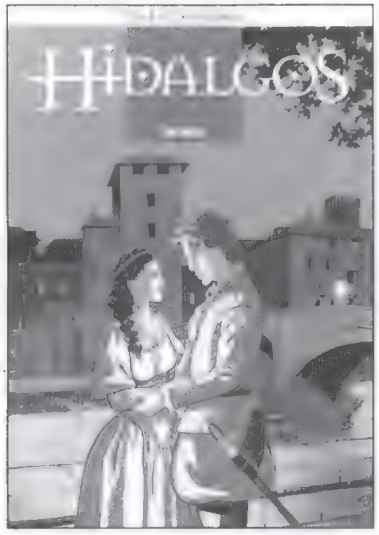

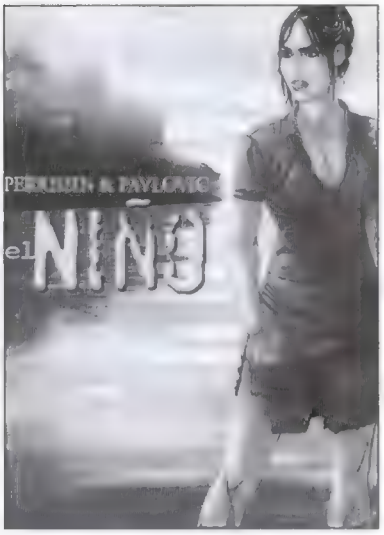

DOOR WILCO TUINENBURG

Ja, maar er wordt meer van gemaakt dan het is. Ik wil hier gewoon liever niet te diep op ingaan en ik wil Het Raadsel niet beschadigen. Het allerbelangrijkste is dat er geen ruzie is. Het contact met Hansje Joustra, directeur van Het Raadsel, is nog steeds goed. Die kwam kortgeleden terug van vakantie en dan zitten we gewoon anderhalf uur aan de telefoon bij te praten. Dan gaat het alleen maar over die vakantie. Die vriendschappelijke relatie vind ik belangrijk. Wat de overgang betreft, daar hadden we simpelweg onze redenen voor. Zoals dat gaat bij zaken.

Speelt de bredere manier van verspreiding die Betapress kan bieden daar ook een rol bij?
Natuurlijk is het prettig dat Betapress eventueel andere kanalen dan supermarkt of Bruna kan bedienen, maar het is meer dan dat. Het ging om tactische zetten en dat zit veel gecompliceerder in elkaar dan iedereen denkt.

Het eigen genre

Wat is jullie uitgavebeleid voor de komende jaren?
Het publiek heeft van Arboris het beeld van een sciencefiction- en fantasy-uitgeverij en dat is niet helemaal terecht. Natuurlijk hebben we veel op dat gebied uitgebracht. Met plezier. Toch is het nooit de opzet geweest ons daartoe te beperken. We hebben altijd ook andere soorten strips uitgegeven. Het deel van ons fonds met sciencefiction en fantasy groeide met name omdat dit soort strips populair werd. Je speelt als uitgever in op markttendensen. Ik verwacht dat dit genre terrein gaat inleveren en wij willen daarvan gebruik maken om weer meer andere strips te brengen: historische verhalen en detectives.

Merken jullie dat de fantastische markt afneemt?
Je ziet het wat mij betreft in elk geval aan de afnemende kwaliteit. Ik wijt het aan de neiging om van elke geslaagde reeks een *spin-off* te maken. Alles wordt uitgemolken. Dat gaat altijd ten koste van de kwaliteit. Het is toch veel beter wanneer alle ideeën in één serie terechtkomen. Neem bij voorbeeld *Elfquest*. Een prachtige reeks. Maar met meer tekenaars, meer schrijvers en een grotere productie, krijg je behalve meer van hetzelfde ook nog eens te maken met stijlbreuken die het origineel aantasten. Voor je het weet sterft het een zachte dood.

Kunnen we dan nog hele onkarakteristieke uitgaven van Arboris verwachten?
Het blijft natuurlijk belangrijk of iets in je fonds past. We hebben in het verleden dingen bewust laten liggen, bij voorbeeld omdat we twijfels hadden over het potentieel succes, of omdat het gewoon niet bij Arboris paste. Zo stond *Auschwitz* van Pascal Croci op ons lijstje. Uiteindelijk hebben we besloten dat het vanwege de inhoud en de uitvoering in zwart/wit te moeilijk lag voor ons fonds.

De originele Franse omslagen van enkele nieuw te verschijnen albums bij Arboris. De Nederlandse titels zijn nog niet bekend, zo nieuw zijn ze.

Groot en klein

Zijn jullie, omdat je de moeilijke tijd in de stripwereld hebt weten te overleven, inmiddels de grootste stripuitgever van Nederland geworden?
Hoe meet je dat? Aan het aantal titels dat wordt gepubliceerd of aan de totaaloplage die wordt bereikt? Is het laatste je criterium, dan zijn wij natuurlijk maar klein. En dat is goed. Uiteraard zouden ook wij wel de oplages van *Suske en Wiske* willen hebben, maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat wij dat niet eens aan zouden kunnen. We zijn profs, maar we werken niet professioneel. We zijn sterk in het kleine werk, dat is onze kracht.

Ik ben er voorstander van dat stripuitgevers zich bewust zijn van hun genre en dat ze zich daar bij houden. Op het moment dat uitgevers te veel dingen gaan doen die eigenlijk niet bij ze passen, maken ze de markt kapot.

Wat doen jullie dan anders?
Om te beginnen moet je goed in de gaten hebben dat de markt is veranderd; over smaak valt niet te twisten, maar echt slecht werk verschijnt er in tegenstelling tot vroeger amper nog. Wat wij uitgeven is allemaal al een succes gebleken in Frankrijk. Dat betekent dat hier niets op de markt verschijnt dat zich niet al heeft bewezen met een verkoop van tenminste twintig- tot dertigduizend exemplaren. In dat opzicht kan ik me soms enorm opwinden over recensenten die van een album geen spaan heel

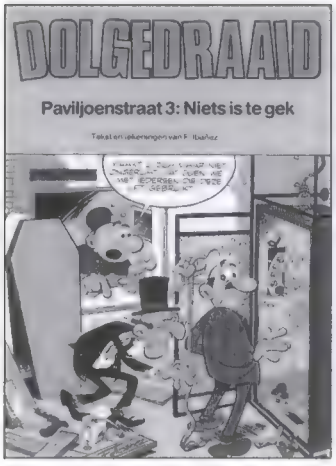

5
TOM TIGER+CO
Een frisse wind door de redaktie!
Tekst en tekeningen van F. Ibañez
WIE HEEFT 'R NOU WEER EEN VENTILATOR BIJ MIJN DOOS MET JEUKPOEDER GEZET?!

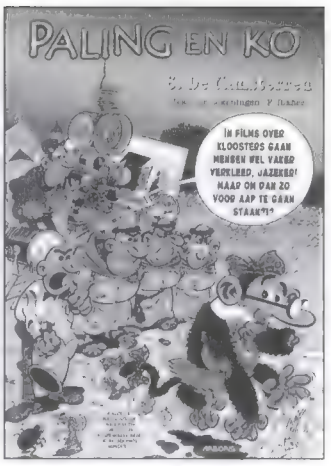

BOVEN - De omslagen van de meeste *Dendros*-albums verraden al dat het hier om een compleet ander genre gaat dan bij de uitgaven van Arboris, die weinig grote neuzen bevatten. Ze zijn voornamelijk bedoeld voor de schappen in de supermarkt.

laten. Het thema kan je misschien niet liggen, maar om het dan maar zonder nadenken in zijn geheel naar de prullenmand te verwijzen, dan doe je het werk van iemand wel heel veel onrecht. Zeker wanneer het dan elders al zijn waarde heeft bewezen. Want het is juist de kwaliteit van de tegenwoordige albums waardoor het voor de striplezer steeds moeilijker wordt om te kiezen. Volgens mij heeft de verzamelaar namelijk nog steeds grofweg hetzelfde bedrag te spenderen. En juist dáár zit het probleem. Vroeger kon hij van de vijfentwintig nieuwe uitgaven er twintig op basis van hun kwaliteit afkeuren. Wil hij er nu vijf kopen dan moet hij uit twintig kwalitatief goede strips kiezen. Vaak kiest hij dan trouwens voor een serie, waardoor zijn koopgedrag voor meerdere albums is bepaald. Verder komen daar de beeldjes, trading cards en andere merchandising bij. Dat heeft allemaal tot gevolg dat er aan de ene kant tegenwoordig zelden sprake is van een misser en dat er aan de andere kant minder echte toppers zijn.

Wat houdt dat voor een uitgever in?

Voor ons betekent het bij voorbeeld dat de oplagen realistischer zijn geworden. Sommige reeksen brengen we voorzichtig in een oplage van drieduizend stuks, of zelfs vijfentwintighonderd. Vijftienduizend stuks is tegenwoordig eerder uitzondering dan regel.

Geld

Is het dan nog wel rendabel?

Arboris kent een vrij bijzondere werkwijze. De strips die we uitgeven, geven we in de regel ook uit in Denemarken en Duitsland. Dat werkt twee kanten uit. Om te beginnen is het voor ons natuurlijk druktechnisch relatief goedkoper om naast onze Nederlandse editie twee andere versies te laten drukken, waarmee we dan andere markten kunnen aanboren om de omzet te verhogen. De andere reden is misschien nog wel belangrijker. Het helpt ons strips aan te kopen. Het scheelt natuurlijk of we een stripmaker alleen de Nederlandse markt kunnen aanbieden of dat we twee landen extra in ons pakket hebben.

Hoe regel je de verspreiding in die landen?

Net als hier, via distributeurs. Alleen de striphandels in Denemarken benaderen we rechtstreeks. Maar dat is goed te doen. Daarbij gaat het om acht winkels, met in totaal zo'n veertien/vijftien zaken. Nee, daar hoef ik niet regelmatig voor op reis. Dat kan via fax en telefoon, want ze weten dat ze kunnen vertrouwen op wat ze krijgen.

Hoe zit het met de uitvoering van de strip? En de prijs? Vooral over dat laatste is een hoop te doen geweest.

De mensen klagen dat strips te duur zijn. Toch zijn ze dat niet. In de eerste plaats is alles relatief. Zo kost een strip waar je hier zes tot zeven euro voor betaalt in Denemarken zo maar elf euro, omdat ze daar onder een soort luxe btw-tarief valt. Daarnaast stelt de lezer zelf steeds hogere eisen. Je hebt de trend waarbij de albums net even een slag groter moeten zijn dan het standaard A4-formaat, met als het even kan 56 of 64 bladzijden. Mensen beseffen niet wat dat extra kost, noch dat de hogere prijs die ze dan voor een album betalen eigenlijk per pagina goedkoper is. Ze willen overigens zelf niet dat je die grotere beeldspiegel op een andere manier op het standaardformaat papier brengt. Verkleining is door de toegenomen detaillering in de meeste strips geen optie. Daar gaat teveel bij verloren. We hebben de witrand en nummering wel eens weggelaten, nou je had iedereen moeten horen. Met hardcover-uitgaven zijn we trouwens ook gestopt. De luxe van vroeger, waarbij je twee edities uitgaf, is niet meer te betalen.

Uitgeven lijkt steeds meer rekenen te worden.

Toch is het niet zo dat er alleen nog sprake is van 'spreadsheet-uitgaven', zoals ik ergens heb gelezen. Al is het maar omdat spreadsheets het per definitie fout hebben. Ze gaan namelijk altijd over succes in het verleden. Het is dus onzin om te beweren dat uitgevers alleen op die basis strips uitbrengen. Kijk, we

RECHTS - De uitgever bestond tien jaar en de drukkerij één jaar. Dat was voor auteur Jokal de aanleiding om deze tekening als cadeau aan te bieden.

ERNAAST - In de *Parodie*reeks verscheen in 1991 het derde deel, *De onwaarschijnlijke avonturen van Isterix*. De *Asterix*-uitgever Les Éditions Albert René, die het parodiealbum plagiaat noemde, liet Arboris het album echter uit de handel nemen. Opvallend genoeg kon het oorspronkelijk Franse album probleemloos door uitgever Vent d'Ouest worden uitgegeven, maar werd de verschijning ervan in andere Europese landen wel aangepakt.

geven voornamelijk buitenlands materiaal uit omdat oorspronkelijk werk niet te bekostigen is zonder voorpublicatie. Dat is een gegeven waar we mee te maken hebben. Toch maken we voor twee eigen reeksen een uitzondering: *De Vliegende Hollander* van Jack Staller en *Voorbij de steen* van de Vlaming Ken Broeders. Dat zijn twee hobbyprojecten. Dat doen we om geen andere reden dan dat we het leuk vinden. Daar verdienen wij niks op en de tekenaars op hun beurt werken voor een vergoeding waar de meeste lezers voor zouden bedanken. Ze doen dat omdat het voor hen de enige manier is hun ideeën te verwezenlijken.

Een beetje idealisme?

Ja, dat is er wel. De strip mag zo langzamerhand uit het verdomhoekje. Ik erger me aan het oude idee van de minderwaardige strip, dat nog altijd bij veel mensen leeft. Ze blijven denken dat een stripboek luie lezers kweekt. Alsof een strip lezen simpel is. Dat is al lang niet meer het geval. Volgens mij neemt je onderbewuste het lezen over bij zowel een roman als een stripalbum. In beide gevallen geeft de lezer zich over aan de atmosfeer. Zelfs bij een boek van Harry Mulisch lees ik niet letterlijk elk woord, dat is toch niet te doen met zo'n vuistdikke pil. Het enige verschil is dat je fantasie bij de strip door tekenwerk wordt gestuurd in plaats van tekst. Dat is alles. En dat is een discussie die ik bij voorbeeld hier in de plaatselijke bibliotheek met plezier aanga.

wilco.tuinenburg@stripschrift.nl

Uitgeverij Arboris heeft op www.arboris.nl *een zeer uitgebreide website waar Deens-, Duits- en Nederlandstalige geïnteresseerden informatie kunnen vinden over onder andere de auteurs, het fonds en de geschiedenis van de uitgeverij. Ook foto's van beurzen, adressen van stripwinkels en de boeken van uitgeverij Dendros hebben er een plekje gekregen.*

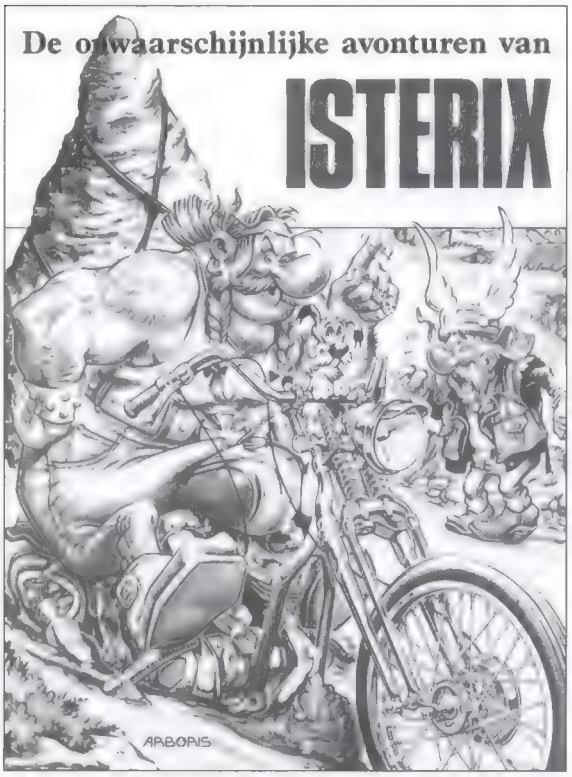

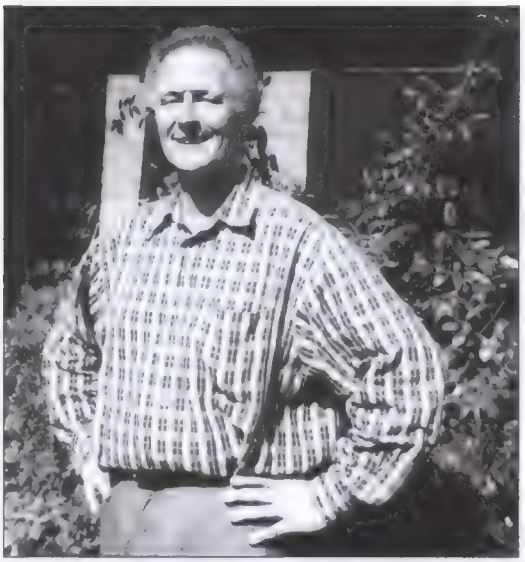

FOTO WILCO TUINENBURG

LINKS - Hans van den Boom

ONDER - **Van den Booms voornaamste bezigheid is tegenwoordig het uitgeven van historische detectiveromans. In navolging van de *Broeder Cadfael*-detectives van Ellis Peters is in het buitenland een nieuw genre ontstaan. Vreemd genoeg wordt daar in Nederland maar weinig van uitgegeven. Dat doet hij nu met uitgeverij De Leeskamer.**

Hans van den Boom, eens een uitgever...

Hoe en wanneer is het allemaal begonnen, Hans?

Ik ben in 1981 feitelijk gestart met twee uitgeverijen. Dendros en Arboris - Grieks en Latijn voor 'boom'. Het was de bedoeling onder deze namen twee verschillende fondsen te brengen. De lichtere titels - zeg maar: het supermarktwerk - vielen daarbij onder de naam Dendros. Voorbeelden daarvan zijn Stormtroepen *van Franco Bonvicini en* Tom Tiger + Co *van Francisco Ibañez. Die markt bleek echter al vrij snel geen succes. Zodat Dendros een zachte dood stierf en Arboris alleen overbleef.*

Wat was de reden om er dit jaar definitief een punt achter te zetten?

Na twintig jaar werd het voor een groot gedeelte niet meer dan herhalen. Sommige dingen werden echt saai. Met name het zakelijke gedeelte, dat vond ik het vervelendst. Daarom had Ruud Wassink daar drie jaar geleden al een deel van overgenomen. Het was een prettige samenloop van omstandigheden dat hij en Herman Jonas, op het moment dat ik er mee wilde stoppen, tot de conclusie kwamen dat ze er samen wel mee door wilden gaan.

Geen heimwee?

Nee. Ik probeer ook bewust een beetje afstand te houden. Mijn voornaamste bezigheid is tegenwoordig het uitgeven van historische detectiveromans. In navolging van de Broeder Cadfael*-detectives van Ellis Peters is in het buitenland een nieuw genre ontstaan. Vreemd genoeg wordt daar in Nederland maar weinig van uitgegeven. Dat doe ik nu met uitgeverij De Leeskamer. De meeste tijd gaat zitten in het vertalen. Maar dat is iets dat ik graag doe. Dat was al zo met strips. Die vertaal ik ook nog steeds.*

Het klinkt niet alsof het er nou echt rustiger op is geworden.

Niet echt. Een belangrijk verschil is wel dat ik nu veel vaker thuis kan werken. En Joke, mijn vrouw, heeft ook haar werk thuis. Als Studio Joke van der Klink lettert zij strips. Voor buitenlandse opdrachtgevers, maar ook voor binnenlandse. Op het ogenblik is ze voor Frits van der Heide bezig met de jongste Blake en Mortimer *die bij Dargaud in het Nederlands zal verschijnen. Nee, er is hier nog genoeg te doen. In het najaar moeten er weer drie nieuwe romans verschijnen. Overigens tekent Ken Broeders de omslagen. Zo is er toch nog sprake van een stripaspect.*

DOOR ERIK VAN DER HOEVEN

Tchang!

De man die Hergé Chinees leerde

Tchang! - Vriendschap verzet bergen

Coblence & Tchang
Lannoo 2003
Prijs €31,50
ISBN 2-87424-013-3
192 pagina's, kleur, s.k.

'Leer Chinees', roept beeldhouwer Egide Rombaux regelmatig tegen zijn leerlingen aan de Academie voor Schone Kunsten in Brussel. Het is 1933 en de leraar beeldhouwkunst roemt daarmee de kwaliteiten van Tchang Tchong-jen, een student met 'een opmerkelijk gevoel voor de materie'. Wat de leraar niet weet is dat hij op dat moment impliciet een pluim uitdeelt aan één van de op dat moment nog onbekende klassieke helden uit het *Kuifje*-universum.

RECHTSBOVEN - Dit eerbetoon aan de oude communistische leider Deng Xiaoping lag Tchang na aan het hart.

RECHTSONDER - *Zeg mij wie je bent...* In 1935 noemt Tchang alleen zijn familienaam. Bij het inkleuren van het verhaal in 1946 verandert Hergé dit eerbetoon in de volledige naam van zijn verre vriend.

ERNAAST - De Belgische koningin Fabiola en de twee herenigde vrienden tijdens een bezoek aan de Studio's Hergé.

Rombaux is niet de enige die onder de indruk raakt van Tchang. Hetzelfde geldt voor Georges Remi, beter bekend als Hergé. Hij ontmoet Tchang in 1934. Deze Chinees moet hem behoeden voor het clichématig neerzetten van Chinezen, vindt een aantal invloedrijke Belgische geestelijken. De ontmoeting met Tchang leidt tot één van Kuifjes beroemdste avonturen: *De Blauwe Lotus*. Ook ontstaat een grote vriendschap tussen de katholieke Belg en de katholieke Chinees.

In de biografie *Tchang! - Vriendschap verzet bergen* vertellen de auteurs dat Tchang Tchong-jen in 1907 in Shanghai wordt geboren. Hij groeit op in een katholieke enclave in die door grootmachten beheerste stad, in een milieu van handwerkers. Tchang is veel op zichzelf aangewezen, zijn vader is houtbewerker en vaak weg, zijn moeder is borduurster, ze overlijdt als hij pas vier jaar is. Het jongetje tekent veel en blijkt zeer talentvol. In Shanghai doorloopt hij de kunstacademie. Op aanraden van zijn invloedrijke oudoom gaat hij naar Brussel om zich verder te

bekwamen. Parijs is hem als te gevaarlijk afgeraden. Over zijn ontmoeting met Hergé is ook elders al uitvoerig geschreven. Tchang raakt bevriend met de Brusselaar. Hij zorgt voor de *couleur locale* èn een uitgesproken politieke lading van het vierde Kuifje-verhaal. Bovendien toont hij Hergé hoe de kalligrafie als kunstvorm met een enkele penseelstreek een verhaal kan vertellen.

Heen en weer

Terug in Shanghai wordt hij met open armen ontvangen. Na een tentoonstelling volgt een eigen studio, waar hij leerlingen kan opleiden. De Japanse inval is het begin van enkele zware decennia. De revolutie van Mao maakt een christelijke kunstenaar met een kleinburgerlijke afkomst ook verre van geliefd. Tchang, inmiddels getrouwd en vader van vier kinderen, overleeft ternauwernood. Pas halverwege de jaren zeventig krijgt hij onder de nieuwe communistische leider Deng Xiaoping meer ruimte zijn kwaliteiten als kunstenaar te tonen. Het tij keert in zijn voordeel en hij wordt hoofd van de kunstacademie in Shanghai. Inmiddels is er dan ook weer contact met Hergé die na dertig jaar een brief schrijft.

Het hernieuwde contact brengt Tchang uiteindelijk definitief naar het westen. Hij vestigt zich in Frankrijk en maakt uitermate goed gelijkende borstbeelden van Hergé, Mitterrand, Deng Xiaoping, Debussy en Ravel. *Tchang!* (zijn dochter Yifei is samen met Jean-Michel Coblence auteur van het boek) geeft een rijk geïllustreerd beeld van deze veelzijdige kunstenaar met een grote K, een Chinees in hart en nieren die in 1998 als Fransman overleed.

erik.van.der.hoeven@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → KWANSEL]

Ik heb me lang geleden al voorgenomen nooit meer over de stripprijzen in Nederland te schrijven. Daar is alles al over gezegd en geschreven de afgelopen twintig jaar. Ik wil het dus ook niet met u hebben over de Stripschapprijs 2003.

Het is alleen wonderlijk dat iedereen het er met *mij* over wil hebben. En liefst op een suggestieve manier. Faxen vlogen naar binnen. Mijn mobieltje stond roodgloeiend. Ik wil u één zo'n bijzondere poging tot interview niet onthouden.

'Goedemorgen, meneer Bits. Mogen wij u iets vragen over de Stripschapprijs 2003?'

'Nou liever niet, want ik weet er geen bliksem van.'

'Heeft u het persbericht niet ontvangen dan?'

'Nee.'

'Zal ik u het even toesturen? Dan bel ik daarna even terug.'

Ik las de fax en tot genoegen zag ik een setje winnaars dat aan de weg timmert. Goed, het oeuvre is een stapeltje cartoons, maar op z'n minst een flink stapeltje.

'Ben ik weer,' zei de interviewstem, 'valt u niets op, meneer Bits?'

'Niet direct. Standaard persbericht.'

'Mist u geen jury of commissie of hoe ze het bij die club ook noemen?'

'Hé, nu u het zegt, da's waar. Zullen ze wel in de haast vergeten zijn.'

'Wij hebben gebeld met de voorzitter van vorig jaar maar die weet van niks. Heeft ook nooit meer wat vernomen van Het Stripschap.'

'Als ik u was belde ik dat mobiele nummer in het persbericht. Ik kan u als eenvoudige columnist niet verder helpen.'

'U vindt dit dus niet erg; van u mag het dus' gluiperde de interviewer verder.

'Wat wil je nou, beste man?' reageerde ik wat geïrriteerd.

'U bent toch die vervelende kolomkrasser. En over het niet bestaan van de commissie 2003 wilt u niets zeggen. Da's laf.'

'Beste man, ik weet van niks. En over prijzen wil ik ook niks meer weten. Basta.'

'Volgens onze informatie weten zelfs de meeste bestuursleden niet eens van de toekenning', zo ging hij steeds verder met zijn insinuaties.

'Ja, maak met mij de kachel aan. Als dat het geval is, wordt het wel heel donkerbruin. Ik geloof het niet. Wie heeft dan die prijs toegekend?'

'Als wij de perspublicaties mogen geloven is het een solo-actie van iemand', ging de man ongeloofwaardig verder.

Ik hing op. Dit soort gesprekken leidt tot niets. Bovendien kon ik hem niet verder helpen. Hij zoekt het maar uit. Maar één dag met gesprekken over een prijs is dodelijk voor je stripmotivatie. Het knaagt aan je eergevoel.

'Er is toch zeker wel een statuut of reglement dat zoiets netjes regelt', mompelde ik voor mezelf uit. De Belgische tegenhanger, de Bronzen Adhemar, is zojuist tot Staatsprijs verheven. Voorzien van een flink geldbedrag. Fantastisch. Vooral voor de winnaars. En de Stripschapprijs staat na bijna dertig jaar ook op de drempel van zo'n walhalla, als iemand even wat gaat duwen en trekken in Den Haag.

Dit maffe interview kan gewoonweg niet waar zijn. Een prijs met deze statuur zal niet op deze wijze verkwanseld worden. Je gaat toch niet alle oude en toekomstige prijswinnaars op deze wijze foppen?

Nee, ik geloof het gewoon niet. En dat wilde ik toch even opschrijven.

Ben Bits

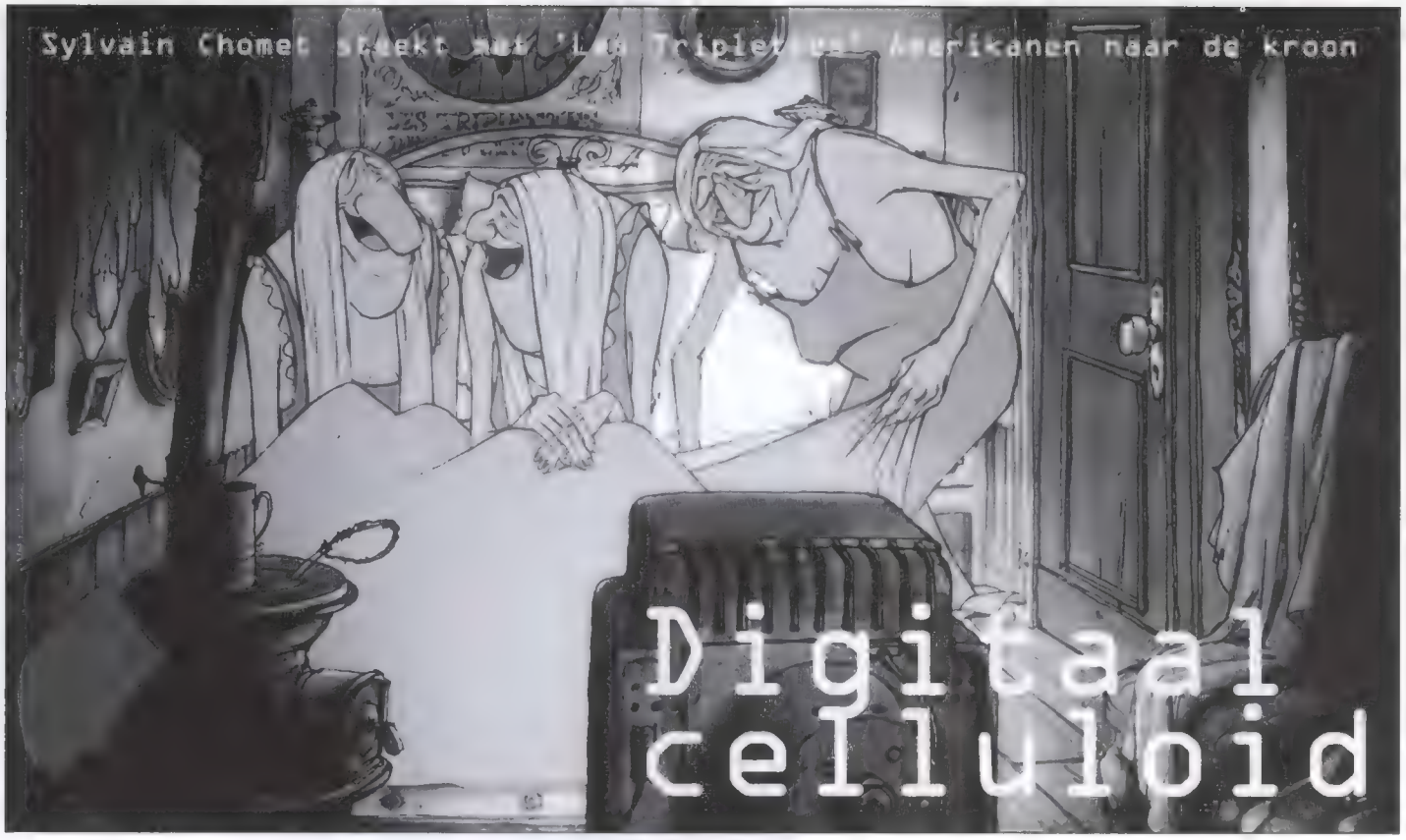

Digitaal celluloid

Sylvain Chomet steekt met 'Les Triplettes' Amerikanen naar de kroon

DOOR RIK SANDERS

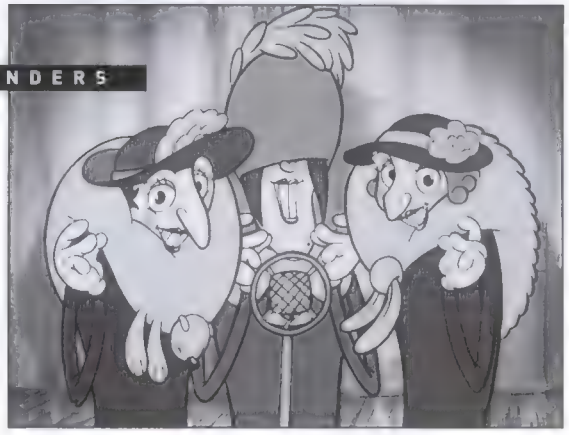

Het Franse antwoord op het digitale animatiegeweld vanuit de Verenigde Staten: zo wordt *Les Triplettes de Belleville* omschreven. Regisseur Sylvain Chomet, op bezoek in Nederland vanwege de première, heeft daarvoor zijn carrière als striptekenaar in de knop gebroken.

BOVEN EN RECHTS - De Drieling van Belleville. De Canadese jazzartiest Benoît Charest zorgde voor bijpassende muziek.

Ook in Nederland is de Franse animatiefilm *Les Triplettes de Belleville* enthousiast ontvangen. Het is een gloedvol in beeld gebrachte, bizarre vertelling over het jongetje Champion dat zijn hart heeft verpand aan het wielrennen. Onder de hoede van zijn grootmoeder Madame Souza groeit hij uit tot een begenadigd coureur. Tijdens zijn eerste Tour de France in het begin van de jaren zestig wordt Champion samen met twee andere wielrenners gekidnapt door de Franse maffia. Zij worden ingezet in een sinister gokspel. Samen met hond Bruno gaat Madame Souza hem zoeken en belandt aan de overkant van de oceaan in de metropool Belleville. Hier krijgt zij onverwachts hulp van de Triplettes, drie excentrieke dames die ooit furore maakten in de music-hall uit de jaren dertig.

'Nee, de film is geen aanklacht tegen het dopinggebruik of het uitbuiten van de wielrenner', beklemtoont regisseur Sylvain Chomet (1963). 'De gangsters spuiten als stimulans wijn in de aderen van de ontvoerde coureurs, maar dat is gewoon een vondst. Ik ben eerder op het idee gekomen, omdat de Tour de France in juli allesoverheersend is in Frankrijk, op de radio, in de kranten, op de tv. Of je nu wilt of niet.'

RECHTS - De 'jonge' Champion met de hond Bruno.
ERNAAST - Madame Souza, die met brilletje en kraaloogjes op Chomet schijnt te lijken, met Champion.

Stijlmix

'Ik wilde een pure animatiefilm maken,' zegt de in Canada woonachtige Fransman, 'vrijwel zonder tekst, maar met muziek, vergelijkbaar met de stomme animatiefilms uit de jaren twintig en dertig, zoals de eerste *Mickey Mouse*-filmpjes of *Betty Boop*. De verhaallijn van *Les Triplettes* is vrij eenvoudig. Het gaat om de actie, niet zozeer om de dialogen. Dat zie je ook terug in de films van Nick Park van Aardman Animations, waarin eveneens weinig wordt gesproken.'

Dat de mimiek van Madame Souza doet denken aan de hond Gromit van Parks creatie *Wallace and Gromit* is dan ook verklaarbaar. 'Het komt door de oogopslag. Vroeger waren de personages statisch getekend, vanuit technische of economisch overwegin-

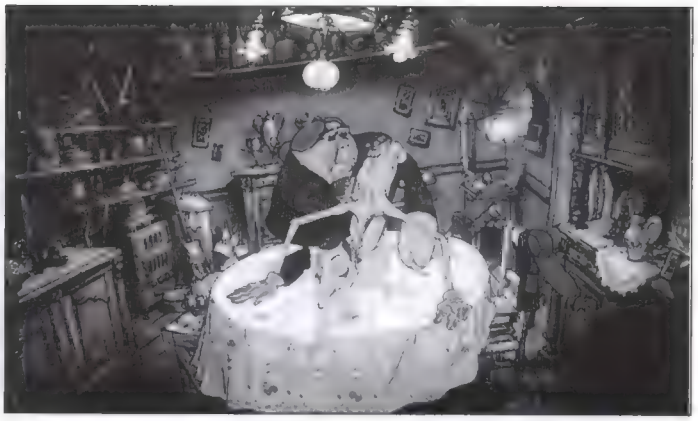

gen. Om leven in de figuren te krijgen, gebruikten tekenfilmmakers veel oogexpressies: rollende ogen, grote ogen, knipogen. Deze techniek is af en toe opnieuw toegepast.'

De film is een mix van stijlen. Het begint met een muzikale hommage aan de stille animatie en schakelt daarna over op een realistische stripachtige stijl. In de eerste minuten van *Les Triplettes* is ook een aantal bekende Franse artiesten te herkennen. Zo bespeelt Django Reinhardt met losse voeten de piano - een klassieke cartoongrap - en kunnen de mannelijke bezoekers hun ogen niet afhouden van Joséphine Baker, in beeld gebracht op een Tex Avery-manier. 'In klassieke Amerikaanse animatiefilms treden geregeld Amerikaanse helden op. Dat wilde ik ook een keer doen met Franse beroemdheden. De volwassen Champion bij voorbeeld is gemodelleerd naar onze Tour-winnaar Jacques Anquetil.'

Indrukwekkend aan *Les Triplettes de Belleville* zijn de effecten die bereikt zijn door de toepassing van 3D-technologie. Scènes als de bergbeklimming in de Tour de France, de hond Bruno die elke keer naar het raam rent om naar de langskomende metro te blaffen en de achtervolging met de Citroëns Deux Cheveaux doen levensecht aan. 'We hadden de film niet kunnen maken zonder de huidige digitale technieken. Wel wilde ik ervoor waken dat mijn film te digitaal zou overkomen. Er is daarom zoveel mogelijk met de hand getekend, om daarna de bewerking en inkleuring met behulp van computers te doen.'

God

Opmerkelijk is dat Chomet, na in 1982 aan de kunstacademie te zijn afgestudeerd, in 1987 een studie als striptekenaar afrondde aan het stripatelier van Angoulême. Er was echter onvoldoende werk, waarna hij zijn heil in Londen zocht. 'Ze vonden het daar wel grappig, zo'n vreemde Franse vogel. Ik deed allerlei reclameanimatie voor tekenstudio's. Daar heb ik het vak geleerd. Toen ik *Creature Comfort* van Nick Park zag, besloot ik zelf films te maken.'

Na zijn Londense periode keerde hij even terug naar Frankrijk, maar het gebrek aan belangstelling voor animatie viel hem vies tegen. Chomet zocht een nieuw toevluchtsoord: Canada (Montreal), waar een levendiger traditie bestaat. Daar legde hij na tien jaar voorbereiding de laatste hand aan zijn eerste korte animatiefilm, *La Vieille Dame et les Pigeons* (1998). 'Les Triplettes heb ik gelukkig in de helft van die tijd kunnen maken. Het uitwerken ervan heeft me zo'n drie jaar gekost. De financiering was nog het lastigst.' Uiteindelijk is het een Frans-Canadese coproductie met een aantal tv-zenders geworden.

Chomet heeft een aantal strips op zijn naam staan en is succesvol geweest als scenarist voor zijn vriend Nicolas de Crécy. Tegenwoordig schrijft hij alleen nog scenario's voor de historisch-fantastische saga *Le pont de la vase* van tekenaar Hubert Chevillard. 'Ik kan hem niet met zijn serie laten zitten, maar voor de rest heb ik weinig meer met strips. Animatie is zo'n totaal andere kunstvorm.'

De Canadese Fransman erkent wel dat zijn manier van tekenen door strips is beïnvloed. 'Logisch, Frankrijk is een land van stripvertellingen. Het kent nauwelijks een animatietraditie. Van jongsaf aan tekende ik daarom strips, omdat het voor mij een natuurlijke manier was om me uit te drukken.' Een ander groot verschil tussen de strip- en animatiewereld is samenwerking, vindt hij. 'Een striptekenaar is toch een soort god die veel zaken in zijn eentje beslist. Bij een lange tekenfilm moet je in teamverband werken. Had ik *Les Triplettes* in mijn uppie gemaakt, dan was die pas af geweest op mijn negentigste!'

Zie voor meer info ook **www.lestriplettesdebelleville.com**

rik.sanders@stripschrift.nl

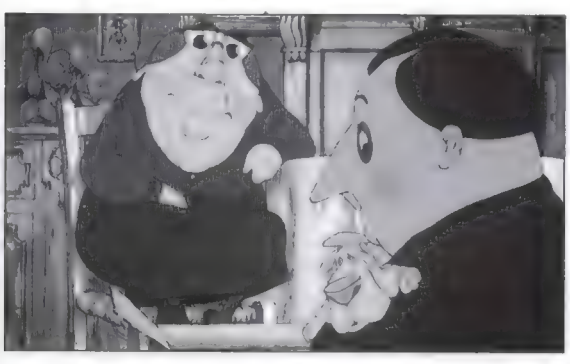

LINKSBOVEN - **Haarscherpe animatie van een bergrit in de Tour. Chomet gebruikte voor dit soort effecten 3D-technologie en de softwarepakketen Adobe After Effects en US Animation.**

RECHTSBOVEN - **Madame Souza: solgneur van Champion. Hij is het evenbeeld van de Franse wielrenner Anquetil (let op de spitse neus). Eddie Merckx (teveel jaren zeventig) en Raymond Poulidor (gezicht lastig te animeren) vielen als kandidaten af.**

ONDER - **Hond Bruno in actie.**

Producties van Sylvain Chomet

Strips

- **Le secret des libellules** (Futuropolis, 1986).
- **Bug-Jargal** (Ikusager 1989). Naar een roman van Victor Hugo. Samen met Nicolas de Crécy.
- **Léon-la-Came** (Casterman) Tekeningen van Nicolas de Crécy.
  1. *Léon-la-Came* (1994). Winnaar Prix René Goscinny 1996.
  2. *Laid, pauvre et malade* (1997). Winnaar van de Alph-Art Stripfestival Angoulême 1997.
  3. *Priez pour nous* (1998).
- **Le pont dans la vase** (Glénat). Tekeningen van Hubert Chevillard.
  1. *L'Anguille* (1993).
  2. *Orlandus* (1995).
  3. *Malocchio* (1998).
  4. *Barthélemy* (2003).

Animatiefilms

- **La Vieille Dame et les Pigeons** (korte film, 1998). Decorontwerp: Nicolas de Crécy. Oscar- en César-nominatie. Winnaar Grote Prijs van het Festival d'Annecy.
- **Les Triplettes de Belleville** (avondvullende film, 2003). Vertoond op het filmfestival van Cannes.

De hoekige held van Alfred Mazure

De wereld van Dick Bos – De stripheld die jiu-jitsu populair maakte in Nederland

Thomassen
Elmar 2003
Prijs €15,95
ISBN 90-389-1377-X
192 pagina's, zwart/wit, s.k.

Strips zijn een vluchtig medium. Het is daarom maar goed dat er tussen de lezers zoveel echte verzamelaars zitten, want anders zou veel waardevols al lang geleden zijn verdampt. Nog beter is het, dat sommige verzamelaars niet alleen beschikken over de vereiste precisie en volhardendheid maar ook over een vlotte pen. En helemaal mooi is het, dat die combinatie geregeld inzichtelijke en overzichtelijke werkstukken oplevert, zoals nu weer dit boek van Rich Thomassen over Dick Bos en diens geestelijk vader, Alfred Mazure.

Mazure, of kortweg Maz, is één van die striptekenaars die duidelijk aan een specifieke held en specifieke periode zijn gebonden. Die held is de detective Dick Bos en die periode wordt gevormd door de jaren veertig en vijftig: de tijd van de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouw. Die jaren liggen inmiddels ver achter ons en dat maakt het werk van Mazure enigszins gedateerd. Maar daarom is het nog niet minder interessant. Om de dagelijkse verveling op de middelbare school te verdrijven, bedacht Mazure al op jonge leeftijd een papieren tegenbeeld van actie en avontuur. Het resultaat was een tamelijk on-Nederlandse held die zich niet alleen met een flinke dosis stoerheid, maar ook met gevoel voor stijl en distinctie door zijn avonturen sloeg. Dat laatste doorgaans letterlijk want Dick Bos was een volleerd meester in het jiu-jitsu, de Oosterse vechtkunst waarin zelfbeheersing het uitdelen van rake klappen bepaald niet in de weg staat. Naast teksten, waar het nodige 'understatement' uit sprak, leverde dat fraaie plaatjes op van gevechtsscènes.

Dick Bos was 'cool' en dat bezorgde onze held een trouwe aanhang onder scholieren. Om dezelfde reden werd het werk van Mazure met de nodige argwaan bekeken door ouders en leraren. Net als de haast even populaire Bruna-pockets van Havank, werden de *Bos*-boekjes dan ook regelmatig in beslag genomen. We mogen aannemen dat ook veel volwassenen zich op die manier, zij het wat besmuikt, tot fans ontwikkelden. De avonturen van Dick Bos werden uitgegeven in typische, kleine boekjes met op elke pagina een enkel plaatje. Het was een origineel idee van Mazure, dat in de praktijk handig uitpakte. De boekjes leken in de verte op de bekende *Enkhuizer Almanak*. Door hun kleine formaat konden de strips, zonodig, gemakkelijk worden weggemoffeld in broekzakken en schooltassen. De stiekeme leescultuur, waar de *Bos*-boekjes onderdeel van uitmaakten, weefde een waas van geheimzinnigheid en mythes rond hun auteur.

Belangrijke thema's en gedegen informatie

Die mist wordt door Rich Thomassen nu kundig verdreven. In

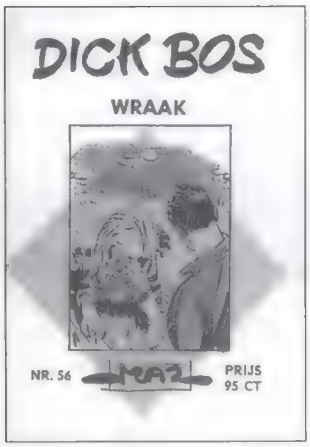

Dick Bos

DOOR GER TILLEKENS

prettig leesbaar Nederlands voeren de eerste twee hoofdstukken de lezer door de complete geschiedenis van de strip. Dan is het even schrikken, want er volgt een solide overzicht van alle 73 *Dick Bos*-avonturen plus nog een uniek kort verhaal. Houdt het nu al op, denk je dan. Maar gelukkig volgen er nog een vijftal, meest korte hoofdstukken. Achtereenvolgens bespreekt Thomassen de films en tekenfilms die op de strip werden gebaseerd, de plaats van Dick Bos in het genre van het detectiveverhaal, het levende voorbeeld, de Haagse judoka Maurice van Nieuwenhuizen, de maatschappelijke weerstanden en de stripparodieën die Dick Bos opriep. Ter afsluiting volgt nog een korte levensbeschrijving van Alfred Mazure.

Daarmee zijn zowat alle belangrijke thema's bestreken. Thomassen stelt interessante vragen en voorziet de lezer bij zijn antwoorden van gedegen informatie. Maar, soms doet juist dat naar meer verlangen. Meer nog over het tijdsbeeld van de jaren veertig en vijftig waar Dick Bos zo naadloos in paste. En meer ook over de ontwikkeling van de roman-detective. Thomassen plaatst *Dick Bos* in de traditie van het Britse detectiveverhaal van Agatha Christie, G.K. Chesterton en Dorothy Sayers en de Amerikaanse superheldenstrips. Het is de vraag of daar alles mee is gezegd. Veel meer dan dat lijkt Dick Bos, met zijn nadruk op stijl, immers een nazaat van Leslie Charteris' *De Saint* en zeker ook een vroege voorloper van Ian Flemings *James Bond*. De connectie met het prototype van de 'playboy' spreekt ook uit het Engelse werk van Mazure, waarmee hij bewees dat hij niet alleen hoekige helden, maar ook wulpse, rondborstige dames kon tekenen.

Een aanrader

Met zijn boek verschaft Thomassen Dick Bos, terecht, een blijvend plaatsje in het pantheon van de stripdetectives. Het is misschien niet de hoogste positie, maar wel een plekje dat deze held en zijn geestelijke vader ruimschoots hebben verdiend. Daarbij past ook deze verzorgde uitgave, die is voorzien van toepasselijke illustraties en gestoken in een fraaie kaft, die de nodige herinneringen oproept aan de oorspronkelijke stripboekjes. Een aanrader, kortom, niet alleen voor alle fans van vroeger, maar ook voor ieder die zich verder wil verdiepen in de ontwikkeling van het stripverhaal.

ger.tillekens@stripschrift.nl

BOVEN - Met zijn nadruk op stijl lijkt *Dick Bos* op een nazaat van Leslie Charteris' *De Saint*.
Net als de haast even populaire Bruna-pockets van Havank, werden de *Dick Bos*-boekjes regelmatig in beslag genomen.

RECHTS - Schets van Mazure voor de vernieuwde lay-out van de *Dick Bos*-serie vanaf nummer 29.
ONDER - *Dick Bosch*, parodie door René Windig en Eddie de Jong.

NIETSCH ZOO ONTSPANNEND VOOR DEN GEEST ALSOH HET LEESCHEN VAN COOMISUKE BEELDVERHAALEN!
HAHAHAHA!!
TE GEK!
WHAAAHAHA!!!
GA TOCH X SLAPEN MAN!

GEHEEL LINKS - Cover van *Dick Bos*. De boekjes konden door hun grootte makkelijk weggemoffeld worden.
ERNAAST - Dankzij Maurice van Nieuwenhuizen kon Mazure Dick Bos tijdens actiescènes laten putten uit tal van Jiu Jitsu-grepen.

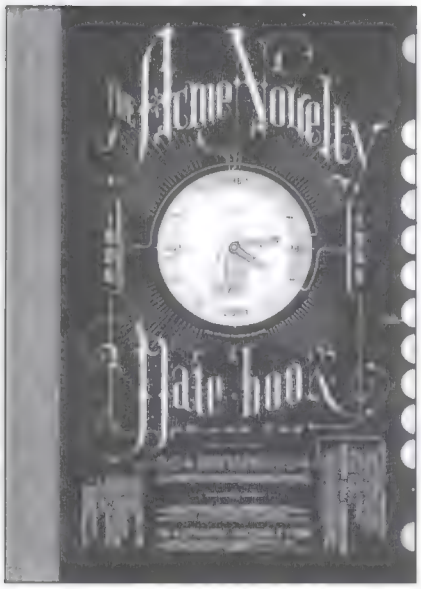

VAKMANSCHAP IS MEESTERSCHAP

The Acme Novelty Date Book 1: Sketches and Diary Pages in Facsimile 1986-1995

Ware
Oog & Blik/Drawn & Quarterly 2003
ISBN 1-896597-66-1
Prijs €30,00
210 pagina's, kleur, h.k.

Is striptekenen een ambacht? Dan hoort de Amerikaan **Chris Ware** - bekend van *Jimmy Corrigan: Smartest Kid on Earth* - zeker bij de huidige meesters van het stripgilde. In zijn *The Acme Novelty Date Book 1* straalt van iedere pagina zijn enorme kunde af. Het is een bundel van schetsen, opzetjes, ideeën, frustraties, oefeningen, portretten en gedachten uit zijn schetsboeken in de periode 1986-1995. In 1986 staat Ware aan het begin van zijn carrière; rond 1995 publiceert hij zijn eerste *Acme Novelty Library*.

Ware beschouwt het stripmedium als een aparte kunstuiting met haar eigen wetten en regels. Het aantrekkelijke van zijn werk is dat hij het ambachtelijke tekenen tot in de finesses beheerst en tegelijkertijd inhoudsvolle thema's niet schuwt. Zijn *Date Book*-facsimile is hiervan een blauwdruk. Zijn worsteling met seksobsessies, het zelfbeklag, de eenzaamheid, zijn onzekerheid... er wordt wat afgetobd in Ware's strips. Gelukkig voorkomt hij met zijn wat sardonisch gevoel voor humor, nostalgische trekjes en scherp oog voor details dat het niet te zwaar wordt.

Opmerkelijk is ook de veelheid aan stijlen die hij hanteert. Ware schakelt net zo makkelijk over van een portret van een vrouw naar een schets van een huis, of van een pastiche op een superheldencomic naar nieuwe opzetjes voor strips als *Jimmy Corrigan*, *Rocket Sam*, *Big Tex* of *Quimby the Mouse*. Die laatste strip, een ode aan George Herrimans *Krazy Kat*, tekende hij voor het studentenblad *The Daily Texan*. Fantagraphics bracht onlangs een bundel uit van dit vroege werk.

The Acme Novelty Date Book 1 is een gecombineerde, Engelstalige uitgave van Oog & Blik en Drawn & Quarterly. De uitvoering is prachtig. Op de kaft van het boek - zowel voor- als achterkant - staat een tijdsbalk aangegeven met toelichtingen van de auteur zelf. Zelden zul je nog zoveel te lezen hebben, voordat je een boek daadwerkelijk openslaat. Op de randen van het omslag en de pagina's is een tabsysteem aangebracht, waarin de hoofdstukken per jaar zijn onderverdeeld. De schutbladen zijn fraai uitgevoerd en Ware duikt aan het begin en eind van het boek op om nog wat begeleidend commentaar te geven. Schetsboeken verzanden nog wel eens in gedachteloze samenraapsels, maar over dit boek is nagedacht. Een meesterlijk boek. RS

Respect, humor, kanker, Oprah Winfrey

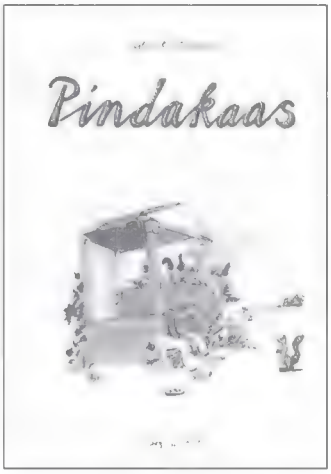

Pindakaas

Hondius
Oog & Blik 2003
ISBN 90-5492-025-3
Prijs €11,95
144 pagina's,
zwart/wit, s.k.

De tweede bundeling autobiografische verhalen van **Gerrie Hondius** maakt de verwachtingen die waren gewekt door haar debuut *Als je je niks verbeeldt dan ben je niks* uit 2000 meer dan waar. De lijnen die in dat boek zijn uitgezet, worden in *Pindakaas* verder uitgewerkt. De verhalen zijn veelal kort, waardoor je eerder zou kunnen spreken van een reeks verhaaltjes, maar zo'n verkleinwoord doet geen recht aan de inhoud. Allerlei persoonlijke ervaringen worden in een losse tekenstijl verbeeld, die prima past bij Hondius' humoristische manier van vertellen. Haar podiumervaring heeft er wellicht toe bijgedragen dat ze beschikt over een feilloze timing, waardoor bij voorbeeld zoiets oudbakkens als een Belgenmop (wel een hele goeie, en meteen de verklaring voor de titel van het boek), aan de auteur verteld tijdens een middagje winkelen met een vriendin, een hilarische uitwerking heeft. Tegelijkertijd wordt duidelijk waar het om gaat: de Belg uit de mop is even onnozel als Gerrie's ex. De vriendin laat zien dat ze meeleeft met Gerrie, die net de relatie met haar vriend heeft beëindigd.

Evenals bij het eerste boek is er sprake van een serieuze ondertoon, met als centraal thema belangrijke menselijke waarden als respect, vriendschap en liefde. Bij herlezing komt dit nog sterker naar voren en ontroerde het boek mij regelmatig. Zodra een episode te veel de *feel good*-kant op lijkt te gaan, wordt de dreiging van klefheid meteen afgewend door een relativering of een luchtiger volgend verhaal, maar dat doet geen afbreuk aan het boek. Sterker nog, dat houdt *Pindakaas* in evenwicht.

Waar het eerste boek nog verhaalde over verschillende periodes uit Hondius' leven, daar bevat *Pindakaas* de kronieken van één jaar. Daarin gaat ze naar de Verenigde Staten, waar ze optrekt en samenwerkt met de Amerikaanse striptekenaar Jim Woodring (vooral bekend van zijn absurdistische *Frank*-boeken), die in de treffende omschrijving van Gerrie Hondius 'een kruising tussen een ouwe hippie en een nerd' blijkt te zijn.

Naast mannen, vriendinnen en het tekenen van strips is met name de relatie met haar moeder en haar overige familieleden een belangrijk motief. Gerrie's moeder lijdt aan kanker en overlijdt daaraan uiteindelijk. Zonder sentimenteel te worden beschrijft Gerrie Hondius hoe ze met haar moeder omgaat, haar verdriet, maar ook hoe het leven voor haar uiteindelijk weer doorgaat.

In een gefingeerd bezoek als speciale gast in Oprah Winfrey's tv-show schildert Hondius Winfrey af als een valse tante zodra de camera's uit beeld zijn, maar vervolgens blijkt deze beschrijving een oefening in het liegen voor de tekenares. Natuurlijk was in werkelijkheid van een tv-optreden geen sprake, en in wezen bewondert ze Oprah Winfrey juist. Gerrie stelt dat het leren liegen haar een rijker mens heeft gemaakt. Zeer ironisch, juist door het leugenachtige daarvan, zeker in het perspectief van de integer lijkende overige verhalen. Het lijkt iets te zijn waar Gerrie Hondius mee worstelt: de neiging om al te oprecht te zijn. Althans, de 'Gerrie Hondius' in het boek. Maar wat doet het er voor de lezer eigenlijk toe of Gerrie Hondius echt autobiografisch schrijft, of dat het fictie is. De verhalen overtuigen, daar gaat het om. RdV

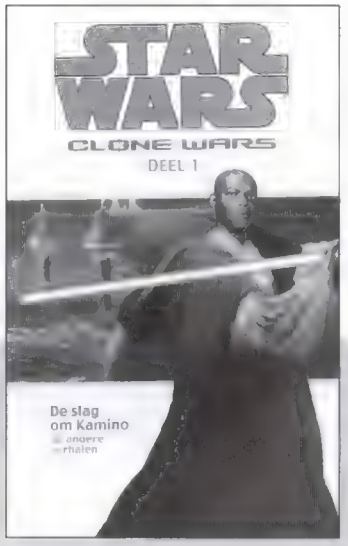

→ VALREEP

◆ **In de verste verten geen *Star Wars*-film te zien, maar toch verscheen er bij Sanoma plotseling een nieuwe *Star Wars*-strip. *Star Wars: Clone Wars 1* verscheen oorspronkelijk bij Dark Horse, kost € 5,95 en ligt in grote stapels bij de Bruna's en AKO's van deze wereld. Maar uiteraard kopen onze lezers het boek bij de lokale stripwinkel.**

◆ **Bij Bzztoh verscheen de cartoonbundel *Horecahumor uit het Stan Huygens Journaal van het dagblad De Telegraaf* van Bert Witte. Deze tekenaar levert iedere dag een grap aan voor het 'Journaal'. De culinair getinte zijn nu dus gebundeld.**

◆ **Primamedia publiceerde het tweede deel van de opgefriste Flipje: *Tiels Flipje en de vrolijke vluchten.***

◆ **Lombard brengt ons alweer een nieuw deel van *Victor Sackville*. Het achttiende verhaal van deze geheimagentenstrip heet *Onze man in Berlijn.***

◆ **En dan hebben we de serie *Jerome K. Jerome Bloks* nog. Deel 17 - *De marionet* - heeft opnieuw, net als het vorige deel 56 pagina's. Een structureel cadeautje van Dupuis of gewoon alweer een plot van Dodier dat te lang is om in 48 pagina's uit te werken? We nemen het niemand kwalijk, hoor, ook een stukkie langer is Bloks goed te verteren.**

Nedermanga

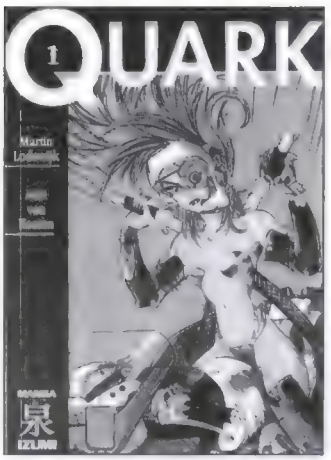

Quark 1

Lodewijk & Van Kooten
Prestige
ISBN 90-7700-13-01
Prijs € 5,25
96 pagina's, zwart/wit, s.k.

Welkom in het jaar 2133! De aarde is door vele oorlogen uitgeput. Beschavingen zijn ingestort. Alle beschavingen? Nee, Japan houdt voorlopig nog stand...
Dit Japan is het decor van *Quark*, een Nederlandse manga-strip van **Martin Lodewijk** (scenario) en **Adri van Kooten** (tekeningen).
Met zijn jarenlange ervaring met *Agent 327* en zijn verleden als scenarist van *Storm*, heeft Lodewijk ongetwijfeld de bagage om de komende jaren het nieuwe fenomeen 'nedermanga' inhoud te geven. In dit eerste album lijkt Lodewijk zelf echter nog vaak - met de lezer mee - op zoek te zijn naar wat in het universum van *Quark* nou wel en niet kan.
Toch geeft hij het actieverhaal al een interessante dimensie, als hij zijn hoofdpersonage Animo Ando, op een tijdreis naar het sterfbed van Einstein stuurt en zo het apocalyptische Japanse decors inwisselt voor een door een motorbende geteisterde, Amerikaanse cafetaria in 1955.
Het tekenwerk van Adri van Kooten blijkt in dit album nog niet erg stijlvast. Hoewel het er op sommige momenten prachtig uitziet, geven de zwart/witte bladzijden vaker een rommelig beeld, terwijl het uiterlijk van de personages zo vaak vervormt, van karikatuur, via realistisch geschetst, naar geschetste karikatuur, dat je als lezer al snel ongerust raakt, of je geliefde personages uit 2133 – je weet het maar nooit, na al die nucleaire oorlogen - niet collectief door een verschrikkelijke huidziekte getroffen zijn. 'Gelukkig' blijken later echter ook de personages uit 1955 aan die vervormingen te lijden...
De eerste Quark is zeker geen meesterwerk, maar wekt eerder de indruk een vingeroefening van zowel de scenarist als de tekenaar te zijn. Het boek leest namelijk wel zo snel weg en blijkt toch zo boeiend, dat je, voor je het goed en wel door hebt, al op pagina 96 bent uitgekomen en uitkijkt naar het tweede deel. RdH

Een robot is ook maar een mens

IAN 1:
De elektrische aap

Meyer & Vehlmann
Dargaud 2003
ISBN 90-6793-682-0
Prijs € 4,99
48 pagina's,
kleur, s.k.

Met IAN zijn **Ralph Meyer** en **Fabien Vehlmann** erin geslaagd een bovengemiddelde serie te creëren in het genre techno/fantasy. Na aanvankelijk met de nodige scepsis ter hand genomen, in bange afwachting van een zoveelste kloon, leest IAN na een stroeve opening lekker vlot weg. IAN, dat staat voor Intelligentie op Artificiële en Neuromechanische basis, is een kunstmatig mens dat geregeld last heeft van emoties. Hij moet, ondanks dat hij nog in een prototypefase zit, worden ingezet bij een reddingsactie onder water. Zijn commandant is op voorhand niet gecharmeerd van hem en hij moet zich dan ook dubbel en dwars bewijzen. Het scenario is door Vehlmann knap in elkaar gezet. Hij weet met soepele overgangen de vaart in het verhaal te houden. Aan de oppervlakte van het kunstmatige bewustzijn van IAN sluimert een geheim waar de lezer langzaam bij wordt betrokken. Het maakt van de robot een min of meer sympathieke figuur. Aangezien ook de commandant van het type ruwe bolster, blanke pit is, ontwikkelt zich een interessante verhouding tussen die twee. De stijl van Meyer doet bij vlagen denken aan *Luc Oriënt* van tekenaar Eddy Paape. Het is een stijl met oog voor de juiste details en verhoudingen. Ook de wijze waarop hij speelt met licht en donker en gebruik maakt van schaduweffecten is aantrekkelijk om te aanschouwen. TdK

[DE BOVENTOON]

Een ouwehoer zonder laarzen

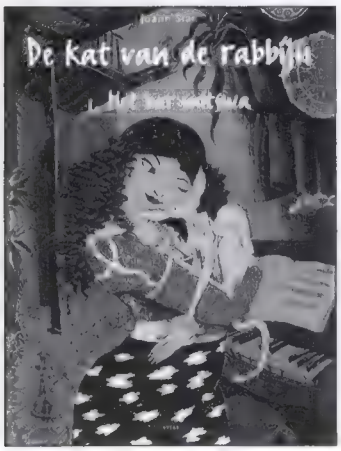

De kat van de rabbijn 1: Het bar mitswa

Sfar
Atlas 2003
ISBN 90-450-1158-1
Prijs € 13,50
48 pagina's, kleur, h.k.

Stel je hebt een kat die kan praten en gecharmeerd is van je dochter. Daar komen moeilijkheden van. En lastige gesprekken in elk geval, zoals blijkt uit het onlangs verschenen eerste deel van *De kat van de rabbijn*, een nieuwe reeks van de Franse tekenaar en scenarist **Joann Sfar** (1971).

Na zijn studie filosofie ging Sfar naar de École des Beaux Arts in Parijs. Deze achtergrond, gecombineerd met zijn joodse origine, is merkbaar in de krachtige aanwezigheid van tekst en dialoog. Sfar thematiseert, net als in eerder werk (*Zwarte olijven*, *Le minuscule mousquetaire*, *Socrate*), historische, theologische en filosofische vraagstukken. Respectvol, poëtisch en prikkelend tegelijk balanceert zijn kattige hoofdpersoon op het slappe koord van de redeneerkunst. *Het bar mitswa* is bovendien mooi getekend: afwisselend scherpgelijnde snelle schetsen en penseelzachte tekeningen, die Brigitte Findakly sfeervol en curieus heeft ingekleurd. Sfar ziet tekst, tekeningen en compositie tezamen als dramatische kunst. Vanuit het hoofd, veeleer dan uit de buik.

De afgelopen jaren heeft Sfar in razend tempo heel mooie albums gemaakt. Succesvolle albums ook, want hij (en zijn collega's van 'La nouvelle BD') boeien een breed publiek van lezers, niet alleen de stripliefhebber. *Het bar mitswa* heeft Frankrijk al veroverd. Of dat in Nederland ook gaat lukken, is twijfelachtig. Het is te hopen dat Sfar zijn Nederlandse lezers leert nadenken, kijken èn zien. Maar het ontbreken van een verhaal, het gemis van een plot, de cultureel geladen abstractie van het thema en de voorkennis die nodig is om van het album te genieten, zijn aardige drempels op de weg naar succes in het land van doe-maar-gewoon, waar de enige sprekende kat nog altijd laarsjes draagt. HM

Briljant vertelde quasi-diepzinnigheid

Agadamgorodok

Bailly & Lapière
Dupuis 2003
ISBN 90-314-2532-X
Prijs € 12,95
64 pagina's, kleur, h.k.

Over het verhaal van *Agadamgorodok*, de nieuwe beeldroman van **Pierre Bailly** en **Denis Lapière**, kunnen we kort zijn. Het intrigeert wel, maar uiteindelijk is het pseudo-intellectualistisch gedoe zoals je dat veel ziet in Franse en Russische films. Het lijkt heel wat, maar het is niks.

Bovendien hebben we het allemaal al wel eens eerder gezien: de man die een vrouw probeert te versieren met goede boeken, de gewetenloze gangster en zijn onschuldige, naïeve broer en de apotheose aan het eind van het boek. Niks nieuws onder de zon. En dit alles is dan nog eens doorspekt met pretentieuze prietpraat als: 'Wiskunde is het beton van de menselijke ziel' en 'We denken dat we iets beheersen als we het kunnen berekenen... dat we een land beschaven als we het volgooien met beton'. Ja hoor, het is goed met je. Gooi maar in mijn pet.

Maar een verhaal vertellen, dat kùnnen Bailly en Lapière als de beste, zelfs als het een slecht verhaal is. *Agadamgorodok* (de naam van een stadje in Siberië) leest als een trein en is waanzinnig mooi getekend met vette lijnen en een robuuste vlakverdeling. De beeldsequenties zijn filmisch, met een haast duizelingwekkend beeldritme. De inkleuring is fenomenaal. Somber grijs en zwart en ijzig blauw wisselen zich af met warm rood en heldere pastelkleuren, om het contrast weer te geven tussen de sombere, harde werkelijkheid en de droomwereld waar de hoofdpersoon zich bij tijd en wijle in verliest. Dan weer bevangt je als lezer het verstikkend gevoel van een angstige nacht om vervolgens met volle teugen de frisse lucht tot je te nemen van een nieuwe, heldere dag. Je hoort de sneeuw bijna onder je schoenen knerpen. Zó goed is *Agadamgorodok* ook wel weer.

Agadamgorodok is ondanks de ergerlijke quasi-diepzinnigheid het zoveelste juweel in de *Vrije Vlucht*-reeks, de chique albumlijn van uitgeverij Dupuis, die de kinderachtige lolbroekerij, waarin ze de laatste jaren grossiert, ruimschoots vergoedt. PB

Rode sneeuw

Collectie Grand Cru 1: Poolijs

Ricard & Gaultier
T+Oog 2003
ISBN 90-5165-225-9
Prijs € 20,00
80 pagina's, kleur, h.k.

Zes klootzakken van pelsjagers dwalen over de steppen en maken slachtoffers onder elkaar, de lokale bevolking en de arctische fauna. Bloed vloeit over het poolijs en het is maar de vraag of de lokale sjamaan dit gebrek aan respect voor het leven de baas kan. Wat volgt is een strijd tussen de slechte mens en de grimmige natuur.

Scenarist **Sylvain Ricard** verdient een pluim voor de onheilspellende setting en de originele confrontaties die hij heeft neergezet. Zijn doordachte scenario stemt tot nadenken, mede dankzij tekenaar **Cristophe Gaultier**, die een belangrijke bijdrage levert aan het beklemmende verhaal, dat qua tekenwerk niet oogstrelend is, maar met een stemmige inkleuring en een sterke regie toch alleraardigst kijkwerk biedt. HW

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! goed
!!! redelijk
!! matig
! slecht
... abominabel

Go! Go! Gadget!

Voordat Spiderman, X-men en allerlei andere comichelden de overstap naar het witte doek maakten, verscheen in 1999 de tekenfilmheld uit de jaren tachtig, Inspector Gadget, in de bios. **Matthew Broderick** kroop in de huid van deze bizarre politie-inspecteur, die volgestopt was met technische snufjes: propellerhoed, uitschuifbare armen en benen, telescoopnek, walkie-talkie-schoenen enzovoort. Deze live-actions-peelfilmversie blijft qua personages redelijk trouw aan de tekenfilm, maar heeft te kampen met een uitermate zwak script. Zoals zoveel jeugdfilms van de laatste jaren heeft men daarom de digitale trukendoos maar flink opengetrokken: Gadget springt, rent, loopt en maakt de meest wilde bokkensprongen - zelfs zijn auto komt tot leven en doet even herinneren aan het legendarische vervoermiddel van Eddie Valiant in Roger Rabbit. Zoals vaak bij dit soort niemendalletjes is de schurk de grootste attractie. Rupert Everett kan met zijn Engelse *stiff upperlip* helemaal over the top gaan als Dr. Claw. Voor Disney was dit niemendalletje tamelijk lucratief, waardoor er onlangs in de VS wederom een tweede deel rechtstreeks op video verscheen: *IG2*. Dit keer is het *French Stewart* die de rol van de onhandige inspecteur speelt. De hoeveelheid special effects neemt behoorlijk toe en de aandacht van het wederom zwakke verhaal wordt afgeleid door de fraai ogende *Elaine Hendrickx*, die de opdracht heeft om een nog betere Gadgetagent te zijn. Eindelijk een mogelijkheid om in de recensie te verklappen hoe het afloopt zonder dat je ook maar iemand verrast: ze worden verliefd!.
PvC/TdK

Inspector Gadget 1 en 2

Walt Disney Pictures 2003
85 minuten,
6 jaar

De bloem van de levende stenen

René Hausmann (1936) verdient met recht de titel stripnestor. Hij debuteerde 45 jaar geleden in *Robbedoes* met *Saki en Zunie*, op een scenario van Yves Delporte. Tal van dierenstrips en de illustraties van onze fauna vormen lang zijn kernbestaan als tekenaar.
De voorliefde voor de natuur en dierenwereld speelt wederom een belangrijke rol in *De jagers van de dageraad* waar mammoeten, zwijnen, buffels en grote katten vele pagina's in beeld komen.
Toch speelt de mens de hoofdrol in deze sage van dertigduizend jaar geleden. De homo sapiëns leeft in deze periode van de prehistorie geïsoleerd in kleine stamverbanden. Het naakte bestaan is uiterst kwetsbaar. In Hausmanns wereld spelen naast de barre strijd om het bestaan universele karaktereigenschappen als egoïsme, jaloezie en politiek gekonkel een belangrijke rol.
Kanh is de jonge strijder van de stam van Korrh-Ahnen. Zijn beschermvrouwe en opvoedster is de stamwijze Hozha die oud en breekbaar is. Kanh heeft als vijand de strijder Zarg die de stam wil leiden.
Kanh ontmoet tijdens één van zijn zwerftochten de jonge vrouw Reeh. Haar vader Rah is kort daarvoor gedood tijdens een zwijnenjacht. Hij brengt haar mee in zijn stam waar de trotse Reeh de vermoeiende traditionele vrouwenklussen moet uitvoeren. Gaït is een jaloerse rivale die haar het leven onmogelijk maakt en daardoor verlaat de vrijgevochten Reeh de stam. Kanh is ten einde raad en gaat haar achterna. Een sneeuwuil, de vogel der duisternis, leidt hem naar Reeh.
Hausmann toont zich een romanticus door in het decor van een kille, harde strijd om het bestaan een liefdesverhaal te introduceren. Reeh is zijn heldin; een sterke onafhankelijke vrouw die alle problemen overwint en haar eigen weg gaat. Het geheel eigen taalgebruik van Reeh en haar prehistorische lotgenoten is treffend verwoord. Ook de prehistorie was reeds poëtisch: 'De bloem van de levende stenen' is een rake metafoor van het vuur en 'zij die lopen met het bos' van een groep herten.
Het tekenwerk van Hausmann is wat wisselend van kwaliteit. Nogal schematische figuren en achtergronden worden afgewisseld met prachtig uitgewerkte platen. Een constante kwaliteit is echter het kleurgebruik. De natuur is immer donker, somber en indringend gebracht. Helderblauwe dagen kent het bestaan niet. Hierdoor wordt zijn vertelling beklemmend en doorleefd. Ontsnappen kun je zeker niet uit dit verhaal! JdL

De jagers van de dageraad

Hausmann
Dupuis 2003
ISBN 90-314-2473-0
Prijs €12.95
62 pagina's, kleur, h.k.

Schaamteloos recyclen

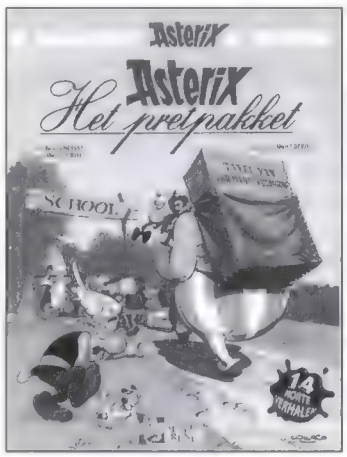

Het Pretpakket bestaat uit veertien korte verhaaltjes en oneshots die werkelijk uit alle hoeken en gaten zijn losgescheurd of uitgeknipt; oude nummers van het Franse magazine *Pilote*, redactionele rubriekjes, wervingscampagnes voor de Olympische Spelen enzovoorts. Normaal gesproken zouden dit soort bijdragen broodtekenarij genoemd worden waar elke striptekenaar de kampeervakantie en de nieuwe wasmachine van betaalt... als je **Albert Uderzo** heet vul je daarmee een album met een miljoenenoplage. Albums die door uitgeverijen op de markt worden geslingerd met ongepubliceerd materiaal worden vaak opgesierd met ondertitels als 'Jeugdzonden', 'Jonge jaren' of 'Uit den ouden doosch' en zijn altijd een excuus voor schaamteloos recyclen. Zo ook dit album. Uderzo heeft als excuus toch maar iets nieuws getekend; een slap verhaaltje over Idéfix en een haan dat niet had misstaan als scenario-inzending voor een *Rakker*-verhaaltje in *Donald Duck*. Al met al is dit dus een album dat makkelijk gemist kan worden en zelfs de ware *Asterix*-fans zullen zich bekocht voelen. Zeker als je bedenkt dat van de 56 pagina's toch zeker 15 pagina's zijn gebruikt als redactionele intropagina met weinig nieuwswaarde. PvC

Asterix 32: Het pretpakket

Uderzo & Goscinny
Albert René 2003
ISBN 2-86497-154-2
Prijs €5,99
56 pagina's, kleur, s.k.

[DE BOVENTOON]

Reetman, Scheetman en Ruftman

In het hol van de reet

Jeroom
Grint/Van Halewyck 2003
ISBN 90-803699-6-9
Prijs €12,95
72 pagina's, kleur, s.k.

Een beetje Belgische humoristisch (strip)tekenaar heeft vandaag de dag een korte naam: Kim, Nix, Zak, Zaza, Ilah, Steve en **Jeroom** natuurlijk. De meesten onder hen zijn schatplichtig aan het doldwaze werk van Kamagurka en Herr Seele, en misschien ook wel een beetje aan Fritz van den Heuvel. Zo langzamerhand zou je zelfs van een Kama-school kunnen spreken.
Jeroom (Jeroom Snelders, 1977) past in ieder geval prima in dit rijtje. Nadat vorig jaar zijn eerste bundel *Rudy Het Boek* verscheen, heeft nu de tweede uitgave *In het hol van de reet* het daglicht gezien. Het bevat een selectie grappen uit het Belgische blad *Humo* en is een wonderlijk mengsel van absurditeiten, harde grappen en actuele vondsten. Tal van bizarre personages passeren de revue, zoals Ridder Bauknecht in gezelschap van Frans De Dode Ridder. Zelfs de Belgische kusttram speelt een rol. Wie de kroon echter spant, is Reetman. Verdere toelichting is overbodig, want Reetman ziet er ook uit als een reetman en daarover blijken behoorlijk veel inventieve grappen gemaakt te kunnen worden. Overigens is Jeroom niet de enige striptekenaar die zich laat inspireren door achterwerken. In Finland vliegt bij voorbeeld een scheetman (*Peräsmies*) rond, terwijl we in Nederland regelmatig verblijd worden met de stinkende belevenissen van Ruftman in de strip *Dirkjan*. Voor de fijnproevers. RS

Bloederige scènes in komische stijl

De Amerikaanse burgeroorlog is een onderwerp dat blijkbaar blijft boeien onder de stripmakers. Dit keer zijn het **Bruno Duhamel** (tekeningen en scenario) en **Frédéric Brrémaud** (scenario) die gebruik maken van deze gebeurtenissen medio en eind 19e eeuw. En net als in *De Blauwbloezen* (Lambil en Cauvin) is desertie een belangrijk item in dit album. Daar waar korporaal Blutch echter nooit verder komt dan een mislukte poging, lukt het rijkeluiszoontje Alexander Miller, ook wel Sanders genoemd al na twee pagina's. Miller heeft een groot nadeel: zijn harteloze en op geld beluste vader. Onder druk van een louche prijsjager in dienst van het leger betaalt hij 50.000 dollar om zijn zoon onder het mom van oorlogsinvalide terug in te krijgen in plaats van als vader van een deserteur te boek te staan. Pa verdient namelijk als rubberproducent een dikke boterham aan de oorlog. Wat volgt is een verbeten jacht die zich grotendeels in de zompige moerassen van Louisiana en later in de straten van New Orleans afspeelt. Alhoewel de tekenstijl van Duhamel alles in zich heeft om een komische reeks te maken, is het verhaal toch doorspekt met bloederige scènes. Er wordt niet op een dode meer of minder gekeken. Het scenario bevat behalve de vlucht van Miller nog een tweede verhaal over een Russische oorlogsfotograaf die ook steevast Fotograaf wordt genoemd en op zoek is naar Michka, een meisje dat Miller in het moeras ontmoet. Een mysterieuze zwarte en pratende kat, daar komt de naam Kochka om de hoek, vergezelt hem daarbij. Het album laat na het lezen nog vele vragen open. Blijkbaar kiezen de makers ervoor om de relaties pas in een later stadium uit de doeken te doen. Zij kiezen geregeld voor sfeerbeelden zonder tekst en quasi grappige gebeurtenissen, zoals Miller die door Michka aan een schot hagel in de billen wordt 'geopereerd' en een aantal opa's die met donderbussen uit het jaar nul de strijd aangaan, in plaats van nader op het verhaal in te gaan. *Kochka* blijft echter een strip met potentie. TdK

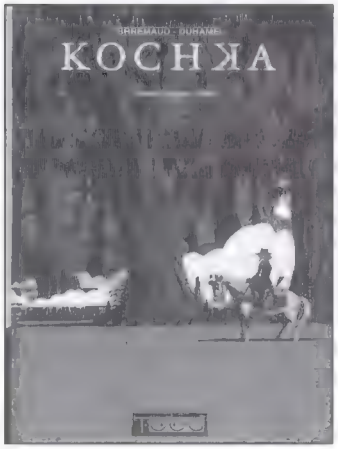

Collectie Blauw
4: Kochka 1: New-Orleans 1862

Brremaud & Duhamel
T+Oog 2003
ISBN 90-5165-223-2
Prijs €14,95
48 pagina's, kleur, h.k.

[EN VERDER]

Biggles 12: Vlucht naar de hel 1 (Loutte/Oleffe, Lombard). Met een vernieuwde nummering beleeft Biggles dit keer zijn avonturen in Frankrijk. Wel een actueel onderwerp: bosbranden. Verder lelijke koppen en mooie vliegtuigen. TdK

Braaf Varken 3 (Schoofs, Grint). Existentialistische verbaliteiten van Bart Schoofs. Dat hij met taal wel raad weet, bleek uit het tv-spelletje 'Tien voor taal'. Daar sleepte hij persoonlijk de eindoverwinning voor het Belgische team van striptekenaars (samen met Jeroom en Nix) uit het vuur tegen een ijzersterk Nederlands team (Erik Kriek, Typex en Jean-Marc van Tol). Bij de eerste exemplaren zit een cd met - onder de noemer 'Muziek voor varkens' - ketelmuziek, door Schoofs en collega-tekenaar Kim Duchateau. RS

Casper en Hobbes 13: Elke dag een nieuwe uitdaging (Watterson, Big Balloon). Helaas, helaas, dit is het laatste deel uit de reeks Casper en Hobbes die Big Balloon uitgeeft. De stripafleveringen van de zesjarige Casper en zijn tijgerknuffel Hobbes zijn op. Eén troost: de uitgever kondigt aan in november met een speciale editie te komen, getiteld Sunday Pages, waarin Watterson zijn favoriete strips voorziet van commentaar. Die kan nu al blind op de verlanglijst voor Sint gezet worden. RS

Deep Maurice en Gologan 3: De geesten van het heelal (Cenci/Robberecht, Casterman). De innemende en van Bommeljas voorziene robot Deep Maurice zorgt met gevoel voor liefde en de nodige humor voor een aantrekkelijke sciencefictionstrip. TdK

Dexter London 2: De tocht van de woestijn (García/Léo, Dargaud). Na Aldebaran zet Léo opnieuw een fascinerende wereld neer met een fantastische wezens en wederom is dit het decor voor een actierijk liefdesverhaal. HW

Doodsbang 3: Magie en Mandragora (Mauricet/Vanholme, Casterman). Een enge heks verandert kinderen in muizen. Vrij naar Roald Dahl, maar niet helemaal, want de heks heeft een interessante familieachtergrond. HW

Collectie Fénix 15: Kitty 3: Het geval Angelo (Stallaert/Vermeir, Brabant Strip). Deze typische Belgische krantenstrip verhaalt over een aap die rommelt met de politiecomputer, waardoor hij in een wandelende database met criminele gegevens verandert. Je moet niet alle krantenstrips in album willen uitbrengen. TdK

Fokke en Sukke 7: Hebben geen idee (Reid/Geleijnse/Van Tol, Harmonie). Alweer het zevende deel van het tweetal dat met een totaal gebrek aan tact de omgeving observeert en bekritiseert. Blijft grof, melig en leuk. RT

Gutsman Comics 8 (Kriek, Oog & Blik). In Krieks eigen stijl weer een aantal korte intermezzo's uit het leven van Felix, Tigra, Kitty en Kriek himself. En altijd duikt Gutsman weer op. Een strip die een internationaal publiek verdient. RT

India dreams 2: Wanneer de moesson terugkomt (Charles/Charles, Casterman). Tempoloze vertelling over een zoektocht naar het verleden in het India van de jaren veertig. Jean-Francois legt zich meer en meer toe op schilderen in plaats van tekenen. TdK

Inspecteur Canardo 13: De dronkaard met de witte boord (Sokal, Casterman). Zo verschijnt er jaren niets van Canardo, zo verschijnt er om de haverklap een nieuw deel van deze morsige speureend. In dit oenologisch onderzoek raakt Canardo – undercover als Belgische striptekenaar - verzeild in de wijnhandel. Hij heeft wel eens zwaarder afgezien. RS

Wie ben ik?

Hugues Labiano moet een gelukkig man zijn. In relatief korte tijd weet hij de aandacht te trekken van de nodige toppers in stripland. Nadat hij in 1997 met niemand minder dan topscenarist Jean Dufaux de reeks *Dixie Road* is gestart, waarmee hij ook nog eens een prijs wint, komen twee andere scenaristen van naam hem op het spoor en wordt hij opgenomen in de strip-walk-of-fame: de *Collectie Getekend*. Samen met auteurs als Hermann, Rosinski en Derib maakte hij nu mede deel uit van deze pretentieuze reeks. **Rodolphe** (pseudoniem van Daniel Jacquette) maakte eerder naam met *Trent* en *De hemelsluizen* en **Serge le Tendre** heeft bij leven al een klassieker opgeleverd: *Op zoek naar de tijdvogel*. Gezamenlijk produceren zij nu *Mister George* dat qua script lekker is gekopieerd van de reeks *XIII*. 'Man is geheugen kwijt en blijkt een spannend doch onduidelijk verleden te hebben' is natuurlijk inmiddels geen nieuws meer. Desondanks blijkt deze thriller toch prettig om te lezen. Door George, garagehouder in het landelijke Selby, Pensylvania in een dagelijkse omgeving te plaatsen en door geregeld randfiguren op te voeren, weten de schrijvers de nieuwsgierigheid te prikkelen. De enigszins klinische tekenstijl van Labiano doet hier niets aan af. In de volgende delen een beetje vaart, wat meer ontwikkelingen en alstublieft geen 36 wisselende identiteiten en het wordt nog wel eens wat. TdK

Mister George 1

Labiano & Rodolphe
& Le Tendre
Lombard 2003
ISBN 90-5581-090-8
Prijs €6,50
48 pagina's, kleur, s.k.

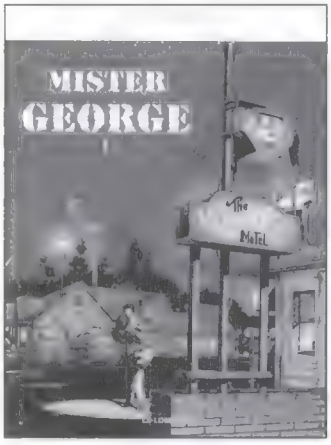

Meer mysterieus dan bloederig

DNA 1: Bloedmonster

Makyo & Toldac & Rocco
Glénat 2003
ISBN 90-6969-354-24
Prijs €11,95
48 pagina's, kleur, h.k.

Een rugzak wordt gevonden, met daarin twee reageerbuisjes met bloedmonsters. De samenstelling van dit bloed blijkt niet menselijk. Eigenaar is de ex-bokser Alex Dopek Naga, die een rondreis door Amerika maakt. Daarbij ontmoet hij Jim en ze trekken samen verder. Alex blijkt ook nog bijzondere capaciteiten te bezitten; alcohol doet hem niets en zijn lichaam herstelt gemakkelijk van verwondingen. En er is ook nog een stemmetje in hem dat hem vertelt wat te doen.

Dit lijkt het script van een gemiddelde superheldencomic van Amerikaanse makelij, maar het is daadwerkelijk een verhaal van Franse bodem, geschreven door **Makyo** en **Tolday** en getekend door **Bruno Rocco**. Rocco is een redelijk capabel tekenaar die op een realistische manier de personages in beeld kan brengen. Blijkbaar heeft hij in het verleden veel naar *Blueberry* van Jean Giraud gekeken, want de beelden van de Grand Canyon lijken in hun gedetailleerdheid wel erg van de hand van de meester.

Bijzonder aan deze reeks is dat Glénat tekenaars bereid heeft gevonden te dienen als peter. Mogelijk moet dit peterschap de verkoopcijfers van nieuwe tekenaars opkrikken, maar daarnaast heeft de uitgever nog een aardigheidje voor de koper in petto. In het album is een ex-libris op dikker papier meegenomen, met daarop een fraaie illustratie van de peetvader van dit album, François Boucq. Een leuk initiatief, maar het was nog fraaier geweest als het ex-libris gesigneerd was en losbladig. Nu maakt het wel onlosmakelijk deel uit van het album. Maar al met al een fraaie aanwinst voor je boekenkast. RT

Leonardo 11: Genie in driekwartsmaat (Turk/De Groot, Lombard). Langzaam verschijnen alle ontbrekende nummers in de Nederlandse reeks. Leuk idee, helaas alleen 25 jaar te laat bedacht. TdK

Meneer Johan 6: Een doos te veel (Dupuy/Berberian, Dupuis). Kleine zaken verstoren de alledaagsheid en verontrusten meneer Johan: Een doos van een vorige bewoner, een bed van zijn grootouders. Klein en subtiel. Geniaal in zijn eenvoud. HW

Orphanimo!! 2: Oost west, kluit best! (Vincent/Andriaenssens/Vincent, Standaard). De strijd tussen Alice en de slimme wezen tegen de niets ontziende makelaar Hari Vallalkozo gaat verder. De inzet is hun huis. Een strip uit de Standaard-stal, die qua kleurgebruik duidelijk afwijkt van de overige strips. RT

Pardon lul: Jonge God (De Kort, M). De strips uit dit boek stonden eerder in Penthouse, hetgeen merkbaar is aan de thematiek. Grappig en grof. HW

De rode keizerin 4: De grote potvissen (Dufaux/Adamov, Glénat). In dit slot van deze intelligente sciencefictionreeks vol seks, geweld en vreemde techniek, komt er een overwinnaar uit de strijd tussen de seniele tsaar en zijn verleidelijke vrouw. HW

De schilderleraar 1: Eliza (Richaud/Makyo/Faure, Glénat). Een jonge schilder met een hang naar de dood duelleert onophoudelijk in het Polen van de jaren twintig. Als hij het pad kruist van een gevestigde schilder en zijn beeldschone vrouw, lijkt een dramatisch hoogtepunt onvermijdelijk. De sterke karakters in tekst en beeld maken dit verhaal overtuigend, emotioneel en meeslepend. HW

Suske en Wiske 280: De kus van Odfella (Verhaegen, Standaard). Een nieuwe groep karakters maakt het universum van Suske en Wiske er voor de oudere lezer niet overzichtelijker op. De jongere lezer zal genieten van de moderne actie en fantasy die deze nieuwe figuren met zich meebrengen. HW

Tango-collectie 2: Druuna 7: De vergeten planeet (Serpieri, Maxima). Na zes jaar weer een nieuwe Druuna. Nog altijd weet Serpieri de wulpse en soms geile Druuna in aantrekkelijke poses te tekenen. De expliciete genitaliënshow lijkt echter iets af te nemen. TdK

Tango-collectie 3: La Blonda 1: Het bondagepaleis (Saudelli, Maxima). Veel slaag en geschreeuw, weinig wol. Franco Saudelli kan zijn energie beter steken in leuke series als Otto Graniet. RS

Tango-collectie 4: Luna caliente 1 (Casotto, Maxima). De korte verhaaltjes hebben weinig om het lijf. De overgeposeerde houdingen en overdreven gezichtsuitdrukkingen van de acteurs maken het nog saaier, in tegenstelling tot de gedetailleerde tekeningen die de liefhebber van het genre zeker zullen kunnen bekoren. HW

W.E.S.T. 1: De val van Babylone (Rossi/Dorison/Nury, Dargaud). De wereld wordt opgeschrikt door een reeks bizarre incidenten. Ten einde raad doet een veiligheidsambtenaar een beroep op een oude strijdmakker, die met drie trawanten een excentriek groepje ordehandhavers heeft geformeerd. Het verhaal, dat zich op diverse niveaus afspeelt, weet door een intelligente opbouw de aandacht vast te houden. Rossi is sterk beïnvloed door Jean Giraud. Hij heeft voorts goed gekeken naar de decors in het werk van Will Eisner. RB

[SERVICE SPREAD]

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- **t/m 26 oktober** *Expo 'De Stamgasten op doek. Toon van Driel', Naturalis, Darwinweg 2, Leiden, info: (+31)(0)71-5687600 of www.naturalis.nl*
- **t/m 26 oktober** *Expo 'Nederland doet mee!', met politieke tekeningen van cartoonist Bas van der Schot, Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam*
- **t/m 1 november** *Expo Jan Kruis, Archiefwinkel Gemeentearchief, Coolsingel 91, Rotterdam, info: (+31)(0)10-2434672*
- **t/m 30 november** *Expo 'Guido Buzzelli (1927-1992). Zelfportretten van de artiest als lelijkaard', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **t/m 30 november** *Expo 'Hugo Pratt: Wheeling. Of het pad van de verloren vriendschap', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **t/m 31 december** *Expo 'Witteke in borrelland: alcohol in strips', Nationaal Jenevermuseum, Witte Nonnenstraat 19, Hasselt, België, info: (+32)(0)11-241144 of www.jenevermuseum.be*
- **t/m 10 januari** *Expo Paulus de boskabouter, Drukkerijmuseum, Kleine Oever 11, Meppel, info: (+31)(0)522-242565 of www.drukkerijmuseum-meppel.nl*
- **t/m 29 augustus 2004** *Expo 'Met Kuifje naar de Inca's', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31)(0)71-5168800 of www.rmv.nl of www.kuifje.com*
- **18 en 19 oktober** *De Stripdagen, Archeon, Archeonlaan 1, Alphen aan den Rijn, info: www.stripdagen.nl*
- **23 november** *De Gentse Stripbeurs, Martelaarslaan 13, Gent, België, info: jp.kesteloot@skynet.be*
- **30 november** *Delftse Stripbeurs, Delftstede, Phoenixstraat 66, Delft, info: www.strip2000.nl*
- **2 december 2003 t/m 7 maart 2004** *Expo 'Les Triplés van Nicole Lambert. Twintig jaar kattenkwaad!', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **11 december 2003 t/m 15 februari 2004** *Expo '10 jaar Fokke en Sukke', Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6928810 of www.persmuseum.nl*
- **13 en 14 december** *De Stripgidsdagen, De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripgidsdagen.be*
- **4 januari 2004** *Strip-, platen-, cd-, dvd-, video-beurs, Stadsfeestzaal, Demervallei 14, Aarschot, België, info: (+32)(0)15-220163 of (+32)(0)16-502079*
- **1 februari 2004** *5e Stripbeurs Peisegem, Gemeentelijke Tuinbouwschool, Molenbaan 54, Peisegem, België, info: (+32)(0)2-4525008 of http://stripbeurs-peizegem.tk*
- **14 en 15 februari 2004** *6e Grote Stripbeurs van de Randstad, Darling Market, Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.strip2000.nl*
- **23 maart t/m 12 september 2004** *Expo 'De eeuw van Jacobs' over het leven van Edgar P., Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **4 april 2004** *Stripruilbeurs, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo (achter station Leuven), België, info: (+32)(0)16-236597*
- **25 april 2004** *4e Grote strip-, platen- en cd-beurs, Zaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: (+32)(0)486-314588 of info@stripsmeteenhart.org*
- **20 juni 2004** *7e Stripdag Kalmthout, Kalmthout, België, info: (+32)(0)3-6666783 of (+32)(0)11-726563*

Kuifje in Leiden

Bijna een jaar lang is de expositie *Met Kuifje naar de Inca's* in het Rijksmuseum voor Volkenkunde (Leiden) te bewonderen. De tentoonstelling is opgebouwd rond de albums *De zeven kristallen bollen* en *Kuifje en de zonnetempel* en leidt de bezoeker langs de Inca-cultuur van Peru uit lang vervlogen tijden. Met behulp van filmbeelden, voorwerpen uit het Inca-tijdperk, natuurlijk veel Kuifje en foto's van de Andes en de jungle, recentelijk gemaakt door onder anderen fotograaf en acteur Thom Hoffman, wordt getracht onderwerpen zoals illegale schatgraverij, onderdrukking en verzet aantrekkelijk in beeld te brengen. Er is een catalogus verkrijgbaar en in de museumwinkel is een uitgebreid *Kuifje*-assortiment beschikbaar. Geregeld, zo beloofd het museum, zullen speciale activiteiten voor groot en klein worden georganiseerd. Meer info: zie agenda. TdK

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA INBOX@STRIPSCHRIFT.NL OF IN POSTBUS 842

STRIPCATALOGUS NOG NIET TEN GRAVE GEDRAGEN

Met het dubbelnummer 352-353 raakte u bij mij een gevoelige snaar: zulke uitgebreide en diep-gaande artikelen over die belangrijke tak aan de stripboom *Illustrated Classics*, zijn niet alleen een genoegen om te lezen, maar vormen ook uit historisch oogpunt een belangrijke bron van informatie. Ik heb er, ten behoeve van de *Stripkatalogus*, weer interessante gegevens uit kunnen halen, die men in een volgende editie zal kunnen terugvinden.

Dat brengt me op uw artikeltje in de rubriek 'Actua' in genoemde Stripschrift, getiteld 'Stripcatalogus in huidige vorm stopt'. U schrijft daarin dat 'de editie uit 1998 definitief de laatste zal zijn in de huidige vorm'. Dat moet op een misverstand berusten. Als het aan mij ligt verschijnt er over enkele jaren weer een volledige editie van de *Stripkatalogus* (in drie delen in schuifdoos?), met toevoeging van zo'n honderdduizend kleurenfoto's: alle voorplaten van de stripboeken en van zeer veel van de tijdschriften. Het maken van honderdduizend opnames, het op kleur brengen, het vrijstaand maken ervan en het wegschrijven met een boekcode in een computergeheugen, vergt zo'n acht jaar. En omdat het niet goed is nog acht jaar te wachten met het uitbrengen van de volgende volledige editie van de *Stripkatalogus*, heb ik besloten die enorme berg werk op te splitsen in kleinere stukken en elk jaar (of misschien vaker) een deelcatalogus te brengen, voor de grootste groepen gebruikers.

Zoals bekend verschijnen er van de stripreeks *Suske en Wiske* jaarlijks de meeste nieuwe uitgaven. Er zijn nu al meer dan twaalfhonderd boekuitgaven en het zou mij erg leuk lijken om weer eens een totaaloverzicht te hebben van deze nog steeds populairste strip in Vlaanderen en Nederland. Natuurlijk zijn er ook enorm veel Bommel-liefhebbers en een nieuwe Bommel-bibliografie (of liever: Toonder-bibliografie) wil ik daarna brengen. Mijn hart klopt ook fel bij het werken aan de definitieve Kresse-bibliografie; het boek over deze Grootmeester mag wat mij betreft zeshonderd bladzijden worden. Maar ook een totaaloverzicht van de publicaties van Uitgeverij Dupuis – de uitgever van duizenden stripboeken en van het langst lopende stripblad ter wereld Robbedoes, al vijfenzestig jaar en nog niet met pensioen! – staat hoog op mijn lijstje.

Het uitbrengen van een aantal deelcatalogi geeft mij de gelegenheid om regelma-

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

Senoeni Comics Productions is de volledige naam van de nieuwe uitgeverij van Margreet de Heer. Behalve haar eigen strips wordt ook werk van jong striptalent op de markt gebracht. Het meest actuele voorbeeld is de uitgave *Mier* van de 13-jarige Pim Steinmann.

Eric Heuvel ontving op 21 september tijdens de stripbeurs Cartoonworld te Arnhem *Het Gouden Kader*. Deze prijs, nu voor de derde keer uitgereikt, wordt jaarlijks door de striporganisatie Strip-2000 toegekend. Heuvels album *De ontdekking*, waarin hij de jeugd in stripvorm laat kennismaken met de Tweede Wereldoorlog, was de directe aanleiding.

De Amsterdamse stripwinkel **Lambiek** moet nog steeds tijdelijk verhuizen, maar niet naar het hier eerder gepubliceerde adres. Kees Kousemaker heeft uiteindelijk gekozen voor een pand dichter bij de huidige locatie. In november zal de verhuizing plaatsvinden naar Kerkstraat 119, schuin tegenover het oude pand. Kousemaker: 'Van tweehonderd naar vijftien vierkante meter'.

› WAARVOOR?

Willem Wilmink, schrijver en dichter is op 66-jarige leeftijd overleden. Wilmink, winnaar van de Gouden en de Zilveren Griffel, de Louis-Davidsprijs en de Theo-Thijssenprijs, heeft in samenwerking met Jan Kruis twee bundels Kerstverhalen- en gedichten geschreven. Ook verscheen er een cd met twaalf liedjes van Wilmink naar de strips van Jan Kruis, die door Harry Bannink op muziek werden gezet.

Guido Crepax is op 31 juli in een ziekenhuis in Milaan overleden aan de gevolgen van multiple sclerose. Crepax, die 70 jaar oud werd, was vooral bekend van zijn erotische strips. Valentina was één van zijn bekendste creaties.

Samen met Willem Wilmink maakte Jan Kruis ook het album *Langs IJzeren wegen*.

→ WINNEN

Dankzij uitgeverij Elmar heeft *Stripschrift* vijf exemplaren van het boek *De wereld van Dick Bos* beschikbaar voor degene die het antwoord weet op de volgende vraag:

Verschillende verhalen van Dick Bos zijn gebaseerd op eerder werk van Mazure. Hoe heette de held uit deze verhalen?

Stuur het antwoord vóór 15 november 2003 aan:
Dick Bos-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar **winnen@stripschrift.nl**

Als er meer dan vijf goede inzendingen binnenkomen, zal er worden geloot. De winnaars maken we bekend in een volgend nummer. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van Stripschrift en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Trondheim-prijsvraag Stripschrift 351:

Door een overvolle postbus met overwegend goede antwoorden moest worden geloot om de prijzen. Het goede antwoord was: *L'assocation* (de uitgeverij die Trondheim mede oprichtte). De *Donjon*-t-shirts gaan naar **Mark van Herpen** (Amersfoort), **Jeroen Janssen** (Zomergem, België) en **Jim van der Meulen** (Purmerend).

Gefeliciteerd allemaal!

009 CE ROTTERDAM. MAAR... DE REDACTIE BEHOUDT ZICH HET RECHT VOOR OM DE SCHAAR TE HANTEREN, DAT SPREEKT VANZELF.

tig resultaten te zien van mijn werk en ook om steeds alvast een deel van de investeringen terug te krijgen.
Ik kan best begrijpen dat u en andere gebruikers van de *Stripkatalogus* 'niet vrolijk worden' van de gedachte dat er de komende jaren nog geen totale *Stripkatalogus* komt, maar hoewel ik dagelijks aan het boek werk, kan ik geen wonderen verrichten. En ach, wat is acht jaar in een mensenleven? Toen ik in 1976 mijn eersteling uitbracht, kon ik niet bevroeden dat ik zevenentwintig jaar later zo'n probleem moest gaan oplossen; overigens best een fijn probleem, een luxe probleem.
Hans Matla, Den Haag

FRITS VERSUS BITS

Een korte reactie op de column van Ben Bits in Stripschrift 352-353: *La rentrée gauloise* betekent niet 'De terugkeer van de Galliërs'. De enige juiste vertaling luidt: 'Het begin van het Gallische schooljaar'. Dat niet voor deze titel is gekozen, maar voor een andere, die ook verwijst naar school, is een zaak tussen uitgever en distributeur. Inmiddels zal Ben Bits wel hebben gezien dat de vormgeving van dit album meer met *school* dan met *terugkeer* te maken heeft.
Het is niet erg dat je niet weet wat *la rentrée* betekent, maar het is nogal riskant om aan vermeende kennis een hele column op te hangen.
Frits van der Heide (Asterix-vertaler), Zandvoort

BITS TERUG NAAR SCHOOL?

Meneer Ben Bits slaat de plank dit keer wel een beetje mis met zijn tirade tegen de Nederlandse titel van de 'nieuwste' Asterix. Wie ooit zo tegen het einde van de zomervakantie in Frankrijk is geweest, kan de dan alom tegenwoordige term *la rentrée* bijna niet ontgaan zijn: de scholen (en het werk) beginnen weer. Die betekenis is gezien de voorkant van het album toch ook duidelijk bedoeld in het Frans, Obelix die weer naar school gaat. Tikje kinderachtig, inderdaad, maar daarom is *Het pretpakket* best een goede vertaling. Zo denderend zijn die korte verhaaltjes nu namelijk ook weer niet.
Richard Mook, Amsterdam

ADVERTENTIE

Actie voor huidige abonnees

WORD GRATIS ABONNEE OP STRIPSCHRIFT!

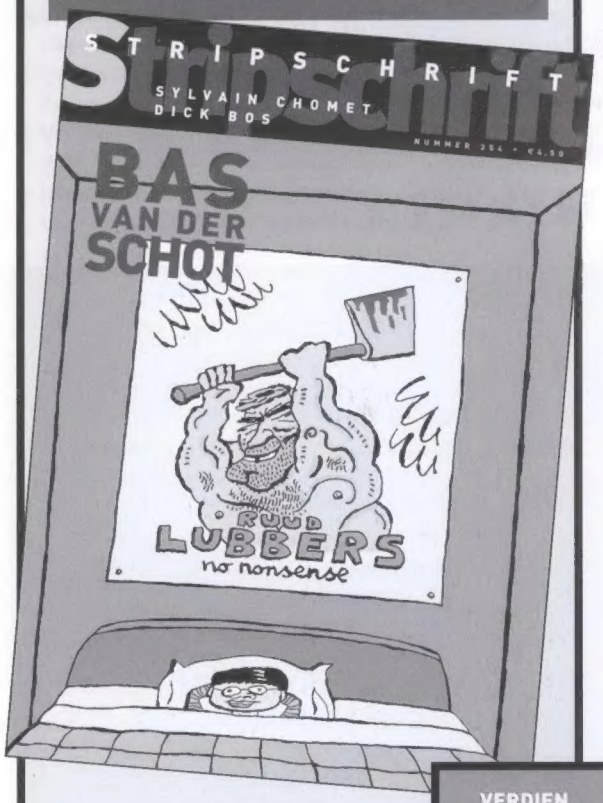

VERDIEN 100 STIFTJES BIJ HET AANBRENGEN VAN EEN NIEUWE ABONNEE!

Een SPECTACULAIRE doorlopende actie voor abonnees!

Als u een nieuwe abonnee aanbrengt verdient u daarmee, nadat deze heeft betaald, 100 Stiftjes. U hoeft slechts uw naam en de gegevens van de abonnee door te bellen (**010-220 10 63**) of te mailen (**uitgever@stripschrift.nl**).
Heeft u 400 Stiftjes bij elkaar gespaard – rustig maar, wij houden dat netjes voor u bij – dan heeft u recht op een ***gratis*** abonnement op het blad voor de periode van 1 jaar (10 nummers).

Voorwaarde: de nieuwe abonnee had de afgelopen twee jaargangen geen abonnement op Stripschrift.

De intentie bestaat dat gespaarde Stiftjes in een later stadium ook kunnen worden ingewisseld voor andere strip-items.

→ STAPELTJE SECUNDAIR

Bild & Bubbla 159
Laat je niet misleiden! De Zweden noemen het *Linda & Valentin*, maar het hoofdartikel gaat gewoon over *Ravian*. Dit nummer heeft er acht pagina's voor ingeruimd, gevolgd door twaalf pagina's interview met Pierre Christin. De cover met Ravian komt jammer genoeg niet van Claude Mézières, maar van Lars Horneman. Verder gaf de redactie ruimte aan een uitgebreid artikel over Daniel Clowes en zijn creatie *Ghost World*, Ingrid Vang Nymans die *Pippi Langkous* verstript, de controversiële Deen Jakob Martin Strid en de historische achtergronden van Eric Shanowers *Age of Bronze*. HW
Info: Box 51, 232 02 Akarp, Zweden of *www.seriefrämjandet.com*

The Comics Journal 252 en 253
Liefst 128 pagina's telt nummer 252 van dit maandblad uit de States. Niet zo verwonderlijk als je de twee mega-interviews bekijkt, 15 pagina's voor Ron Regé Jr, de man die met zijn stijl betiteld als 'minicomics' wel wat weg heeft van *Spekkie Big* van Marc van der Holst, en 45(!) pagina's voor John Romita de man die *The Amazing Spiderman* nieuw leven inblies. Verder een aardig artikel waarin Bart Beaty, comicscolumnist en docent vertelt over zijn bezoek aan Italië. Er bleek naast Lorenzo Mattotti, die wel bekendheid geniet in Amerika, nog veel meer moois op stripgebied te zijn. TdK
Correspondent Bart Beaty ging voor nummer 253 naar de Stripdagen Haarlem (*'just outside of Amsterdam'*) en werd laaiend enthousiast over stripwinkel Lambiek, Oog & Blik en de Nederlandse stripmakers in het algemeen. Met name Joost Swarte, Hanco Kolk en Erik Kriek krijgen in het zes pagina's tellende artikel de aandacht die ze verdienen. Die andere 122 pagina's over onder meer Eric Drooker, John Cullen Murphy en Jason zijn natuurlijk ook aardig. HW
Info: 7563 Lake City Way, N.E. Seattle, WA 98115 Verenigde Staten of *www.tcj.com*

Heuvel Magazine 0
Naast lijstjes maken, houdt André Wijntjes ook nog tijd over om een blaadje, door hem zelf wat pretentieus 'magazine' betiteld, met werk van Eric Heuvel uit te brengen. Dit nulnummer is voornamelijk gevuld met uitspraken en recensies uit kranten en *Stripschrift*. Een drietal stripcollega's geven hum mening over Erics werk. Ook worden enkele stroken van Heuvels eerdere werk gepubliceerd. Met wat meer originele teksten en iemand in het team die de teksten redigeert (soms tenenkrommend) kan het blad uitgroeien tot een leuk extraatje voor de Heuvel-adept. André kondigt aan dat het magazine onregelmatig zal verschijnen. TdK
Meer info: Reigerstraat 6, 3161 TN Rhoon.

Sarjainfo 118 en 119
Krijg nou-wat! Nummer 118 heeft de cover van *Stripschrift 347* waarin een interview met Christophe Blain staat. Kennelijk geïnspireerd staat de redactie stil bij de generatie tekenaars die momenteel de dienst uitmaken op de Franse stripmarkt (Trondheim, Sfar, Blain, David B., Dupuy & Berberian, Satrapi, enzovoorts). Maar er is ook aandacht voor Zwitserse striptekenaars, superhelden en manga. RS
Nummer 119 van dit Finse stripinformatieblad heeft een fraaie cover van Giraud, bevat uitgebreide informatie over deze tekenaar en bevat verder artikelen over Dave McKean, Corto Maltese en heel veel kort nieuws. Alleen dat Fins, hè. RT
Meer info: Pl 927, 00101 Helsinki, Finland.

Strip! 22
Philippe Buchet tekende de prikkelende cover. Samen met Jean-David Morvan maakt hij de sciencefictionstrip *Konvooi* en *Strip!* besteedt

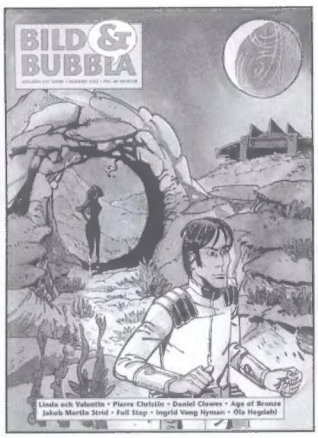

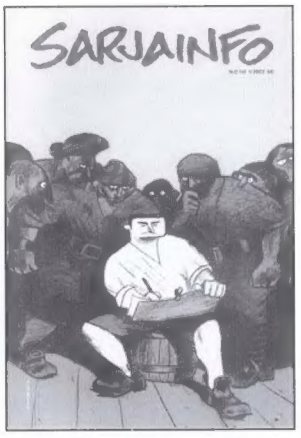

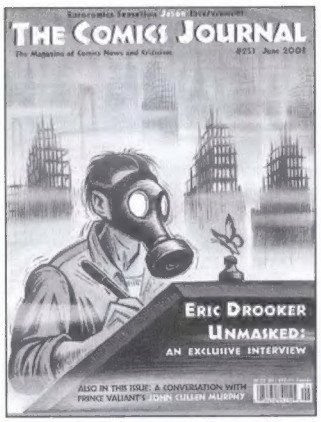

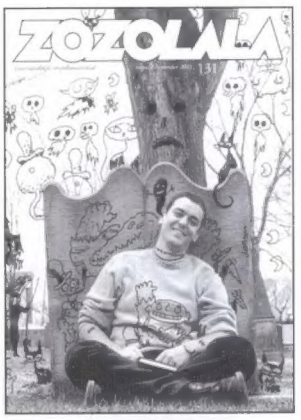

daar veel aandacht aan. Korte artikeltjes zijn er over Jason, Frank Madsen, de manga *One piece*, *Bouncer* en *Titeuf*. HW
Info: Bergthorasgade 40, 4t.v. 2300 Kopenhagen S, Denemarken.

Versus 62

In dit orgaan spitten de leden van De Fameuze Fanclub tot in het diepst van de bonte weetjes rond *Suske en Wiske*. Zo kun je alles lezen over de totstandkoming van de *Suske en Wiske*-poppen uit de televisiereeks die werd uitgezonden in de zeventiger jaren. Ook ver gaat de informatie over het album *De verdwenen verteller*, waarin stripmaker Marc Verhaegen talloze verwijzingen plaatste naar het werk van Willy Vandersteen. Daarnaast houdt dit magazine je op de hoogte van beeldjes, boekjes en ander fanvoer dat op de markt verschijnt. HW
Meer info: Postbus 24103, 3502 MC Utrecht of *www.fameuzefanclub.nl*

Zozolala 131

Het coverartikel beschrijft het werk en de filosofie van één van de prettigste nieuwkomers uit Frankrijk: Joann Sfar, co-auteur van onder andere *Donjon* en *Zwarte olijven*. De teneur van frisse nieuwigheden zet door met stukken over de comeback van het stripblad, Jan Vriends en Pieter Geenen. Echt hip dus! HW
Info: Postbus 344, 3720 AH Bilthoven of *zozolala@antenna.nl*

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

In 1911 verscheen *Professor Itikäinen*. Het was de allereerste Finse strip en de maker was Ilmari Vainio (1892-1955). Veel succes behaalde de tekenaar er niet mee, met als gevolg dat hij alweer drie jaar later de reislustige hoofdpersoon liet verdwijnen tijdens een bezoek aan de Kerstman op de maan.
Neem dan de in Helsinki geboren Kati Kovàcs (1963). Zij maakte de verhalen *Vihreä rapsodia* (1994) en *Karuselli* (1996) en publiceerde al in tijdschriften als *Frigidaire*, *Lapin*, *Stripburger* en *Zone 5300*. In 1999 won ze zelfs de Finse variant van de Stripschapprijs: de Puupäähattu-prijs. Daarmee heeft ze duidelijk meer succes dan Vainio.
In 1996 brachten de Finse posterijen een blokje van acht postzegels uit ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het medium strip – *The Yellow Kid* van Richard Felton Outcault verscheen voor het eerst op 16 februari 1896. Professor Itikäinen sierde de eerste zegel en de achtste zegel toonde een fragment uit *Vihreä rapsodia*. Toch mooi, twee van die uitersten in één blok.
De andere zegels waren achtereenvolgens van Ola Vogelberg (1894-1952), Veikko Savolainen (1929), Tarmo Koivisto (1948), Erki Tanttu 1907-1985), Asmo Alho (1903-1975) en Riitta Uusitalo (1960). HW

Land van herkomst: Finland
Jaar van uitgifte: 1996
Catalogus waarde: €8,00

STRIP SCHRIFT
Jaargang 35
Nummer 7 (354)
Oktober 2003

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 10 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders, Rich Thomassen, Harry Wibier

Medewerkers
Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Peter Breedveld, Pieter van Cleef, Rob de Haan, Erik van der Hoeven, Herman Jonas, Just de Leeuwe, Kim Loohuis, Jeroen Mirck, Hans Moors, Ger Tillekens, Wilco Tuinenburg, Rudi de Vries, Rudy Vrooman, Ruud Wassink

Omslag
Bas van der Schot

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 10 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €37,50
België €40,00
Other countries €50,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

BACK ISSUES

STRIP SCHRIFT

Spelregels

1. Niet genoemde nummers zijn echt uitverkocht.
2. Sommige nummers zijn bijna uitverkocht (en vet afgedrukt in de opsomming). Het kan dus gebeuren dat in de periode dat uw opdracht onderweg is de laatste exemplaren ons magazijn reeds hebben verlaten. Vandaar dat wij u verzoeken altijd een paar reserve-exemplaren op te geven. Zonder opgave van reserve-exemplaren wordt het betreffende bedrag teruggestort.
3. Sommige nummers zijn oorspronkelijk uitgebracht met een bijlage. Levering geschiedt met bijlage totdat deze op zijn, daarna (helaas) zonder.
4. Wij verzenden ongeveer één keer per maand.

Prijzen (per stuk)

65+-150	€3,50
155-249	€2,80
(of €2,25 bij bestellingen van 10 of meer nummers uit deze categorie)	
250	€4,50
251-257	€2,50
258-263	€2,80
264	€4,50
265-280	€2,80
281	€4,50
282-284	€2,80
285	€3,20
286-287	€2,80
288	€3,80
289	€6,80
289 luxe	€31,80
290-297	€3,00
298-299	€3,20
300	€4,50
301-302	€3,20
303/304	€6,80
305-316	€3,20
317-326	€3,50
327	€4,50
328/329	€6,80
330-337	€3,50
338-342	€3,80
343-347	€4,25
348-351	€4,50
352/353	€8,90
354	€4,50
Specials	€4,50
Llewelyn Fflint	€6,80
Verzamelband	€9,00

Verzendkosten

1 - 3 nummers	€2,00
4 - 9 nummers	€3,00
meer dan 9 nummers	geen verzendkosten!
Special	€2,00
Llewelyn Fflint	€2,00
Verzamelband	geen verzendkosten!

U kunt zich de verzendkosten besparen door uw bestelling op te halen tijdens Stripdagen in Den Bosch of Haarlem.

Betaling en bestelling

Het verschuldigde bedrag overmaken op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam, voorzien van een duidelijke vermelding van de gewenste items.
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90 • SWIFT/BIC PSTBNL21

Leverbare nummers

(Bij elk nummer staan één of meerdere strips, auteurs of onderwerpen vermeld waaraan in dat bewuste nummer aandacht wordt besteed.)

65+ Tibet, Tina
67 **Jean Roba, Carry Brugman**
74 **Raymond Macherot, Uco Egmond**
75/76 **Peter O'Donnell**
77 **Gerrit Stapel, Aart Clerkx**
78 Bud Sagendorf, Beeldvloeken, Daan Jippes
80 De Tovenaar van Fop, Robbedoes, The Hulk
86 **Eddy Paape**
93 Pogo, Paulus, Hocus Pas
94/95 **Robbedoes Weekblad met index**
96 **Jijé, Pogo**
98 Strips in de jaren '30
101 **Michel Greg, Jean-Michel Charlier, Lob, Dionnet**
116 Ben van Voorn, Piet van Elk, Alain Saint-Ogan
121 **Berni Wrightson, De striphandel**
126/127 **Claire Bretécher, Corto Maltese, Ralph Bakshi**
131 Dick Tracy, The Studio
132 Engelse dagbladstrips
141 Daan Jippes
144 **Ravian, 1984, Prikkebeen**
148 Robert Gigi, Eppo, Uitgeverij Panda
150 Katten
155 Victor de la Fuente, Fernando Fernandez
156 Paul Teng, Dick Briel, Gezellig en Leuk, Prutswerk
157 Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs
159/160 Engelse stripweekbladen, Robert Crumb
161 Campus, De Balloen, Rhaa Lovely, Titanic, Zwaar Metaal
162/163 Robbedoes Weekblad, Parodie en plagiaat
164 Harvey Kurtzman
165 Frank Margerin, Cosey, Raymond Reding
166 Paul Gillon, Pierre Christin
167 Richard Corben, Bob de Moor, Corto Maltese
170 Martin Veyron, Bart van Erkel
172 Krantenstrips, Nikita Mandryka
174/175 Peter Pontiac, Strips & popmuziek
176 Fred & Liliane Funcken, Strips & onderwijs
180 Robert van der Kroft, Garfield
182 Vittorio Giardino, Dick Vlottes
183 Strips & voetbal, Frans de Boer
184 Titanic, Marc Wasterlain
185/186 Ravian, Claude Auclair, Daniel en Alex Varenne
187 André Juillard, Al Williamson, Jeremiah
188 Laurence Harlé, Yves Swolfs, Colin Wilson
191 **Robbedoes**
192 **Robbedoes, Lex van de Oudeweetering**
195 Bondage-strips, De Kat
196/197 Chantal Montellier, Strips & de Himalaya
200 **Stripjournalistiek, Suske & Wiske**
201 **Wim Stevenhagen & Gerrit de Jager**
202 Japanse strips
203 Gerrit Stapel, Popeye, Charles Burns
205 **Willem Ritstier, François Rivière**
206 Studio Vandersteen, Marvano, Kees de Boer
207 Literatoren & strips
208 Henk Albers, François Boucq, Titanic
209 Amateurs
211 Onvoltooide strips
212 20 jaar Stripschrift
213 Rocketeer, Mike Greg, Vink, Paul Teng
214 Hec Leemans & Willy Lohmann, François Boucq
215 Jacques Glénat, Animatiefilms
216 Paul Bodoni, Jacques Martin, Marc Terstroet
217 Bert Bus, Daan Jippes
218 (22/1) Lucky Luke, Urbanus & Willy Linthout
219 (22/2) Fred Julsing, Silver Surfer
220 (22/3) Toon van Driel, André Franquin
221 (22/4) André Franquin, Chantal Montellier
222 (22/5) John Difool, Kamagurka
223 (22/6) Duck-scenario's, Johan de Moor
224 (22/7) Bill Sinkiewicz, Computeranimatie
225 (22/8) Antonio Cossu, 60 jaar Popeye
226 (22/9) Treinen & strip, Media Participations
227 (22/10) Gerard van Straaten, Alexandro Jodorowsky
228 (23/1) Johan de Moor, Watchmen
229 (23/2) Theo van den Boogaard, Lian Ong, John Romita
230 Hugo Pratt, Anne Auke Tadema
231 Jacques Tardi, Henri Goldsmann
232 Calvin & Hobbes, Strip & communicatie
233 **Blake & Mortimer, Fredric Wertham**
234 Carry Brugman, François Schuiten, Eric Heuvel
235 **Hec Leemans & Merho, Auke Herrema**
236 SF & strip, Marvano, Felix Flux Museum
237 Didier Comès, Laurent Parcelier
238 Lorenzo Mattotti, Strips & geschiedenis
239 Lava, François Bourgeon, Jeroen Steehouwer
240 Benoît van Innis, Luc Cromheecke, België
241 Bernard Hislaire, Ralf König, Herr Seele
242 Moebius, Jack Staller, Ducktales
243 Al Severin, Moebius, Lorenzo Mattotti
244 Dick Matena, Chantal de Spiegeleer, Denys Cowan
245 Dirk Stallaert, Dick Matena, Wouter
246 Roger Leloup, Annie M.G. Schmidt
247 Windig & De Jong, Alberto Breccia
248 Peter van Dongen, Bernet & Abuli, Dick Matena
249 Marc Michetz, Attilio Micheluzzi, Redacties
250 Jubileumnummer
251 Lorenzo Mattotti, Stripdagen Haarlem
252 Daan Jippes, Kuifje, Stefan Verwey
253 Kolk & De Wit, Strips in Duitsland, Kuifje
254 Bert van der Meij, René Sterne, Merchandising
255 Hein de Kort, Edmond Baudoin, Tex Willer
256 Toon van Driel, Eric Joris, Fred Julsing
257 Frank, Donald Duck, Marcel Ruijters
258 Tome, Inkleursters, Stan Heinze
259 Marc Wasterlain, Grzegorz Rosinski
260 Hermann, Peyo, Lombard, Posse
261 Eric Schreurs, Bryan Talbot, Crisse
262 Lorenzo Mattotti, Barry Windsor Smith, Donald Duck
263 Philippe Francq, Marc Legendre, Jacques de Loustal
264 Kuifje!
265 Jack Kirby, Fritz van den Heuvel, Superhelden
266 Schuiten & Peeters, Warnauts & Raives
267 Piet Wijn, Jacques Tardi, Jean-Philippe Stassen
268 Daan Jippes, Yves Swolfs, Dave McKean
269 Peter Pontiac, Jean van Hamme, XIII
270 Henk Kuijpers, Renaud & Dufaux, Kuifje
271 Lorenzo Mattotti, Maus, Nieuwe anti-helden
272 Etienne Davodeau, Jacques Martin, Stripkritiek
273 Mark Retera, Carl Barks, Al Davison
274 Don Lawrence, John Bolton, Kuifje
275 Wilhelm Busch, Dominique David, Philippe Berthet
276 Léo, Arthur Adams, Mike Mignola
277 Michel Blanc-Dumont, Signed by War, Algemeen Dagblad
278 Ferry, Jan Wesseling, André Geerts
279 Peter O'Donnell, Enrique Romero, Gummbah
280 Eddy Paape, Frank le Gall, Stripmuseum
281 Disney!
282 Bruno Marchand, Joost Veerkamp, Joe Barbera
283 René Hausman, Derib, Klanknabootsingen
284 Edmond Baudoin, Storm, Wilbert Plijnaar
285 Jan Bosschaert, Hec Leemans, Uco Egmond, Manga
286 Jesse van Muylwijck, Olivier Wozniak, Magda Seron
287 Jan Kruis, Andreas, Soeperman
288 Gerrit de Jager, Charles Burns, Hergé
289 Toonder!
290 Guido van Driel, Klaus Janson
291 Fred Julsing, A.M. de Jong
292 Jean-Pol, Paul Geerts, Gleevers dagboek
293 Wasco, Hanco Kolk, The Flintstones
294 Jeff Broeckx, Jeroen de Leijer, Blake en Mortimer
295 Johan de Moor, Drawn + Quarterly, Morris
296 Carry Brugman, Steven Dupré, Suske en Wiske
297 Ptiluc, Burne Hogarth, Frans Piët
298 Marnix Rueb, Ko Doncker, Hergé
299 Marvano, Mark Hendriks, Stripconservering
300 Asterix, Lo Hartog van Banda, Joost Swarte
301 Berend J. Vonk, Spiderman, Stripmuseum
302 Kiekeboe, Cartoondam, Roodmasker
303/304 Kinderboeken en strips
305 Marc Sleen, Dirk Stallaert, Disney
306 Fokke & Sukke, Lian Ong, Willem
307 Fred, Robert Crumb, TV Toys
308 Typex, Dilbert
309 Erik Kriek, Eric Heuvel, Sjors en Sjimmie
310 Hans G. Kresse, Stripdagen Haarlem
311 Michel Blanc-Dumont, Jeroen Janssen, Duckstad
312 Aloys Oosterwijk, Samoeraistrips, Wanz
313 Don Rosa, SjoSji, Stripmuseum Groningen
314 Peter van Dongen, Philippe Geluck, Charly
315 Thorgal, Frans Mensink, The Prince of Egypt
316 Eric Drooker, William van Horn, Willy Vandersteen
317 Paul Teng, Tom Poes, Asterix
318 Ersel, J.F. Charles, Marco Rota, Rommeldam
319 Harry Balm, Cartoon Network, Gay Comics, Kuifje
320 Gilles Mezzomo, Futurama, Theo van den Boogaard
321 Peter de Wit, Asterix, Oerstrips
322 Strips als kunst, Dupuy & Berberian, Hans G. Kresse
323 Carol Voges, Tarzan, Hergé, Literatuur & strips
324 Blake en Mortimer, Marten Toonder, Daan Jippes
325 Charles Schulz, Manga, Big Brother
326 Freddy Milton, Dick Vlottes, Kuifje, Asterix
327 Martin Lodewijk, Agent 327, Ambrosius
328/329 Blueberry, Cow & Chicken, Jean-Charles Kraehn, Asterix
330 Dik Bruynesteyn, Willem, Papieren drama's
331 Carl Barks, Pascal Rabaté, Nukomix
332 Yslaire, Asterix, Gleevers dagboek
333 François Walthéry, Penthouse Comix, Scott McCloud
334 Patty Klein, Clowes & Ware, Peter Pontiac
335 Mars, Robert Crumb, Jimmy van Doren, Gleevers dagboek
336 Hans van Oudenaarden, Michael Dudok de Wit, Suske en Wiske
337 De Jong & Windig, Batman, Antonio Palacios
338 Morris, Daan Jippes, Alfred Mazure, Stripper
339 Jokal, Hank Ketcham, Kuifje, Jack Staller
340 Gleever, Jaap Vegter, Anna Mul
341 Wilma van den Bosch, Cowboy Henk, Jacques Martin
342 André Taymans, Ted Benoit, Kevin Smith, Jan Kruis
343 Matthias Giesen, Ghost World, Stripdagen Haarlem
344 Kim Duchateau, Don Martin, Antonio Prohias, Strips uit Cuba
345 Philippe Delaby, Kuifje, Kapitein Rob, Gleevers dagboek
346 Thom Roep, Paulus de boskabouter, Eric Schreurs
347 Christophe Blain, Paul Driessen, Superdupont
348 Gerard Reve & strips, Uitgeverij Silvester, Dick Bos vs Bruce Hunter
349 Joe Sacco, Titeuf, De tien geboden
350 Asterix, Batman, Uitgeverij M, Corto Maltese
351 William Vance, Marq van Broekhoven, Donjon, Pascal Croci
352/353 Klassieke helden!
354 Bas van der Schot, Uitgeverij Arboris, Sylvain Chomet, Dick Bos

Tevens heeft de uitgeverij het stripalbum *Llewelyn Fflint* uitgebracht van **Peter van Straaten** en **Yvan Delporte**, alsmede *Stripschrift*-verzamelbanden waarin minimaal twee jaargangen kunnen worden opgeborgen.
Ook *Stripschrift*-specials over **Carl Barks** en *Sjors en Sjimmie* zijn nog verkrijgbaar.